

actualitatea literară

nr. 118, anul XII

mai-iunie 2022

■ revistă a unirii scriitorilor din românia ■

■ www.actualitatealiterara.ro ■

■ **Nicolae SILADE:**
Despre scriitori uitați în timpul
vieții și marea resetare

■ **Adrian Dinu RACHIERU:**
[Polemos] „Resetarea”
romanului istoric?

■ **Magda URSACHE:**
Când ignoranța e comică

■ **Titus Crișciu:** Interviu în fugă
cu Constantin Răducan

■ **cronici
literare de:**
Cornel UNGUREANU,
Adrian Dinu RACHIERU,
Radu CIOBANU, Ovidiu
PECICAN, Daniel MARIAN,
Daniel MARIȘ, Romeo
Aurelian ILIE

Șerban CODRIN

■ **poezie:**
Maria IEVA,
Șerban CODRIN,
Nicolae NISTOR,
Ioan VASIU

■ **meridiane**
■ **Poeme de David Whyte**
Traducere: Nicoleta CRĂETE
■ **Proză de Gülşah Elikbank**
Prezentare și traducere: Marian ILIE

Editorial

Nicolae SILADE

Despre scriitori uitați în timpul vieții și marea resetare

Interesantă ancheta României literare din nr. 21-22/27 mai 2022, realizată de Cristian Pătrășconiu, la care răspund, în ordine alfabetică, Adrian Alui Gheorghe, Mircea Bârsilă, Ion Buzăși, Liviu Capșa, Vasile Dan, Nichita Danilov, Péter Demény, Kocsis Francisko, Horia Gârbea, Gabriela Gheorghisor, Gheorghe Grigurecu, Andrea H. Hedeș, Vasile Igna, Ion Bogdan Lefter, Adrian Lesenciu, Mircea Mihăies, Marius Miheț, Angelo Mitchievici, Toma Pavel, Ovidiu Pecican, Irina Petraș, Monica Pillat, Ion Pop, Nicolae Prelipceanu, Andreea Răsuceanu, Ileana Roman, Vasile Spiridon, Liviu Ioan Stoiciu, Cornel Ungureanu, Răzvan Voncu, Varujan Vosganian, Constantin Zaharia, Mihai Zamfir și, nu în ultimul rând, Gabriel Chifu, cel care, credem noi, a avut inițiativa, pentru că rândurile domniei sale pot înlocui cu brio cele zece pagini ale anchetei. Părerea mea este că ar fi fost mai interesante răspunsurile scriitorilor uitați în timpul vieții lor, pentru că aceștia sunt uitați tocmai de către cei care vorbesc despre scriitorii uitați. Iar cei care vorbesc acum despre scriitorii uitați sunt uitați, la rândul lor, fără să știe, de către cei pe care îi uită. E o mare rivalitate între aceste două tabere și se pare că nimeni din literatura română nu dorește fuziunea lor. „Calea prin care o operă (deci un scriitor) poate să învingă uitarea e asigurată de calitatea operei înseși”, spune Gabriel Chifu. Și nu putem să nu-i dăm dreptate. Dar ce ne facem când există două sisteme de valori? Sau niciunul. E nevoie de o resetare, nu-i așa? Nu de marea resetare, care, după cum am văzut, poate fi verde, roșie sau roșu și nu se referă nicidecum la cultură. E nevoie, așadar, de o resetare culturală mai întâi și abia apoi de alte și alte resetări. Dacă va mai fi cazul. Pentru că o repornire de la zero a sistemului de valori ale umanității ar conduce sigur la rezolvarea tuturor celorlalte probleme cu care se confruntă umanitatea în ziua de azi. Este singura soluție viabilă și salvatoare în același timp. Și nu trebuie să o aplice alții pentru noi, ci noi, nouă înșine.

„Părerea mea este că ar fi fost mai interesante răspunsurile scriitorilor uitați în timpul vieții lor, pentru că aceștia sunt uitați tocmai de către cei care vorbesc despre scriitorii uitați. Iar cei care vorbesc acum despre scriitorii uitați sunt uitați, la rândul lor, fără să știe, de către cei pe care îi uită. E o mare rivalitate între aceste două tabere și se pare că nimeni din literatura română nu dorește fuziunea lor.”

Poezia, un univers paralel. Uriași - înaintași...

Fenomenul „tranzienței” și talentul trecerii sensului către cititor

Este, cu siguranță, vorba de un real talent, care-l dublează pe cel literar: acela de a reuși să te faci înțeles de cititor/receptor. E ca și în dragoste: nu e suficient să-i spui cuiva „te iubesc” (daruri, dovezi, declarații); e necesar să-l faci să simtă că îl iubești. Iar pentru asta trebuie să găsești metoda: cum poți să te vâri în sufletul lui cu niște încălzări ușoare, lăsându-ți bocancii la ușă... Fiindcă scrierile noastre sunt mai repede tranziente – efemere, trecătoare, grandilocvente – decât capabile să transmită un sens profund, cum ne-am dori noi.

Dar - întorcându-ne la *darul* scrisului literar - : pentru cine mai scriem noi azi? Ai impresia, iubitul meu tânăr autor, că scrii pentru îngeri?... Dacă tu te exprimi în total dispreț față de cititor, cine crezi tu c-o să te mai citească? (Și așa publicul cititor e sătul de poezia noastră *ultra*incifrată. Când vine vorba, în practica vieții de zi cu zi, de ceva superfluu, ușuratec și fără mare valoare, cititorul comun exclamă invariabil: ooo, asta e *poezie!*) Și așa noi, autorii și cititorii de poezie, suntem o *specie* aparte; suntem puțini, chiar foarte puțini. De numărât pe degetele de la mâini – „degetele” unei națiuni, fiindcă ceilalți cetățeni ai planetei ne cam consideră nebuni...

Iar atunci, dacă însășiarea ta nu încheagă un sens (să fim obiectivi: textele noastre nu mai beneficiază de mult timp de: introducere, cuprins și încheiere), atunci cititorul se ridică furios din fotoliul lui din colț, unde-și „pierduse” timpul citindu-te și își ia lumea în cap. Se duce în parc, fugă la munte, la mare; – iese cu familia la iarbă verde, nu se mai pierde în fanteziile tale (ne)magistrale.

Acum, e drept, niciodată poezia mare – și bună – n-a fost la îndemâna tuturor, pe înțelesul oricui și n-a excelat în cititori. Iar pentru asta lumea/planeta nici nu s-a „îngrășat”, dar nici n-a căzut, amestecată, de pe orbită: cu un cititor în plus sau în minus nu se face gaură-n cer! Întotdeauna Poezia a fost un „sport” al minții (dublat de unul al sufletului), cum ar fi șahul: un *joc secund*, elitist.

De la o vreme, orice poet începător... începe să cânte *ca nimeni altul* pe strune: simulează desăvârșit poezia (a învățat șmecheria). Dar discursul compact, nonsensul lui genial, nu mai impresionează pe nimeni – decât cel mult vreo gașcă literară, cercul lui de prieteni. Acum, e valabilă și aserțiunea aceasta: ce i se iartă unui mare poet: ambiguitățile, încifrarea și strâmbătățile nu i se poate nicidecum ierta unuia mai mic!

Despre traduceri și cum traducem în viață. Printre uriași și pitici

Traducerile sunt, iarăși, un subiect infinit – mai cu seamă traducerea de poezie sau traducerea noi ale Bibliei (cu acest subiect o lăsăm, nu baltă, ci pe altădată). În acest context, să spunem așadar câteva vorbe despre traducerea în viață. Pentru că avem o generație tânără care, din comoditate sau ignoranță, neglijează cultura și contribuția înaintașilor. Tuturor acestora – aceluia dintre ei, fiindcă nu sunt toți în aceeași oală – le-aș da replica din prefața unei noi traduceri a Bibliei, TBS (în românește, Societatea Biblică Trinitariană):

„Dacă versiunea de față va convinge prin calitatea ei, aceasta se datorează în mare măsură faptului că toți cei implicați în realizarea ei au ținut cont de ceea ce este mai bun în traduceri precedente...” Trecem peste faptul că această pretenție o ridică fiecare traducător de carte – și citim mai departe: „...după cum spunea cineva: *Dacă văd mai departe decât alții este pentru că eu stau pe umeri de uriași.*” Dar cine să fie, păcatele mele, acești uriași?... Că nu vorbim de ciclopi, giganți, elefanți. „Traducerea” e simplă (mai e nevoie de o... traducere?): *uriași sunt*

tocmai înaintași.

Dacă vorbești de la nivelul unui fir de iarbă adăpostit la umbra unui stejar, n-ai decât să răcnești, să te răstești cât vrei la uriașul de deasupra să se dea la o parte din calea ta, că nu te aude nimeni, nu te bagă nimeni în seamă. Dar înaintașii aceștia, de care făcurem vorbire, nu au nici ei, cu toții, statură de uriaș. (Discuția noastră îmi amintește de o carte de popularizare, o carte despre natură a lui Tudor Opreș, *Printre uriași și pitici*. Era vorba, de bună seamă, despre ființe: găze, păsări și mamifere: creaturi mai mari sau mai mici.) Dar asta nu scuză – ci mai degrabă acuză – fondul problemei.

Înaintașii sunt de luat în seamă chiar atunci când sunt mai mici. Se zice că nu e bine să joci șah în mod constant cu unul mai slab, fiindcă îți strici stilul. În literatură nu e așa: e bine să înveți de la alții, chiar dacă i-ai lua ca exemplu negativ: învață, frate, și de la *pitici!* Era o vreme când poeții publicau o carte la șapte ani (Ion Mircea) – sau opt volume în patru decenii de viață – Ion Tudor Iovian.

...Pe vremea când aceasta era de strictă actualitate, glumeam cu un prieten despre prietenia literară, care e „ca gripa aviara” (în context actual, de război peste pandemie, sensul nu se mai leagă... Deci o lăsăm așa, fără alte speculații „inteligente”: gripa aviara era oricum mai ușoară). În ziua de azi, a trimite cuiva *competent* (unui redactor de revistă) o carte, să o citească *neapărat*, trece drept un lucru de domeniul absurdului. Un gest ușor nefast – dacă nu tocmai o imprudență, o impudoare! Dacă l-ai cadouris pe acela, într-un an, cu cele trei cărți ale tale de 700 de pagini – sau cu 13 de 70, e totuna – om l-ai făcut! Evident că, în situația aceasta, omul nostru e nevoit a deveni (supra)selectiv. Îi mai are și pe alții, cu toții prieteni, mai mult sau mai puțin literari. Are lecturile proprii și *propria operă* de înfăptuit. Are și el o familie – și pe lângă aceasta, o viață de trăit. Fiindcă tot ne întrebăm noi mereu, în legătură cu viața, filosofi și nefilosofi; și încă n-am ajuns la o încheiere definitivă: (Cine mai știe:) Viața aceasta a noastră, unică și irepetabilă, trebuie trăită?... trebuie dormită?... trebuie vorbită?... Trebuie citită...?

Ilustrațiile numărului

Ilustrăm acest număr cu lucrări realizate de Eugen Keri (Germania)

Ultima carte a lui Ion Druță, „Daciada. Baladă arhetipală” începe cu o profesiune de credință: „Prin chipurile arhetipale, Dumnezeu vorbește în noi”. Fraza inaugurală a Daciadei vrea să vorbească de Moldova sa: „Ca mai toate satele Moldovei, Valea Spinoasă era așezată între două dealuri, despărțite mai mult simbolic de un mic pârâiaș, ce șerpuia undeva în fundul văii”. Mi s-a părut important, în sensul succesiunii proiectelor scriitoricești, un interviu pe care îl dă Ion Druță cu prilejul împlinirii celor 85 de ani. Zicea aniversatul: scrisul cu

Ion Druță, ultima carte

Cornel UNGUREANU

principal era Vasiluța, o tânără vădană care se îndepărtează încet de Moș Ion, tatăl ei. E în altă lume, în care Casa, în care familia, iubirea arată altfel. Există colhoz, dar colhozul nu mai are nici o importanță, există amintirea războiului, dar nu în jurul ei e centrată piesa. Piesa se desfășoară în Casa mare, adică în casa cea nouă, în care se afirmă o nouă ordine. Ce fel de ordine? În nici un caz cea dictată de „realismul socialist”.

„Sania” lui Druță, din care (așa cum scrie Serafim Saka) a ieșit toată literatura basarabeană, așa cum literatura rusă a ieșit din „Mantaua” lui Gogol, e o povestire impecabilă, care definește arta povestitorului. Sau arta povestitorului poate fi definită de „Povara bunătații noastre”? De această literatură a **oamenilor buni**? A locurilor în schimbare?

„Tăcerea câmpurilor a ținut mult, apoi dinspre Bălți s-a arătat un tren. Venea numai locomotiva, fără vagoane. O vreme s-a furiașat mută, pe ascuns, apoi de după cotitură s-a năpustit sălbatic, umplând câmpia cu scrâșnet și vuiet. Onache, cu toate că zărise locomotiva de departe, când s-a arătat ea vind, de după cotitură, a tresărit. Mircea însă zăcea nemișcat. Nici o umbră de îngrijor-

zat”. Sunt foarte multe trăsături care îl pot apropia de Ion Druță. Acel extraordinar itinerar din Moldova mănăstirilor, pe care Ion Druță îl va fructifica în „Biserica Albă” poate descoperi unele simetrii, vizibile în corespondența dintre cei doi.

Întâi, Paul Miron a fost o personalitate a lingvisticii românești. Cred că unul dintre motivele lipsei de atenție nu e legată de tradiționala insensibilitate a românilor față de personalitățile lor aflate la oarecare depărtare, ci de o lipsă de interes în administrarea operei de „artist”. Prozele, recenzile la cartea românească (atitudinile sale de critic literar), tipărite în vest în tiraje confidentiale și cunoscute doar de un public infim nu erau în măsură a evoca preocupările literatului. Iar, în rest, cine să își mai amintească de **Monumenta Linguae Dacoromanorum, de Aspekte der lexikalischen Kreativitaet im Rumänischen**, de dicționarul lui Tiktin revăzut de Paul Miron, decât lingviștii?

După 1989, excelențele pagini „noi” ale lui Paul Miron „aveau haz” și se integrau unei relaxări a vremurilor. Unui timp al comediei. Păreau un hobby și nu mai mult.

Cu literatura lui Paul Miron intrăm într-un domeniu puțin diferit: o parte dintre cărțile sale sunt scrise după 1989. Ele oferă o perspectivă nouă privind „întoarcerea acasă” a exilatului. O perspectivă... mai puțin crispată. Memorialistica e vie, surzătoare, sprijinită pe o excepțională artă a portretistului.

Prozatorul nu e, cum se întâmpla, un hagiograf, e autorul unei epopei eroico-comico-satirice. **Țiganiada** lui Paul Miron nu e desprinsă de dulcea vorbire moldovenească – de buna tradiție a lui Neculce și a urmașilor săi. Spuneam că proza reabilită și reafirma o tradiție: aceea a lui Creangă – a aceluși Creangă al umorului și autoironiei suculente, fără îndoială sărbătorești. Descopăr că un extraordinar roman epistolar „îndreptă” un roman epistolar al lui Slavici. Că poezia târgului moldovenesc regăsește un Sadoveanu brevilocvent, capabil de a iubi locurile, unde iată, doar **parcă** nu se întâmplă nimic.

Poate textul cel mai semnificativ în această privință ar putea fi **O noapte la Tibiscus**. Purtătorul de cuvânt al autorului, personajul cheie este cel care rostește (scrie) cuvintele magice, este chiar Șincai. El, ne previne autorul, trebuie să rămână tot timpul pe scenă. El rostește textele cheie. El apare în carne și oase, în deschiderea piesei. Și zice:

„Silentium! Șad aici spre povățuirea domniilor voastre. Și de vă veți învăli de vreo pricină oarecare, nu zăboviți a mă întreba. În anul 86 de la nașterea Domnului, Decheval, craiul Dachiei-cei-Vechi, carele și Diurpaneu s-au fiind în lucrurile de oaste foarte priceput, isteț la minte, la bătaie nepregetătoriu și învățat a năvăli sau a se trage îndărăpt, s-au sculat în anul acesta cu oaste asupra romanilor pre carii mai șeseprezece ani i-au năcăjit pentru necuivoasa purtarea împăratului Domitian, carele era nu numai nesuferitoriu de osteneți, ci și fricos, slab de fire și dat spre sburdările trupești nu numai cu muieri, ci și cu prunci...”

Sigur că Șincai e de partea romanilor și nu a dacilor. Sigur că marele personaj poate stărni, prin așezarea lui pe scenă – zâmbete. E inactual. Am putea bănui că piesa se petrece în mintea lui – el ar fi autorul acestei istorii posibile. Sigur că aceste fapte nu erau suficient de solemne pentru a avea (din partea lui) meritul unei așezări pe hârtie.

Creșterea și descreșterea personajelor nu fac altceva decât să ilustreze vorbirea marelui dascăl. Ce zice Marele Dascăl rămâne – poate rămâne – literă de lege? Cine e Traian, cum arată romanii, cum Dacii? Personajele sunt din istoriile eroice, din paginile tradiționale consacrate

de marele cărturar și de tradiția Școlii ardelenice; cine citește piesa cu atenție observă zâmbetul hâtru al autorului. Fiica lui Decebal, împăratul romanilor, preocupările sfetnicilor țin de comediile puterii. Distanța între cele scrise și cele întâmplante e suficient de mare ca să observăm că tradiția lui Dürrenmatt (cel din **Romulus cel Mare**) e iubită și de dramaturgul român.

Mai există și o altă serie de personaje: a celor care coboară din Olimp, din Paradis, din înaltele lor ceruri pentru a studia, la fața locului, viața de pe pământ. Aci experiența savantului care a ajuns în Ieșii savanților lingviști sau în Bucureștii oficialilor, fie ei ai ortodoxiei sau ai politicii comuniste, a avut neprevăzute consecințe. **Nu departe de Yggdrasil** ar fi piesa care ar studia, la modul benign, adaptarea parcelor alunegate din Olimp la viața pământeană.

Din punctul de vedere al spectacolului, un interes mai mare îl poate stărni **Magul**, istorie extrasă de data aceasta din **Cartea sfântă (Numerele, 21-23)** și prelucrată de comediograf după legea lui.

Magul e un mic fisor, un personaj duplicitar care se desfășoară nu în regimul solemn reclamat de Cartea sfântă, ci în regimul unei lumi marcate de foame, de imaturitate, de prea apropiate începuturi. Lumea nu și-a intrat în legea sa, triburile nu sunt formate din viteji, credulitatea face ravagii. Magia nu există, poate exista însă miracolul. Ar putea exista. Aici stă farmecul (profunzimea) teatrului lui Paul Miron: farsa lui nu e tragică precum la marii dramaturgi ai secolului al XX-lea, personajele sale nu sunt eroi ai absenței. Sacrul rămâne, sfințenia rămâne, magia ar putea exista. Paul Miron e un mistic care își camuflează opțiunile cu înțelepciunea celui care a citit cu atenție dar și cu sfială cărțile sfinte.

Excepționala memorialistică a lui Paul Miron are capcanele ei. Am citat cu altă ocazie paginile despre călătoria patriarhului Justinian prin R.F.G., ar mai trebui adăugate confesiunile privind începutul relației cu teologii din România – cu țara socialistă:

„Nu toate legăturile mele cu cei trei patriarhi care s-au succedat, Justinian, Justin și Teoctist, au strălucit. Eu am rămas fidel preotului Marina, cel ce a urcat din livezile oltene, sus, până la aurul tronului patriarhal.

Cu Justinian am colaborat după ce el m-a asigurat că vom putea lucra nestingheriți împreună. În general, lucrurile mai delicate le trașam în grădina de pe dealul Mitropoliei, niciodată în biroul său sau la masă.

Decizia mea de a călători în țară a provocat o zarvă nemaipomenită între toți prietenii mei. Unii m-au declarat inamic, alții au crezut că fac parte dintr-o asociație subversivă. Lumea, obișnuită să gândească numai în colectiv, nu putea pricepe că eu – și mai târziu Elsa cu mine – mă legasem să slujesc numai libertății. Deși izbucnise un conflict care privea ocuparea lectoratelor de limbă română... m-am dus la Iași, unde am propus o înfrățire științifică și culturală.”

Justinian îl invită să țină o conferință, Paul Miron va vorbi la Institutul teologic despre **Spiritualitatea apuseană**.

„Entuziasmul colegilor de la facultatea bucureșteană, aprecierile lor, erau de nedescris. 30 de ani mai târziu, delectându-mă cu dosarele de la Securitate, am citit dările de seamă ale savanților, doctori ai Bisericii. Toate erau acum pe dos, adică: una au vorbit, alta au scris. Astfel, am învățat din prima zi cât de puștiitoare poate fi minciuna...”

■ Continuare în pagina 14

poeme în proză

Preferințe

Întotdeauna am preferat acele locuri discrete din cafenele, baruri, restaurante, un apartament la marginea orașului sau chiar o colibă la marginea pădurii de alun, masa din colț la terasa de sub Jysk sau banca de lemn din fast-foodul de lângă Spartan, foisorul de la marginea Parcului „George Enescu” sau locul de joacă pentru copii.

Am ales întotdeauna ungherele, colțurile ascunse sub un fum gros de țigară, marginea marginii, unde nu te vede nimeni, dar de unde să îi poți vedea pe toți.

Alții preferă prim-planul vieții de zi cu zi, linia de marcaj de pe mijlocul drumului, locurile din față în autobuz, în săli de spectacole, săli de cinema, în politică, locurile din față la evenimente pe care eu nu dau doi bani, pentru că singurul eveniment remarcabil este viața.

Nicolae SILADE

nicolaesilade.blogspot.com

creionul, stiloul, pixul are un fel de a face literatură. Poți să ștergi, poți să refaci, poți să rescii. Dacă scrii la computer, totul e dintr-o dată gata. Calculatorul scrie el și pentru tine. Are inițiativa.

Da, Ion Druță a trăit și trăiește bucuria scrisului. Are bucuria de a fi învățătorul celor care nu știu istorie. Se întoarce mereu în satul său și scrie în numele celor din satul său, de acasă. Serafim Saka scria: dacă literatura rusă se trage din „Mantaua” lui Gogol, literatura din Basarabia se trage din „Sania” lui Druță. „Multiplicat și maimuțărit, stilul Druță a ajuns să nu mai priască cu timpul literaturii care se voia scrisă și aici. Ori un scriitor e menit să lucreze la întreținerea, curățenia și adâncirea fântânii lingvistice... Druță a devenit – în virtutea destinului – fântânarul altei ape lingvistice”.

„Frontul luptei se extindea de la un simplu abecedar și până la Ion Druță, cel mai ținut sub control scriitor sovietic moldovan. Iar Druță, pentru că era un talent și mai era și un autodidact, nu s-a lăsat afectat de realismul socialist, pe care armada scriitorilor sovietici, ultrașcolită, l-au îmbrățișat călduros și l-au nenorocit pentru totdeauna” (**Serafim Saka, Cenzura, o obsesie în Discobolul**, oct-nov-dec. 2008, p.193)

Da, așa a fost. **Casa mare** a fost o piesă de mare succes fiindcă personajul

rare n-a fluturat pe obrazul lui supt...”

Cum se întâlnește lumea veche cu lumea nouă? Scriitorul e un bun cititor al Bibliei, dar modelul literaturii lui Ion Creangă e important pentru scrisul lui Ion Druță, care pune mereu în centrul ei „moși”-povestitori de seamă, din lumea care a fost, și itinerarii care ajung mereu pe la mănăstiri. Sigur că „trenul” poate fi așteptat fără îngrijorare, fiindcă noi trebuie să ne purtăm mereu „povara bunătații noastre”. În „Vatra Blajinilor” (Ed. Academiei, 2013) citeș un capitol („**Roaba domnilor, roaba munitilor**”, pp. 174-175) consacrat drumului prin Moldova mănăstirilor. Ghid este Paul Miron: „Sincer vorbind, Paul Miron rămâne pentru mine o enigmă până în ziua de azi. Prieten cu patriarhul, pe picior de egalitate cu ierarhii bisericii române, oaspetele mult dorit al întregii obștii monahale. Peste tot era așteptat, primit cu brațele deschise, toți tindeau să se aleagă măcar cu ceva de la acest român germanizat - un suvenir, o invitație să poată părăsi țara, legătura cu vreun sponsor darnic din străinătate, pentru a obține măcar o mașină de frământat a-luat pentru că, pe ziua de azi, nu e lucru ușor, domnilor, să frământați aluatul cu mâna, să coci pâine unei mănăstiri cu câteva sute de călugări”.

Este Paul Miron un român „germanizat”? În nici un caz nu este un „germani-

Radu CIOBANU

Un jurnal atipic

Nu cred că Părintele Ioan-Florin Florescu mai are nevoie de vreo prezentare, după ce de ani buni semnează blogul de mare succes *Jurnal scoțian*, din care extrase substanțiale au făcut valuri când au apărut în volumul cu același titlu, în 2017, la Polirom. Am comentat cartea la vremea ei, tot în această pagină, cu un entuziasm pe care l-am regăsit azi la fel de proaspăt, cu ocazia lecturii unui al doilea volum de aceeași factură, *Lumea ca o zi de vineri*¹, girat cu un cuvânt însoțitor de domnul Andrei Pleșu.

D-sane asigură că Părintele Ioan-Florin nu nevorbește în numele unei inflexibile Biserici instituționalizate ca instanță dogmatică, ci, ca preot misionar, slujitor în spirit ecumenic al unei Biserici *vindecătoare*. Părintele însuși ne lasă a înțelege că nu e vorba de o culegere de predici, ci „de un jurnal atipic, în care majoritatea articolelor sunt mici exegeze la Evangheliile, comentarii teologice și texte de atmosferă misionară, la care se adaugă, din când în când, povestiri și câteva evocări circumstanțiale.” Cuvinte ca *exegeze* sau *comentarii teologice* ar putea inhiba interesul cititorului laic, dar oricine a făcut deja cunoștință cu stilul Părintelui știe că e unul prietenos, în spirit misionar, adică rostit simplu și limpede, ca să fie înțeles de oricine.

Și asta nu pentru că așa stă scris în „fișa postului”, ci pentru că stilul colocvial, infuzat și de un subtil simț al umorului, îi este intrinsec autorului, la fel ca datoria curajoasă asumată de a spune deschis ce gândește. Și nu știu cum se face, dar ceea ce gândește e întotdeauna de o strictă actualitate, fie că se referă la lucruri care ne preocupă de mult, cum e, bunăoară lămurirea sintagmei evanghelice „săraci cu duhul”, care nu înseamnă nicidecum „proști”, fie că sunt nuanțări ce se dovedesc neașteptat de utile în situații de urgență cum e cea de acum, a solidarizării cu Ucraina și cu refugiații ei: care e deosebirea dintre milostenie și milă? „Milostenia este o faptă, mila creștină este o credință” [sbl. aut.], adică, îmi îngădui să adaug, o stare de spirit intimă și foarte solicitantă. „Milostenia” – mai precizează Părintele – „este condescendență, mila este «să iubești pe aproapele ca pe tine însuși». Milostenia are, inevitabil, conștiința superiorității, mila are doar conștiința dragostei de frate.”

Tot în sfera conexiunii cu preocupările mereu actuale ale lumii românești și nu numai, este comentariul pe tema postului, că tot ne aflăm în pragul Postului Mare: „Oriunde am căuta, postul este, înainte de toate, flămânzire [...] prin flămânzirea de bunăvoie ne facem părtași, fie și în mod simbolic, la foamea nedreaptă a lumii, la foamea săracilor, la foamea tuturor înfometajilor de astăzi și dintotdeauna, la foamea Ceiului care a spus «Flămând am fost». / De aceea, mi se par complet nepotrivite cu efortul ascetic al înfrânării bucatelor de post elaborate ca pentru o cină festivă și la fel de sățioase ca mâncarea de fruct. Un asemenea post nu este altceva decât oglindirea vegetariană a strașnicilor mese de Paști și de Crăciun.”

Un exemplu de eleganță și competență, de artă a

nuanțării într-o dezbatere „la zi”, care continuă să încingă spiritele, este modul în care Părintele Ioan-Florin se implică și explică concentrarea penibilă „pe un scandal religios, în jurul unei lingurițe, ca ultima sectă din lume.” Deoarece tema e mai ușor incendiară decât altele, e urmărită pe mai multe pagini, cu prudență și mare finețe analitică, spre a nu leza anumite susceptibilități, dar cu o logică fermă, capabilă să clatine decisiv idei fixe.

Nu pot urma tot firul acestui demers de igienă intelectuală, voi spune doar că el e intitulat *Euharistia: medicamentul nemuririi sau mediul ei aseptice?* și începe cu fraza fermă, care vestește și concluzia, în viziunea Părintelui Ioan-Florin: „Nu există niciun simbolism al linguriței de împărtășanie în Biserica Ortodoxă, doar dacă nu facem ad-hoc vreun concurs de creații literare.” Iar concluzia, întemeiată pe *Liturghier* (= îndrumător al preotului slujitor), vine oarecum de la sine: „...dacă în potirul cu sfânta împărtășanie pot ajunge spori de mușgai, muște și păianjeni veninoși [cum admite *Liturghierul* – nota RC], nu văd de ce n-ar putea ajunge și virusi, mai ales cu o linguriță plimbată din gură în gură. Și nici măcar nu trebuia să așteptăm o pandemie ca să ne punem problema aceasta.” Cine are urechi de auzit...

Însuși titlul, la prima vedere enigmatic, al acestei

cărți de reflecții stimulative, trimite înspre imaginea unei lumi captive pe un tărâm al răului, din care a fost izgonită iubirea, cum a devenit lumea de azi, parcă mai nelegiuită decât oricând, sufocată de pragmatism, de ură și de singurătatea paradoxală a individului mutant, globalizat, uniformizat: „Din Vinerea Mare, răstignirea Sa n-a mai încetat niciodată. Dar și aceasta s-a mai spus. O lume încremenită într-o zi de vineri, spre care privesc mereu ochii lui Iisus. O coborâre într-un infern în care se cântă Bach. Un nesfârșit Paște al Crucii în așteptarea Paștelui Învierii.” Părintelui îi e teamă că repetă lucruri care s-au mai spus și își amintește de ceea ce îi scria André Gide lui Paul Valéry: „Totul s-a spus deja, dar cum nimeni nu ascultă, trebuie mereu să o luăm de la capăt”.

Și cum, într-adevăr nimeni nu ascultă, zadarnic o luăm de la capăt dacă nu știm să-l captivăm pe nimeni încât se ne devină un semen capabil a cădea pe gânduri. Iar Părintele Ioan-Florin, preot sociabil, care știe întâi de toate să asculte, fiind în același timp un moralist disimulat într-un povestitor de felul celor de la Hanul Ancuței, care, de cum se așează în jurul focului, trebuiau să răspundă la întrebarea: dar istorisiri știi să spui? - e hărăzit, deci, Părintele, și cu un dar al expresivității care seduce cititorul. Acesta e și secretul care, deși abordează cele mai dureroase și sensibile teme ale actualității, *Lumea ca o zi de vineri* rămâne o carte stenică, întrucât e străbătută de respectul și iubirea pentru Creația a cărei perfecțiune nu e tulburată decât de lipsa noastră de rațiune și credință:

„Dumnezeu a făcut lumea până la ultimul fir de iarbă! – din gândurile Sale și nu numai după om, dar până și după ultimul Său fir de iarbă se va întoarce într-o zi, așa că aveți mare grijă cum vă purtați și cu oamenii, și cu iarbă!”

Prozator autentic nu e doar scriitorul cu puternic suflu epic, ci și creatorul de „momente și schițe”, iar, sub acest aspect, Părintele Ioan-Florin este chiar un mare prozator, care nu se ignoră, dar pune în prim-plan vocația sa pastorală, misionară și filologică. Se simte aceasta nu doar din modul în care face din teme virtualmente aride, narațiuni captivante, ci și cum, în structura cărții, le alternează cu autentice „momente și schițe”, inspirate din viața de călător pe care i-o impune misiunea și o iubește așa cum e, cu întâlnirea a mulți oameni și trecerea prin multe întâmplări, pe care, uneori, pare că le și caută cu tot dinadinsul, pentru că: „Dacă m-ar întreba cineva ce-mi place mai mult și mai mult pe lumea asta, aș răspunde fără ezitare: drumurile! Nu există promisiune mai mare ca drumul și împlinire mai deplină ca a călătorului. Singurul meu regret e că nu le pot urma pe toate, «drumul pe care n-am apucat», ca în celebra poezie a lui Robert Frost.”

Pe drumurile de toate felurile pe care le străbate, în întâlnirile cu oameni fel de fel, de obicei modești și săraci, misionarul își păstrează empatia, calmul și luciditatea, iar în felul cum le povestește toate acestea prozatorul acceptă, dozându-le corect, și discrete infiltrări lirice, istorisirile sale dobândind uneori o aură poetică. Așa cum se întâmplă, bunăoară, când, tot bătând drumurile Scoției, nu întâlnește niciodată vreo cruce, nici de-a lungul lor, nici în răscruce. Descoperire care-l tulbură și-i provoacă un mic vârtej de gânduri pe care le adună sub titlul *Țara de cruci*. E, poate, pagina cea mai frumoasă a acestei cărți, poem de o tragică măreție din care nu-mi îngădui să-mi lipsesc citorii măcar de câteva frânturi:

„Ultima dată când am fost acasă, am descoperit cu uimire câte cruci sunt pe drumurile din țară [...] Într-un singur drum cu mașina de la București la Iași, am văzut mai multe cruci decât oameni, ca într-o țară de cristoși [...] Dacă o iei la întâmplare peste vreun deal, e posibil să nu găsești nicio casă, nicio așezare, niciun copac, dar în mod sigur dai undeva peste o cruce. Dacă intri prin case, tot cruci de oameni pământii, care-ți povestesc despre sărăcie, boli, singurătate și copii așteptați acasă, de sărbători. / Cruce-n cer, cruce-n pământ. România, țară de cruci. Țară de cristoși, țară de irozi.”

Ne aflăm într-un ceas rău din crugul vremii, când irozii sunt mai numeroși decât cristoșii, încât putem zice și noi, precum aceia care se căinează mereu de „crucea lor”: irozii sunt crucea neamului. Și nu e bine. Nu e bine, pentru că – zice Părintele în altă pagină – „Crucea ta o să fie abia atunci când ai să duci nenorocirea altuia, nu pe a ta. Crucea ta nu este să fii tu bolnav, ci să îngrijești un bolnav. Crucea ta este să rabzi pentru tine, ci pentru altul. Pe crucea ta porți întotdeauna pe altcineva. Crucea ta este crucea străinului. / Iar dacă mă întreabă vreun tânăr care e crucea lui, îl avertizez: crucea ta o să fie când ai să cunoști o fată frumoasă și ai să te îndrăgostesti de ea.”

Părintele Ioan-Florin Florescu ne-a dăruit o nouă carte, care, deși poartă un titlu trist constatativ, lasă totuși deschisă zarea și spre o duminică a Învierii, în care, oricât de greu ne-ar fi, încă ne străduim să sperăm.

5 martie 2022

¹ Ioan-Florin Florescu, *Lumea ca o zi de vineri*. Din *Jurnalul unui preot misionar*. Carte apărută cu binecuvântarea Înalt-preașfințitului Theofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Iași, Doxologia, 2021

„Resetarea” romanului istoric?

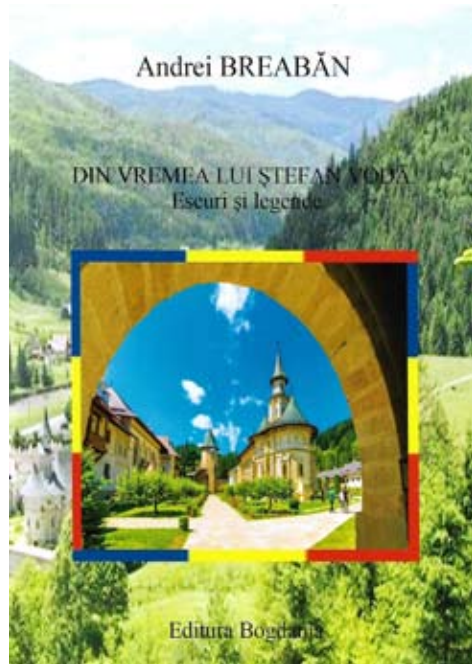
Jurist de profesie și fascinat de istorie, condei neobosit, impresionant prin abundenta producție prozastică (nu doar romanescă), Andrei Breabăn s-a angajat, ca arhitect textual de modă veche, într-un proiect de anvergură, reînviind epic o epocă frământată din istoria Moldovei. Marea sa pasiune, se înțelege, rămâne romanul istoric, aducând la lumină trecutul, cu lecțiile lui (neînvățate). Un risc asumat vom spune, fiind vorba de o specie „evitată”, cum recunoștea într-un interviu. Sau „compromisă”, după alte voci, obligând la „resetare”. Oricum, nu prea pe gustul cititorului de azi, mereu grăbit, descurajat – pe fundalul subculturalizării freatice din societatea mediatică – de masivitatea unor apariții, ispitit mai degrabă de romanele de aventuri. Din dragoste de neam, Andrei Breabăn scrie cu „pana sufletului”. Iar literatura, spunea uitatul Paul Anghel, cel atras de „monumentalism”, izvodind uriașul ciclu *Zăpezile de-acum un veac*, în zece volume, este o ramură a istoriei neamului.

Așa fiind, după ce întocmise un ghid turistic, de succes, „presărat cu legende” (vezi *Mănăstirile din Bucovina*, 2017, respectiv *Constelația mănăstirilor*, 2018), după ce frecventase cenacluri sucevene (*Mașina cu poezi*, de pildă sau *Cenaclul de inițiere literară*), Andrei Breabăn, cel împătimit de istorie va cerceta, coborând în arhive, vremea lui Decebal, zamolxianismul, legendele Kogaionului (în două volume, 2019) pentru a poposi, tot într-un diptic, în *Regatul Mușatinilor* (2020). Ca eseist, se războiește cu „antiromânismul românesc” și va zăbovi asupra triumfului magic (Putna, Ștefan cel Mare, Eminescu), încercând „a opri timpul”.

Urmând îndemnul lui Iorga, marele istoricercând scriitorului să reînvie figurile unor domnitori-eroi ai medievalității noastre, și Andrei Breabăn va stăru, după câteva titluri pregătitoare, asupra glorioasei perioade ștefanienă într-o frescă de mari dimensiuni, conjugând conținutul istoric (strict evenimential) cu imaginarul (posibil), vădind, cu elan descriptiv, plăcerea dialogului și a portretizării. Dacă *Visul Măriei Sale* (2021) deschidea ciclul ștefanian, alte apariții, sfidând cronologia, pregăteau, spuneam, terenul desfășurării prozastice. *Vitejii Măriei Sale* (2020), *La Porțile Destinului* (2020), *Domnii paralele* (2021) până la proaspătul volum *Castelul de pe Nistru* (2022) dezvoltă, printr-un sisific efort documentaristic, o epocă frământată, instabilă din istoria moldavă, trasă în rama unui istorism romantic de rang epopeic.

Dacă *Din vremea lui Ștefan Vodă*

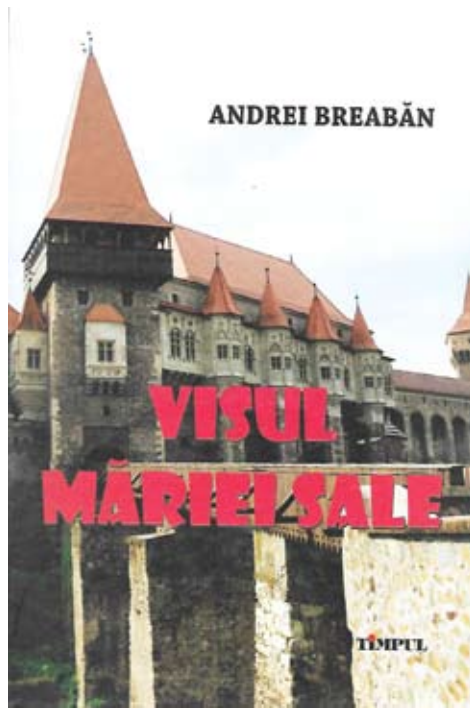
(2021) aduna, fără economie de superlativ, eseuri, tradiții și legende românești coagulate în jurul unui erou popular, aceeași retorică înaltă slujește și eforturilor romanesti, decriptând epoca, în uriașe pânze epice, „pe înțelesul tuturor”. Andrei Breabăn nu complică inutil narațiunea, nu agreează paradigma postmodernistă, dar – provocat de atâtea necunoscute, acolo unde izvoarele arhivistice tac – provoacă și jonglează cu ipoteze verosimile (călugăria la mănăstirea Zografu, stagiul italic la condotieri, mitul Dracula etc.). Cei șase ani care „lipsesc” întrețin un imaginar fabulos în *Visul Măriei Sale*; Ștefan „vede” asasinarea tatălui la Răoseni (Reuseni), e mânat de dorința de a-l răzbuna și, însoțit de boierul Vlaicul (fratele mamei sale), pornește în lungul drum al pribegiei pentru a deprinde, la dorința doamnei Oltea, „meșteșugul armelor”. O călătorie inițiată, un veritabil roman de aventuri, viitorul voievod, ucenicind, în maturizare alertă, cunoscând, în popasurile sale (Muntele Athos, Constantinople, Caffa, Roman, Hunedoara), oameni (trădări, răpiri, lupte interne, sfaturi de taină) și vremuri tulburi, prilej de interesante analize geo-politice din partea autorului. Care suplinește „muțenia” documentelor cu spectaculoase fantezii narative. Cum ar fi întâlnirea (imaginată) a celor trei (Iancu și cei doi prinți, Vlad Drago și Ștefan, firi inimoase, aparent opuse) în castelul Huniazilor, punând la cale visul românității; sau întâlnirea (în vis) cu Sfântul Gheorghe. De fapt, *Vitejii Măriei Sale* (2020, în două volume) dezvăluia tinerețea lui Ștefan, deja stăpân în Țara Moldovei, „pomăzuît

la Direptate, legătura cu cneaghina Marușca, dorind, printre atâtea fapte de arme și intrigi, întâmpinând pericolul otoman, strălucirea Moldovei.

Apărut în 2021, dipticul *Domnii paralele* (*Două săbii într-o teacă*, respectiv *Cavalerul negru*) ne întoarce în timp, reconstituind anii pregătitori. În bătălia de la Mohile (1455) a biruit Petru Voievod, numit Aron, cum zice Letopisețul, rezolvând o veche rivalitate, cu sorți schimbători. Iar *Castelul de pe Nistru* (2022), roman prefațat de Ioan Holban, urmărește tocmai soarta buiacului Alexandrel, cel învins, strunit de ambițioasa sa mamă, Maryna, „piti” la Cetatea Albă a părcălabului Stanciu, încă sperând în ajutorul Craiului Cazimir al leșilor, în disputa cu Petru Aron (Cavalerul Negru). Cu acroșante insule narative, pe fundalul unei Moldove sleite, măcinată de rivalități, răvășită de vremuri tulburi, după moartea lui Alexandru cel Bun. Tălăria e în floare, jefuirea caravelor pe drumuri negustorești culminează cu negoțul cu

oameni (la Caffa), iscoadele mișună; romanul însuși se deschide cu o astfel de răpire „a boierilor”, conduși de Mișu, marele logofăt al Moldovei, prinși fiind aduși la Castelul Lerici, stăpânit de frații Senarega, genovezi, făcând afaceri în cârdășie cu tătarii. Urmând, firește, a fi răscumparați, de regulă. Vor fi eliberați de pescarii moldoveni, Castelul, de un farmec misterios, trecând în proprietatea Moldovei. Sunt pagini în care se vorbește excesiv și se râde cu poftă, se deapănă amintiri și se chefuliește pe cinste (la hanul lui Scofală, de pildă). Cu descrieri generoase (datini, de natură, precum Lăpușna, cea cu ape „sugubete”)

și, mai ales, poposind asupra contextului politic, încercat de evenimente seismice: Sinodul de la Florența, împărțind lumea creștină, Căderea Constantinopolului, Bătălia Belgradului (despre care va fi vorba, pe larg, în *Bătălia pentru Europa*, roman în lucru). Nu puteau lipsi complotiștii, dregătorii „chibzuind bine” spre binele Țării. Trebuia înlăturat desfrânatul Alexandrel, cu „foc în gâtlee”, văr cu Craiul Cazimir, gata de închinăciune în fața leșilor. Marele logofăt Mișu, fecior de popă (Juga de la Dorohoi), cu limba „ascuțită de atâtea grăit”, cum va observa Stanciu, și el „vulpe bătrână”, îl va sprijini pe Petru Aron. Cruciații încearcă să se adune sub comanda lui Iancu, circulă soliile împărătești, un sfat în trei, sub oblăduirea aceluiași Iancu, un „vultur semeț”, îi aduce alături pe Vlad Drago (Draculea) pregătit pentru nunta cu Anastasia (la Cetatea Albă) și vărul său Ștefan (Ștefanel), descins tainic la Baia, înconjurat de lotri, pentru un parastas „cu năbădăi”. Alexandrel, pierdut pe calea beției, „buimac de cap” va fi otrăvit în urma intrigilor de la curte. Miruit la Suceava de Kir Theoctist, deși ucigaș de frate, Petru Aron va fi noul Vodă, ducând mai departe sămânța Mușatinilor, dorind să uite de „povestea” de la Reuseni, stărpind clevetirile norodului. Dar marea dorință, asaltat de dileme, ar fi să scape de nepot; pe Ștefan îl vrea în mormânt, Sultanul Mahomed, tăindu-și drum spre Buda, îi cere, în schimb liniștii, haraciul iar leșii, recunoscându-l la Hotin, vor să curme zvonurile, cerându-i credincioșie, văzând doar în craiul Cazimir Jagello „chezășia creștinătății”. Strategul Iancu, alături de părintele Capistrano se zbate pentru noua cruciadă și supraveghează mersul evenimentelor. Romanul crește stufos în această încălceală de întâmplări (unele mai puțin știute), urmărite cu minuție, documentate la sânge. Rezultă o epopee moldavă, de largă cuprindere, sub acoladă ștefaniană. Dacă, editorialicește, titlurile au fost livrate capricios, poate – la reeditare – vor fi rânduite cronologic

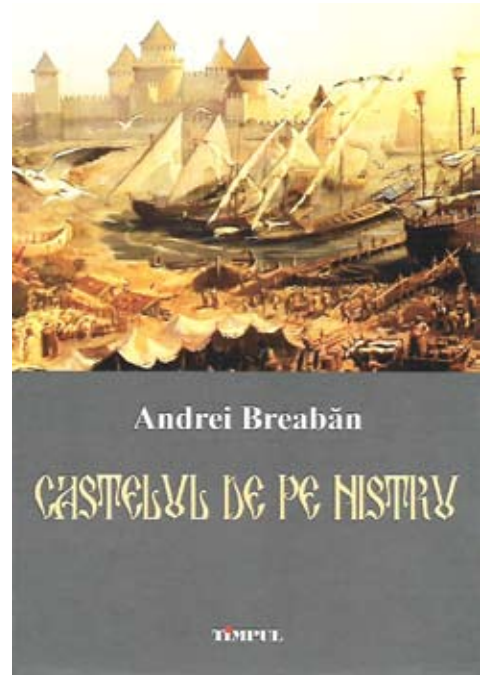

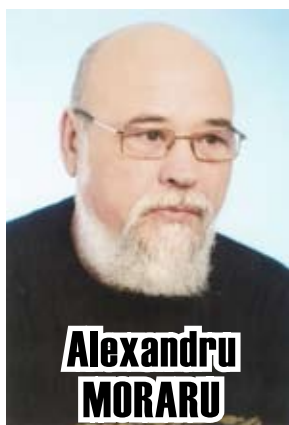
(în sens strict evenimential).

E de remarcă că materialul istoric beneficiază de o situare precisă în timp, populat cu figuri cu existență reală, atestată; prin „limba” volumelor, ciclul conservă culoarea de epocă, chiar dacă, uneori, răsar neglijențe, repetiții supărătoare („apele jucăușe ale râului se jucau zburdalnic”) ori, în vocabularul protagoniștilor, apar expresii din zilele noastre („dispozitiv de luptă”, „să reiau demersurile”, „exerciții mai complexe”, „divorțat”, „ingenios” etc.). Interesat de atmosferă și ceremonial, Andrei Breabăn oferă, nota Ioan Holban, tablouri de epocă „lucrate în filigran”. Și, cum s-a observat deja, dialogul e excesiv, presărat cu neologisme (unele semnalate de Ioan Țicalo, care vedea în Andrei Breabăn un posibil „Maurice Druon al Bucovinei”). Dincolo de astfel de mici observații, ușor de reparat, s-ar cuveni subliniați forța portretistică a autorului, încheșând chipuri memorabile, imensa absorbție informațională sau, în cazul spațiilor „mute”, suplinitor, investiția ficțională, salvând pactul verosimilității. E o reconstituire de tip frescă, reînviind trecutul, cu desfășurare cinematografică, aruncându-ne în vârtoarea evenimentelor. Credincios unei formule tradiționale, de frazare sadoveniană, forțând alertețea, Andrei Breabăn nu și-a propus „resetarea” romanului istoric. Dar intervine corectiv, deseori, investigând arhivele, culegând informații noi, deslușind textura epocii, stabilind conexiuni ingenioase.

În fond, ceea ce numim generic *roman istoric*, dincolo de codul prozastic variabil, înseamnă, esențial, o mișcare gravitațională în jurul unei teme-obsesie: *tema puterii*.

Nu e oare istoria, cu jocurile ei sângeroase, putere la trecut? Așa judecând, adâncind problematica umană (frământări, obsesii, angoase) prin sondarea psihologilor, a tectonicii sufletești în luptele pentru putere, putem citi orice roman istoric ca roman politic, așezându-l pe o altă orbită problematică, refuzând comercializarea. Șirecâștigând, poate, încrederea noilor cititori.

Alexandru
MORARU

Nisipuri mișcătoare

Acaparată ireversibil de magia scrisului, iată că Nina Ceranu ne surprinde cu o nouă ispravă literară. O carte intitulată „Cele trei fețe ale orașului” și apărută la Editura Eubeea, Timișoara (2021), cu o prefață semnată de criticul Marian Odangiu.

Trebuie spus, dintru început, că similitudinea cu un alt volum de-al ei – „VIAȚA ÎNTRE ZERO ȘI UNU” – este majoră. Chiar frapantă pe alocuri. De aici și senzația vie, de complementaritate, de ceva cunoscut/asimilat. În ciuda acestei analogii, între cele două cărți sunt și deosebiri evidente, cu toate că „materia primă” provine din aceeași zonă periferică a existenței.

Dar acest fapt nu-i obligatoriu să ne mire. Se știe că scriitorii autentici au, îndeobște, două, trei teme-fanion pe care apoi le exploatează intens până la „cotor”. Din ele extrag seva, puterea creatoare pe fluxul tainic și seducător al transfigurării artistice. Ele reprezintă zăcămintele afective ale imboldului ziditor – rampa de lansare a preaplinului în lume și modalitatea de reechilibrare a eului provocat (și zdruncinat) de ruliul și tangajul permanent al vieții. Tocmai de aceea și „trag” de ele din răspuseri – temele în cauză fiind recurente, obsesive și de mare impact emoțional. Cum ar fi, de pildă, motivul suferinței organice. Sau al exilului/dezrădăcinării. Ori al războiului, captivității, alienării, decreștitudinii biologice ș.a.m.d.

Toate laolaltă alcătuiesc tabloul amplu și plurivalent al inspirației descătușate în redarea ficțională sau veridică din portativul detonant. De aici, din sămburele lor, pornesc ghesurile întrupării în altă simțire și substanță ce dau, finalmente, sensuri și tălmăciri diferite față de enunțurile „oficiale”. Altfel spus – răsfrâng asupra lumii propria viziune și trăire forjate în cuva experienței personale și a sensibilității perceptive.

Nina Ceranu este, mai presus de orice, o autoare de travaliu extins. Ca mărturie ne stau la îndemână un număr consistent de cărți pe care, cu migală și pasiune, le-a zămislit de-a lungul timpului. Am mai zis-o și repet: vigoarea ei ziditoare vine din adâncuri, din „miez molecular”, întrucât ea este o scriitoare nativă, de anduranță. Are ce transmite, ce releva, atât din practica individuală nemijlocită, cât și din filonul de aur al lecturilor parcurse în răstimp și metabolizate adecvat.

În „Cele trei fețe ale orașului”, prozatoarea reia, din alt unghi, reperele unui topos familiar ei: acela al geografiilor marginase, spații lăaturalnice, sordide, populate cu un lumeșag ciudat și eterogen aflat într-o necurmată vânzoleală și căutare de sine. O lume fluidă și „cetoasă”, în care destinele semenilor se întrețale implacabil, rezultând mereu alte și alte ipostaze ale acestui fenomen unic și extraordinar numit viață.

Cu un exercițiu literar îndelungat și laborios, Nina Ceranu narează alert, închegând secvențe memorabile în plan ficțional și realist. Din osmoza lor apar elementele definitorii ale construcției epice calate îndeosebi pe două componente esențiale: 1) fluxul memoriei și 2) validarea prezentului ca suport principal al narațiunii.

Masivă, cartea este împărțită pe trei secțiuni (de fapt, două, fiindcă ultima „față” e doar un epilog rezumativ): **Orașul întinerit**, **Orașul încărunit**, **Orașul însângerat**. Ca practică imaginativă, tustrele configurații ale burgului pot fi tot atâtea chipuri ale personajelor mânuite cu abilitate de harul prozatoarei. Caz în care asistăm la un transfer identitar în continuă mișcare și prefacere. Aici, rutina autoarei se reliefează pregnant, creionând veridică situații, fapte și împrejurări cu semnificații aparte și un consistent aport emoțional.

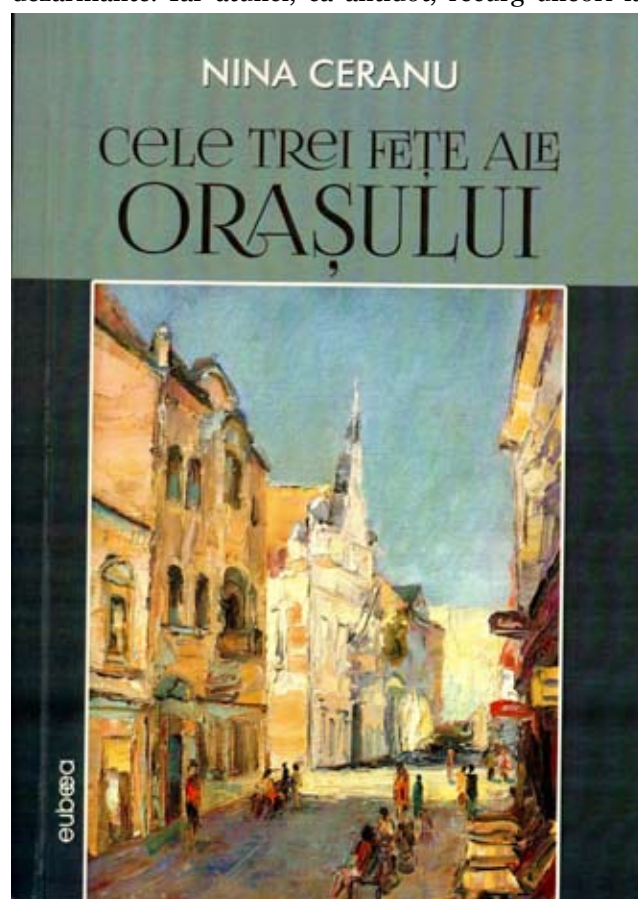
Concepută în tempo accelerat, cu meandre și oscilații non-stop, intriga volumului este ilustrată pregnant de două vedete: muzicianul (contrabasist) Fortunat și năbădăioasa Crăița Iakob. Temperamente diferite și disociate cultural, oferă cu larghețe, în decursul paginilor, un spectacol prospectiv în care atracția și repulsia coexistă în tranșe egale. Din toată această răcă, de țâfnă existențială, rezultă fotografia unui tandem complexat, în derivă, cu minime bucurii și maxime însatisfacții în noul univers în care nimeriseră și unde senzația de disconfort psihologic se acutiza și regresa periodic.

În asemenea spații de investigare și radiografiere, Nina Ceranu este la ea „acasă”. Limbajul suculent, frust pe alocuri, poetic în alt context, contribuie din plin la reușita demersului ei prozastic. Ca și plonjonul în imaginar, de altfel, modificând cadrul narativ, de unde decupează „mase” întregi de virtualități paralele, ca adjuvant indispensabil al arhitecturii epice.

Peripețiile din carte sunt funambulești, curg ca torențul ieșit din taluz și care, în năvala-i uriașă, inundă totul în cale. Este un jet, o țâșnire din străfunduri a tensiunii creatoare acumulate în răstimp și eliberată

continuu cu forța unui vulcan în faza eruptivă. Autoarea are atâtea de spus, atâtea de relevat, încât, parcă, nu-i ajung cuvintele și atunci se precipită croind în ritm alert alte și alte scene și decoruri cu potențial, de asemenea, repetitiv. Exact ca dintr-un zăcământ din care, cu cât extragi mai multă substanță, cu atât ea coagulează și sporește cantitativ.

Povești de amor, tribulații, clevetiri spumoase, dislocări și relocări de perspective... De la corifeii tomului și apariții lor, până la ultimul protagonist, întâlnim aceeași setă irepresibilă a „sporovăielii”. A trancănelii în rost și dodii, cu sau fără năduf, dar mereu ațâțată de porniri obscure desemnând spiritul concurențial și îndărătnicia congenitală. Edificatoare în acest sens sunt mizele mici, pe „centimetru pătrat”, care constituie obiect de dispută și revendicări constante. Eroii Ninei Ceranu nu aspiră (neapărat) la poziții sociale înalte, la cine știe ce onoruri sau demnități. Resemnați în armura/mentalitatea lor cutumiară, își consumă docili porția de viu alocată, întâmpinând cu relativă seninătate verdictele ursitei. Orice ar face, nu pot scăpa din strânsoarea fatalității dezarmante. Iar atunci, ca antidot, recurg uneori la

gesturi surprinzătoare, spărgând vremelnic monotonia și sterilitatea unei existențe precare și greu de înțeles. Apoi, odată „escapada” terminată, revin la starea lor consacrată, iar cercul se închide. Și tot așa, la infinit.

Proza autoarei relevă citadinul – recte Timișoara – în ipostazele sale consfințite, la răspântia dintre istoria sa trecută și până la debutul revoluției din '89. Mirajul exercitat de metropola vestică a fost pregnant pentru o mulțime de compatrioți care s-au statornicit aici în perioada industrializării socialiste, venind din toate colțurile țării. Scriitoarea însăși a făcut parte din acest val de noi-sosiți, ce și-au găsit pe meleagurile bănățene un rost și un cămin.

Cunoscând temeinic aceste realități, Nina Ceranu

scrie din interior, cu discernământ și autenticitate. Tocmai din combinarea datelor biografiei personale cu fertilitatea imaginației a luat naștere lucrarea prezentă, ca într-un mixtum compositum relevant și necesar. Este maniera proprie de elaborare a ei, în care sensibilitatea și talentul fuzionează rodnic în laboratorul tainic al macerării artistice.

Și în „Cele trei fețe ale orașului”, ca și în celelalte lucrări ale sale, autoarea vădește aceeași sagacitate în redarea unui univers uman aflat într-o necurmată efervescență și prefacere. Într-o zbatere continuă, în gol, lipsită de orizont. Țeluri mici, deseori caricaturale, cu accente parodice trădând psihologii infantile și idealuri utopice. Prozatoarea excelează în sondarea acestor caractere abrupte, păstrând un gen de neutralitate din care, totuși, răzbat adierile unui umanism calat pe „complicități” submerse. Ceea ce, evident, nu constituie un minus; dimpotrivă. Dintotdeauna, adevărații creatori au afișat empatii mai mult ori mai puțin accentuate apropos de personajele apreciate ca fiind „copiii” lor. Oricât ai fi de detașat, de „olimpian”, ceva tot te zgândără. Ceva tot te mișcă, atingând băierile inimii și eliberând barem un crâmpeli din surplusul afectiv, de care un scriitor veritabil nu duce niciodată lipsă.

Stilistic vorbind, predomină latura comportamentistă cu ușoare inserții naturaliste și câteva intruziuni poematice. Încât, fără mare efort, găsim în carte cam de toate – de la istorisiri cu iz anecdotic și texte muzicale, la poezie, și de la enunțul sobru la caractele umorului voluntar/involuntar. Când copilăroși, când țâfnoși ori de-a dreptul naivi, protagoniștii Ninei Ceranu au un „ce” aparte. În ciuda neastâmpărului lor, emană un gen de „smerenie”, de potențial pișicher recuperator, încât e greu să nu-i simpatizezi. Finalmente, îți merg la suflet, ajungi să-i înțelegi, cu tot labirintul lor de acțiuni hazardate, năzuinți himerice și idei „trăsnete”. La urma urmei, sunt apropiații noștri, semenii de alături, iar autoarea nu face altceva decât să ni-i arate din alt unghi, ca o copie a ceea ce, de fapt, suntem: proiecții efemere în conștiința celorlalți.

Culese cu litere cursive, rememorările completează deseori cadrul volumului, readucând în actualitate întâmplări și evenimente cu rol de liant între faliile temporale. Intercalarea lor dezvoltă albia relatării, cu toate că segmentează frecvent fluxul epic și, pentru a reface firul lecturii, ești obligat, uneori, la un efort sporit al recepției. Întâlnim și o „inovație” publicitară constând din plasarea unor „anteturi” formate din propoziții anticipând conținutul paginilor. Deși se vrea un artificiu stilistic „modern”, metoda/moda aceasta reduce solemnitatea scriiturii, punându-o într-o lumină ușor edulcorată, aidoma unor compoziții cu surplus ornamental și exces enunțativ. Manevra se dorea, probabil, inedită, dar efectul estetic e minim, fiind contrar intenției inițiale – aceea de a surprinde cititorul printr-un truc narativ de rezonanță. Furată de impresie, autoarea a cedat o clipă ispitei, supralicând însemnătatea subterfugiului „înnoitor” în economia textului. Îndelung exersată, dibăcia ei creatoare nu rezidă în asemenea chițibușerii romanțioase, ci în suflul amplu și percutant imprimat de „ogor” literar mănos, incitant, acolo unde multiplul ei talent se impune de la sine. Așa cum s-a întâmplat și până acuma, și de-acum încolo, căci, odată stârnit, daimonul scrisului trebuie hrănit necurmat cu jarul slovelor pârjolind deopotrivă sufletul și mintea.

Dincolo de toate astea, însă, de reținut aspectul esențial. Cu „Cele trei fețe ale orașului”, Nina Ceranu face încă o incursiune temerară în trecutul urbei asaltată cândva de șuvoiul „migaționist” și generatoare a iluziei prosperității. Este o reconstituire în plan beletristic a acelei atmosfere unice și tulburătoare prin consecințe și impact vizând traiectorii existențiale dintre cele mai ciudate și surprinzătoare.

*) Nina Ceranu – *Cele trei fețe ale orașului*, Editura Eubeea, Timișoara, 2021

OVIDIU PECICAN

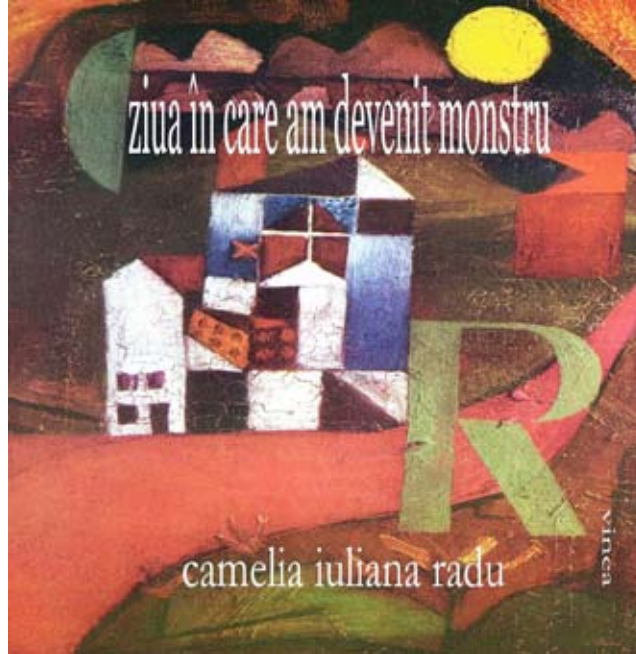
Aproape de capăt

Ziua când am devenit monstru (București, Ed. Vin-
ea, 2021, 216 p.) este o nouă carte de poeme scrisă de
poeta din Ploiești Camelia Iuliana Radu. Cu o stăruință
în cariera sa lirică ce însumează deja circa douăzeci de
volume, urmând încă din copilărie chemarea muzei
lirice, autoarea revine în arenă la nu mult timp după
volumul anterior, *Toluen* (2020), un manifest-țipăt
cu tente ecologice, plonjând, odată cu actuala apariție
într-un infern personal pus sub pecetea maladiei radi-
cale. Desigur, boala nu este o invenție recentă. Întregul
romantism, secol al XIX-lea cu poezii blestemați și apoi
cu cei expresioniști, în fine veacul al XX-lea însuși s-au
lovit de evidența bolii nu doar biografic vorbind, ci mai
cu seamă ca temă. Nu este de mirare, maladia a hrănit
și viziuni asupra lumii, de la Freud la existențialiști și
la promotorii literaturii absurdului, alienarea nefiind
scutită de tratarea ca abatere de la normalitate.

De astă dată însă este vorba despre altceva. Camelia
Iuliana Radu face un soi de jurnal, un soi de proces
verbal în versuri al stării de boală transformată destul
de abrupt în amenințare letală. Și vocea poetei pare
că o face în direct, din interiorul acestei stări în plină
dinamică a deteriorării, cu o conștiință lucidă că, parcă,
numai poezia o poate cuprinde și reda la altitudinea și la
amplitudinea necesare. De aceea cartea sa, deși în mod
convențional poate fi socotită o culegere de poezii, se
dovedește, de fapt, un amplu poem de largă respirație
compun – într-o geometrie proprie – din fragmentele
trăite și apoi surprinse nu în logica prozaică a cotidian-
ului, ci trecute prin retorta care filtrează întâmplările,
transformându-le în pretexte pentru a moși poezia.
Autoarea pare să sculpteze în propria fiziologie și psi-
hologie, prilejuind o vastă paradă de sentimente și
gânduri legate de condiția tragică, deoarece efemeră
și chinuită, a ființării terestre. Alegere voluntară sau
fatalitate, poezia ei vine astfel să se așeze în șirul au-
toarelor actuale care și-au pierdut cândoarea prin
descoperirea tragediei lupte pentru propria viață, prin
frecventarea temei thanatice, mai direct sau mai ofid-
ian: Mariana Marin, Angela Marinescu, Marta Petreu
ș.a. În seria „troienelor”, Camelia Iuliana Radu vine
să se înscrie cu fermitate, optând pentru construcția
livrescă de aprecieabilă întindere, dând importanță și
detaliului epic cu conștiința că poezia de anvergură
nu se poate dispensa de reperele exteriorității și ale
metamorfozei faptice, rămânând cantonată numai în
soliloquiul interior, ci se construiește cu atenție față
de doza și modulării. „peste pagina mea trec/ rân-
duri rânduri toate rândurile// ar vrea/ să mă prindă
în fraze străine” se confesează ea, conștientă de peri-
colul pierderii pe traseu a filonului creator. Maladia
produce conștiința clivajului și revendică răspunsuri
ce vizează transcendența: „duminica spiritului nu este
aceeași cu cea materială/ alunecă una pe suprafața
celeilalte/ ca două femei dorind același bărbat/ una
necunoscută alta apăsătoare/ oricare din ele ar putea
fi/ ochiul morții/ sau/ zidul pe care scriu rugăciuni”.
Dar asemenea examene de conștiință și luări în pose-
sie a adevărilor existențiale alternează cu secvențe
așa-zicând realiste: „am făcut ordine/ am pregătit
masa am dat bună dimineața/ într-un fel anost și clar/
am fost mica victorie a indecisului/ apoi/ am văzut
pasărea de metal/ un cadou de crăciun/ încrustată cu
pietre prețioase// nu știu de ce m-am gândit/ că este
un simbol al poeziei...” și poemul continuă evocând
pasărea, adevărată Măiastră mecanică, dar al cărei
zbor înalt este perfect verosimil în imaginație.

Imaginarul exersat al poetei frecventează atât ba-
nalitatea transfigurabilă, cât și faptul de excepție, fie
el desprins dintr-o realitate actuală, fie atașat pro-
prii sensibilități, care, la o adică, pare capabilă să se
dispenseze de suporturile incidental ivite pe traseu.
În această privință, Camelia Iuliana Radu vedește
un aplicat exercițiu într-ale creativității lirice, fiind
susceptibilă de a creea, la rigoare, și după rețetă
din cartea de bucate ori din cea cu numerele de telefon
ale unui mare oraș. A nu se înțelege de aici că exer-
sarea tehnicii ține locul autenticității. Acest lucru nu se
poate petrece decât în cazurile unor talente mimetice,

incapabile de parcursuri proprii. Atunci când o atinge
vraja poeziei, Camelia Iuliana Radu este capabilă să
dea versuri viabile parcă din orice. Un exemplu alea-
toriu, de la mijlocul unui poem: „hărțile secrete/ erau
acolo le știam nedesenate vreodată/ mă orientau ca
un ceas interior/ în locul lor lumi neștiute își arată
tîvul// ultima noapte a copilăriei/ ultima noapte de
dragoste...” Se observă aici pactul dintre memoria
aureolată și căutarea prin taințele sufletului, totul
într-un tempo emoțional de neignorat. Uneori, au-
toarea pășeste prin locuri pe unde poezia a mai um-
blat: „nostalgia/ visam orașe prin care să pot merge
descultă/ copiii să-i poarte un vânt parfumat/ părinți
veseli ieșiți din case pe fereastră/ leagănul din curte

și gușteri albaștri/ așteptau prin grădini întoarcerea/
știam frunzele lucioase/ milenarele ploi repezi/ știam
fiecare închizătoare a ușilor/ fiecare atingere a inului
pe piele/ unde se arcuia odăile în lumini...” Chiar și
așa, dispunerea elementelor într-o anume suită, cu
o anume frazare, împropătează conținuturile, prile-
juind un acompaniament la lectură benevol.

Număratoarea inversă a volumului, nimic altceva
decât calendarul care, s-ar zice, conduce la o rapidă
expiere, ritmează și cadentează necruțător pașii spre
Nimicul terifiant anunțat, către resorbirea vocii lirice
în tăcere. Parcursul a devenit predictibil încă de la
primele zeci de pagini, iar evoluțiile lirice se înscriu în
rama acestui efect ce pare de neocolit. El adaugă cu
iscusință nu suspans, ci dramatism chiar și celor mai
anodine versuri, ridicându-le, odată cu ansamblul, la
un corpus poetic substanțial. Prin *Ziua în care am de-
venit monstru* Camelia Iuliana Radu își continuă par-
cursul fără trac ori ezitări, neplecând ștacheta, făcând
proba unui talent nedomolit și stăruitor, ceea ce deja
este foarte mult.

Tentații înalte

O poezie cu teză a decis să scrie, aparent, Ana Pop
Sîrbu în *Homeomerii* (București, Ed. Tracus Arte,
2021, 114 p.). Din chiar titlul volumului rezultă un pro-
gram asumat: cel de a filosofa în versuri. La final, altă
surpriză: o addenda explicativă, semn că, în drumul lor,
versurile s-au complicat și pretind un anume nivel de
pregătire intelectuală, un orizont cultural, o înțelegere
mai specializată. Desigur, autoarea nu merge până
la inserarea de ideograme sapiențiale orientale, pre-
cum Ezra Pound sau, la noi, Romulus Bucur. Dar se
lasă subjugată de ideea – nu neapărat prielnică – a
convergenței filosofiei cu poezia. Este adevărat, și unul,
și celălalt limbaj vorbesc despre lume și viață „altfel”
decât în mod curent. Totuși, în ciuda faptului că un
timp au mers împreună – mai cu seamă în antichitatea
greco-romană –, de la o vreme fiecare dintre cele două
și-au urmat propria cale, exploataându-și, în cazurile
cele mai fericite, propriile resurse. S-a văzut poezie
ce pariază pe discursul rațional, în înlănțuirii epice,
după cum s-a distins și o filosofie care și-a formulat
dilemele într-o bolboroseală aproape aleatorie. Totuși,
lirica rămâne cu ale poeziei, iar filosofia, când vine să
locuiască teritoriile liricului, se plasează în încăperile
dîndărăt, nu în enunțurile pline de elan ale avanscenei.

Cu toate acestea, în *Homeomerii* Anei Pop Sîrbu
poezia nu se lasă concurată sau obturată de ambiții
filosofarde. Cu un bun instinct, împotriva, autoar-
ea învinge tentația potențială de a abandona meta-
fora în folosul conceptului, luând seama la pericolele
amalgamării referințelor. Este și părerea lui Z. Câr-
lugea: „În emisii scurte, în stricte propoziții enunțiate,
dincolo de orice înfloriri stilistice, poeta comunică
sincer și grav, pătrunsă de o înțelegere pacificatoare”.
Confirmarea vine tocmai dinspre o confesiune a au-
toarei: „*Homeomerii* este cartea vieții mele. Nu mă va
abandona niciodată”.

Prin ce anume se recomandă acest volum în raport
cu celelalte scrise de Ana Pop Sîrbu, astfel încât să mer-
ite o asemenea asumare cumva ultimativă? Concluzia
în acest sens nu poate fi decât una: că *Homeomerii* fac
sinteză lirică între un conținut și o formă, altfel spus
între adevărurile ce se cer imperativ afirmate de poetă
și mijloacele puse în joc pentru a realiza acest dez-
iderat. Într-un fel sau altul, este vorba despre o sinteză
unde teme mai noi și mai vechi din universul artistic al
autoarei își găsesc expresia cea mai adecvată în raport
cu personalitatea poetei și cu intențiile sale de comu-
nicare literară. Pe deasupra acestora, încununându-
le oarecum, conceptul împrumutat filosofiei – ho-
meomerul – semnalizează înțelesul înalt și abstract pe
care poezia Anei Pop Sîrbu tinde să și-l atașeze.

În principiu, prea puțini dintre barzii, rapsozii, aezii
moderni care au încercat să facă joncțiunea între po-
ezie și filosofie au izbutit. Și asta pentru că, în timp
ce filosoful operează cu abstracțiuni, cu generalizări
desemnate prin concepte, poetul se adresează emoției,
aceasta fiind convocabilă mai cu seamă (de nu exclu-
siv) prin intermediul imaginii de o concretețe direct
și imediat evocatoare. Situația creatorului așezat la
această răscruce nu poate fi desemnată altfel decât ca
paradoxală și, întrucâtva, oximoronică. Și asta pentru
că, acolo unde izbutește conceptul – fie el și concept-
metaforă – arta emoționantă se estompează, făcând
loc raționalității. Iar acolo unde metafora se vadește a fi
de impact, raționalitatea este suspendată și se risipește
în vânt.

Din acest punct de vedere pariul Anei Pop Sîrbu este
unul înalt, profund riscant și sortit dinainte eșecului.
Așa cum științele nu mai pot fi unificate sub semnul
unei totalități indistincte, la fel nici poezia nu mai
poate fi pusă împreună cu filosofia în aceeași pastă
deplin convingătoare.

Z. Câr-lugea este de părere că „De reținut este nu
atât pigmentul livresc al clasicității plasate în texte,
cât spiritul de gravă meditație (iată, acordat filosofic)
al temelor și ideilor implicând «facerea» poemului
de-a lungul unei experiențe de viață, într-o evocare
verslibristă de luciditate postmoderne, congruente cu
evidente disponibilități neoexpresioniste”. Nu recur-
sul la referințe clasice pare însă dificil de urmat
– la urma urmei, asemenea dificultate întâmpină ori-
cine îi citește astăzi pe marii poeți latini – cât tenta-
tivele de a se atinge praguri filosofice de zicere și de
semnificație. „Tinerețea s-a dus/ Puternică,/ Precum
versul robust.// Un zvon/ Despre chipul lui Pompei,
Atât de tânăr.// Caut purpura lui Ptolomeu/ În Cu-
vânt,/ Dăruită de Demetrios.// Ptolomeu a refuzat/
Mărețiile alexandrine” (St. Epitaf). Reflecția asupra
tinereții care s-a evaporat, similară poemului, și trimi-
tarea la căutarea unei simplități a spusului ce refuză
„mărețiile alexandrine”, rafinamentele sofisticate și
decadente nu prezintă dificultăți de înțelegere datorită
efigiilor lui Pompei, Ptolomeu și Demetrios, sosiți din
recuzita antichității aurite mediteraneene.

Ceea ce constată criticul deja pomenit mai sus este că
în acest volum „Imagini de o devălmășie caracterizantă
dintr-un caleidoscop cu biografeme vin să rotunjească,
în versuri mai tranzitive ori mai eterat-vaporoase
de pastă neoexpresionistă”. Desigur, se poate spune
și așa. Dar cantonarea poeziei Anei Pop Sîrbu într-o
anumită expresie stilistică îmi pare mai degrabă rezul-
tatul unei filtrări prin propria cheie lirică a faptelor și
evenimentelor metabolizate poetic.

Să fim de acord, deci, că poeta pășeste pe propria cale,
una cu atingeri ample orchestrate de la antichitatea
aureolată până la măiestrii ale secolului modernist, al
XX-lea. Departe de a fi o încheiere de etapă sau un fi-
nal de drum, lirica din *Homeomerii* anunță, îmi pare,
un nou anotimp; mai abstras poate, mai esențializat,
poate chiar tras înspre sapiențial și didacticul înalt;
zonă mai puțin frecventată în poezia română actuală
unde o văd pe Ana Pop Sîrbu celebrându-și discret
propriile jubilații.

Ana Pop Sîrbu

Homeomerii
www.EdituraTracusArte.ro

Gheorghe SECHEȘAN

La început a fost Luceafărul

A fost odată ca-n povești, / A fost ca niciodată. / Din rude mari, împărătești, / O prea frumoasă fată.

Povestea (basmul etc.) este interpretat, în absolut toate culturile, drept o reminiscență a **mitului**. El este, cu alte cuvinte, o relatare **sacră** despre evenimente primordiale, întâmplări în **illo tempore**.

Creдем că nu este deloc întâmplător faptul că poemul **Luceafărul** începe cu evocarea fetei de împărat. Aparent, lucrurile intră, de la bun început, în **logica poveștii**. Întotdeauna basmul debutează cu descrierea locului unde șade, de obicei, fata de împărat, așteptând, îndeobște, ca **Făt-Frumos** să vină, să o salveze și să o ia de soție. Lucrurile, în consecință, stau cam așa: **Făt-Frumos** primește, drept recompensă supremă, în urma unui periplu eroic, mâna fetei de împărat. Cu alte cuvinte, personajul central este, mai mereu, **prințul, Făt-Frumos, principiul masculin**. El este cel care se inițiază, trece probele, luptă cu balaurii și cu fel de fel de ființe hidoase venite direct din Infern. Cuminte, fata de împărat stă și așteaptă deznodământul care este, cu precizie și rigurozitate, mereu și mereu același: *și au trăit ani mulți fericiți împreună, până la adânci bătrâneți*. Specialiștii au fost, în această privință, în unanimitate de acord: drumul (sinuos și mereu plin de pericole majore) al lui Făt-Frumos este, de cele mai multe ori, un ritual inițiat de tip „minor” (cele de alt tip se referă la inițierea sacerdotală sau regală), având în vedere pregătirea flăcăului pentru viitoarea condiție de soț. Or, în poem, lucrurile stau tocmai invers (nu negăm existența unor tipuri de inițieri de natură feminină – *Fata babei și fata moșneagului, Soacra cu trei nurori* etc. dar ele sunt cu mult mai rare și fac obiectul unor inițieri aparte, de un tip cu totul și cu totul special): **fata de împărat** este principiul activ, ea este cea care și-l dorește, ca **preț** absolut al existenței, pe **Luceafăr**, de ales. Este o anacronie care a fost ignorată de generații și generații de exegeți. Și, cu acest prilej, mai semnalăm o inadvertență, în relație cu basmul: de obicei, în narațiunile cunoscute sub acest nume sunt **trei fii** (sau, mă rog, după caz, **trei fete**) de împărat. Întotdeauna, cu regularitate, fără nici o excepție, cel care „suferă” inițierea este cel mai mic (prâslea, mezinul etc.) sau cea mai mică dintre fiice. În general, sunt neîndemânatici, nu știu să facă nimic, sunt vrednici de milă, toată lumea îi disprețuiește. Toată lumea, cu excepția **magisterului** (ascuns sub chipul unui bătrân – ori bătrâne – nevolnic), care îl învață pe **neofit** (căci, în fond, exact despre asta este vorba) cum să treacă pragurile inițiatice. Or, în cazul poemului eminescian, fata de împărat *era una la părinți*. În nici un basm nu vom întâlni această stare de lucruri (cu excepția, firește, a cazurilor în care avem de-a face cu **inițieri** de tip sacerdotal – *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte, Soarele și Luna* etc.). **Unu** este numărul suprem, identificat cu divinitatea, însăși. De ce, așadar, **unicitatea fetei de împărat**? Simbolistica numărului **unu** este vastă, și nu ne vom opri asupra posibilităților sale acceptuibile. Vom reține, doar, unul

dintre simboluri: „evocă (...) starea edenică, unitatea primordială, preexistentă dualismului conflictual, polarizării lumii în valori pozitive și negative” (Ivan Evseev, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, p. 202). Am exagera oare foarte mult dacă am spune că **fata de împărat** trăiește cu amintirea Edenului, așa cum protagonistul basmului *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte* „deține” secretul vieții veșnice din același subconștient colectiv?

Așadar, tema fetei de împărat se regăsește în aproape toate tradițiile. Fata de împărat este acordată eroilor (și nu invers!!!! – n.n.), ca recompensă a curajului și îndrăzneții sale. Întreprinderea dificilă comportă pericole pe care eroul știe să le învingă punându-și viața în pericol (Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, București, 1990, p. 443)

Ceea ce trebuie reținut este faptul că întotdeauna **fata de împărat** este în relație cu **bătrânul împărat**. În fapt, este vorba despre **tradiție**, și de continuarea acesteia prin urmași: „**Fata de împărat** mai este, de asemenea, interpretată ca fiind într-o relație intimă cu mitul cvasi universal al **bătrânului împărat**.” (Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, București, 1990, p. 443).

Dar **tradiția** este ceva atât de general, încât devine aproape **abstracțiune**. René Guénon atrage atenția asupra erorii pe care o fac cei mai mulți atunci când

consideră **tradiția** drept „operă” a colectivității. De fapt, aceste principii (divine, să ne înțelegem) sunt transmise unor **aleși, magisteri, inițiați etc.** Ei transmit „celor aleși” misterele divine care, altfel, într-o formă sau alta, intră în **memoria colectivă**. De unde ar fi știut, altfel, ne întrebăm, fiul (nenăscut, să ne reamintim) din basmul *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte* de existența unui atare lucru, *nemaiauzit*, dacă nu din depozitarul de mistere al colectivității?

De altfel, potrivit unor interpretări, „...bătrânul împărat este memoria lumii, inconștientul colectiv, cel care a cules arhetipurile de-a lungul întregii istorii omenești. El își ține, în general, fiica, prizonieră; ea reprezintă inconștientul individual care, fără experiență proprie, nu reușește să «țâșnească», să se desprindă din inconștientul colectiv, tatăl său, care o copleșește, cu întreg trecutul său (s.n.)” (Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, București, 1990, p. 443)

Din umbra falnicelor bolți, / Ea pasul și-l îndreaptă.

Bolta este, în general, considerată a fi simbol al cerului, bolțile templelor și mausoleelor, cele ale marilor moschei, baptistere, săli funerare sau cupole, sunt adesea înstelate sau împodobite cu imagini cerești, îngeri, aștri, păsări, care solare etc., decorațiuni ce intră în compunerea edificiului alături de celelalte elemente pentru a reprezenta tot ce este ceresc în ansamblul cosmic. Așadar, din chiar debutul poemului aflăm că **fata de împărat** este predestinată unui destin aparte. Statutul ei este preponderent spiritual, iar propensiunea sa este spre înalt, spre celest, spre divin. Nu doar statutul, încă de la naștere, este unul special (Și era una la părinți), dar chiar și cadrul (suntem produsul mediului social în care trăim, spun, astăzi, sociologii), mediul în care trăiește reprezintă o „treaptă” (prima, și cea mai importantă) înspre Divin.

Divinitate care, firește, nu întârzie să apară: *Din umbra falnicelor bolți / Ea pasul și-l îndreaptă / lângă fereastră, unde-n colț / Luceafărul așteaptă.*

Or **Luceafărul**, în cea mai mare parte a mitologiilor lumii, nu este decât o altă formă a Divinității: „**Aștrii**, în general, țin de calitățile de transcendență și de lumină care caracterizează cerul, cu o nuanță de regularitate inflexibilă, impusă de o rațiune totodată naturală și misterioasă. Sunt animați de o mișcare circulară, care este semnul perfecțiunii” (Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, București, 1994, p. 148).

Mai mult decât atât, în „mitologia diferitelor popoare, steaua serii (luceafărul de seară, planeta Venus), care este în același timp și ultima stea ce se stinge dimineața (luceafărul de noapte), a fost asociată **morții și învierii** (s.n.), iar similitudinea cursei planetei cu evoluția Soarelui (apare, alternativ, la est și la vest) a făcut din ea un mesager solar, un **intermediar între astru și oameni** (s.n.). *Uneori e fiica lumii și a soarelui, indicând drumul altor astre. Ca zeiță a serii, favorizează dragostea și voluptatea; în Babilon este asociată zeiței Ishtar, iar la romani – Venerei – zeiței dragostei și plăcerilor corporale, a frumuseții și grației feminine.* (Ivan Evseev, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Timișoara, Editura Amarcord, 2001, p. 103). Așadar, **Luceafărul** nu este un astru oarecare (în mitologiile sud-americane există trei aștri fundamentali: Soarele, Luna și Luceafărul), ci tocmai acela care face legătura dintre **cer și pământ, sacru și profan, om și divinitate**.

Cristian CHINEA

Povară și speranță

acolo, banal și omniprezent, nedezițit de crusta binelui. Cadența înseamnă repetiție, iar repetiția înseamnă pe alocuri povară, precum ștergătorul de parbriz care în-cercă în van să înlăture o perdea de ploaie. Cadența înseamnă însă și respirație, uneori sacadată, dar care duce poemul, viața, visul, mai departe.

„Jocul de-a viața” este jocul iubirii și al trădării, al agonizantelor „întrebări nerostite, răspunsuri nespuse”. Ștergem tabla vieții și încercăm iarăși și iarăși să scriem ceva mai bun, mai autentic. Luăm totul de la capăt, conștienți de neputința noastră: „totul dă eroare/ drum greșit/ start again”.

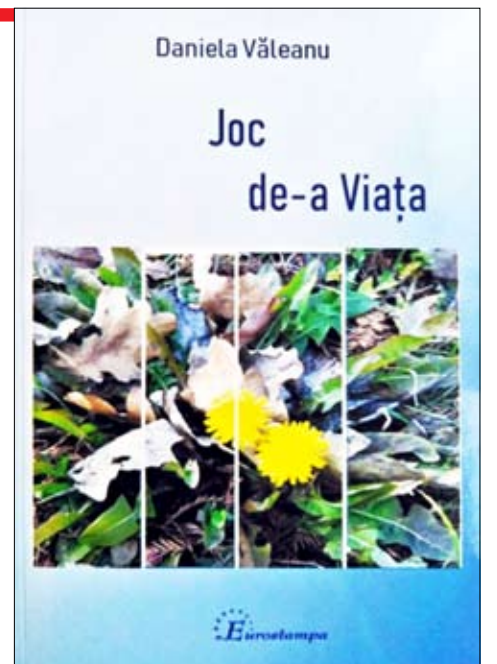
Viața interioară, bogată, sensibilă, este permanent sub asaltul lumii exterioare, care nu oferă decât lucruri înșelătoare. Superficială, „profundă” cât subțirimea ecranului telefonului mobil, cu sentimente pe măsură! Era computerului, ca emblemă a acestei noi lumi artificiale,

este sugerată permanent prin expresii ca „fake”, „open space”, „fairy tale”.

„Jocul” Danielei Văleanu presupune un slalom printre măști mai mult sau mai puțin pandemice și printre zâmbete care ar putea să nu fie „fake” – „suflet rănit (...)/ pradă ușoară (...)/ liană-n vânt/ trestie firavă”.

La capătul drumului marcat de singurătate, angoase și rana nevindecată a unor cuvinte ce au rănit cândva, există întotdeauna speranța unei iubiri adevărate, care, odată descoperită, trebuie ferită de iureșul nebun de afară, hrănită și înconjurată de gânduri bune.

Poemul Danielei Văleanu, dacă acceptăm că este unul singur, este precum o clepsidră. La final, așezăm clepsidra invers, ca după o sincopă, și curgerea nisipului va fi din nou lină. Căci *Jocul*, cu ale lui refrenuri, se cere mereu trăit, se cere cu răbdare descifrat, se cere, de la capăt, citit.

* Daniela Văleanu - „Joc de-a viața”, Eurostampa Timișoara, 2021

Romeo
Aurelian ILIE

Croniclele RAI - poezia tânără

O cazemată de imagini pentru un șuvoi de trăiri

Un viitor care se potriviște trecutului de Ioana Iuna Șerban (Editura Vellant, 2021)

Ioana Iuna Șerban (născută în 1990) este curator la Muzeul de Artă Recentă (MARE) și doctorand la CESI/Centrul de Excelență pentru Studiul Imaginii, unde scrie o lucrare despre nou în teorii și practici ale artei contemporane. A tradus cataloagele/ volumele *Mamuca: Mai Mult ca Abstractul*, *Florin Mitroi. Zile, Diversitate Stilistică cu răspundere limitată*, *Tricolor*, *GPS. Geometri Post-Sistem în Arta Românească de Acum și altele*. A participat cu texte critice în cataloagele *Mamuca*, *Diversitate Stilistică*, *Rai din Iad*, *Fete de vis: Idealul feminin în arta românească*, *GPS*, *Ștefan Ungureanu, Mapping Narratives, Time and Space*. A debutat cu volumul de poezie *Zero-Unu*, apărut la editura Brumar. Cel de-al doilea volum de poezie se numește *Un viitor care se potriviște trecutului* și a apărut în anul 2021, la editura Vellant, fiind îmbogățit cu o serie de reproduceri după lucrări de Anca Mureșan. Asupra acestui volum mă voi apleca și eu în cele ce urmează.

Aș începe prin a spune că în poezia Ioanei Iuna Șerban se reflectă cât se poate de clar dubla sa specializare, de poet și om de artă, în sensul că poemele sale se disting în primul rând printr-un aport sporit de vizual. Ea își construiește mesajul poetic atât prin pigmentarea ideilor poetice cu pete de culoare (caz în care punerea lor în oglindă cu lucrările Ancăi Mureșan, reprezintă un mare avantaj în receptarea acestora), cât mai ales printr-o aglomerare controlată de imagini, mai mult sau mai puțin logică, ceea ce duce la crearea unei atmosfere adeseori onirice, cu irizări de realism magic sau suprarealism. Totodată, ea reușește să imprime poemelor sale o dinamică cinematică, astfel încât, o primă specificitate a acestora ar putea fi socotită plasarea lor, din punct de vedere al impactului, la intersecția dintre cinematic și oniric: „În camera de supraveghere o fată în geacă de fâș/ pironită în fața barierei cu ochii fiși înspre cameră (știa/ că e filantă știa și sfida?) era noapte și parcare din spatele ei era goală/ camera vedea fata dedublată (sigur nu eram eu) ghemuită pe bordura/ de lângă barieră parcare tocmai se umplea de oameni.// Asta a fost ultima imagine din visul de acum două nopți/

într-un oraș în care se declanșase o epidemie tuturor le apăreau eczeme/ și purulențe eu mă țineam după un bărbat al cărui picior se tocea într-o rană/ până la carne vie până într-un ciot”.

De altfel, tot acest arsenal imagistic și cinematic, nu este nicidecum o simplă găselniță estetică, un mod de a epata, de a pune cititorul în dificultate, căci într-adevăr, pe alocuri, aglomerația de imagini face lectura mai puțin fluentă, ci are un scop mult mai precis, acela de a servi drept „cazemată” unor emoții puternice, unor sentimente și senzații augmentate, care altfel ar fi inundat paginile cărții, și ar fi riscat să transforme discursul poetic într-unul mult mai apăsător, însă în niciun caz patetic, întrucât nu despre ultra-sentimentalism este vorba în poezia Ioanei Iuna Șerban, ci mai curând despre traumă, sau mai bine zis traume de tot felul, dezvoltate sau moștenite.

Însă cu toată „cazemată” de imagini, uneori ea lasă garda jos și, asumându-și deplin vulnerabilitatea, spune lucrurilor pe nume, în texte ușor atipice, în sensul în care tumultul de imagini ce amintesc de poezia expresionistă, se scutură aidoma unor petale de floare, lăsând loc unor formulări mai degrabă minimaliste, dar în egală măsură esențialiste: „Bunicii au găzduit crima/ părinții au găzduit victimele/ noi acum găzduim polițele de asigurare/ pentru vieți pe trotuar vieți în SUV-uri/ către camping-uri unde abia-ți găsești/ prin beznă drumul până la baracă/ să vomități săte-ntorci/ de la atâta alcool”; „Într-o jachețică pufoasă cu urechiușe de ursuleț/ trebuie să stea inima mea/ în lumea asta destabilizatoare./ Sunt mii de marsupii cu fețe zâmbitoare/ și nu știi cine a făcut o crimă/ nu întrebi nu desfunzi țeava”.

Și pentru că trauma se cere la rândul ei, dacă nu eradicată, cel puțin echilibrată, în poezia Ioanei Iuna

Șerban își face simțită prezența, ce-i drept subtil, și o aplecare spre lumea spiritual-religioasă. Este adevărat că din formulările sale și din contextele ce reies din imagistică, am fi tentați să credem că avem de a face cu o raportare nu tocmai ortodoxă la cele sfinte, cu o formă de schizofrenie religioasă, în maniera celei ilustrate de autorul columbian, Fernando Vallejo, în romanul său, *Sfânta Fecioară a ucigașilor plătiți* (roman publicat la noi, în traducerea Eugeniei Alexa Munteanu, la editura Curtea Veche, în 2016): „pe prima etajeră pui jartiere roz/ golești pistoalele de bile colorate/ să compui din ele un chip al Fecioarei/ atârni bandane de rapper și sticlucle de alcool”; „După ce se-nalzește între picioarele tale orice lucru/ poate întemeia o religie”; „Deasupra patului ei Fecioara de la Medjugorje trasă-n marțipan”.

Dar nu este nici pe departe așa; ci asocierea sau alăturarea imaginilor cu conotații spirituale, imaginilor din lumea profană, ba chiar promiscuă, nu face altceva decât să sugereze că, în viața omului sacrul și profanul se întrepătrund al tot pasul și nu întâmplător, ci pentru a realiza acel echilibru vital fără de care viața riscă să o ia pe o traieorie greșită. De altfel, versurile care ilustrează cel mai bine această nevoie de echilibru, sunt următoarele: „Sunt două anotimpuri/ în cel rece ne strângem blănurile și cărnurile și ne închidem/ așteptăm să treacă cineva să exorcizeze tot ce e afară/ Sunt două părți ale zilei: cea luminoasă și cea întunecată/ și două părți îngropate în fiecare om: inima și un os de ros pentru dușman./ Practic suntem întregi suntem și fericiți/ în borcanele noastre cu murături stau ferecate niște specii îndestulate”.

Ioana Iuna Șerban ni se prezintă astfel ca o prezență inedită, poate chiar unică în peisajul poeziei române contemporane, atât prin prisma esteticii vizuale și a cinematicului, cât și prin modul în care reușește să pună în echilibru atmosferic trauma cu speranța, sacrul cu profanul, visul cu realitatea. *Un viitor care se potriviște trecutului* este cel de-al doilea volum al său de poeme. Din nefericire, nu l-am citit pe cel dintâi, deci nu aș putea face o comparație cu acesta și nu m-aș putea pronunța asupra unei eventuale evoluții (de care însă nu mă îndoiesc defel). Pot însă spune că, citind acest volum am descoperit în primul rând o poetă matură, ce își stăpânește foarte bine atât discursul poetic, cât și tehnicile stilistice și estetice.

Și în final, parafrazând titlul volumului de față, aș spune doar atât: nu știu dacă se potriviște trecutului, dar viitorul Ioanei Iuna Șerban se potriviște cu siguranță prezentului și bineînțeles, viitorului.

Vlad Beu (născut în 1980, la Medias) a fost IT-ist, a programat și coordonat dezvoltarea de jocuri video. În prezent locuiește în Comarnic. Despre parcursul său în lumea literară nu știu absolut nimic, doar faptul că a debutat în anul 2022, cu volumul de poezie, *mamifere subatomice*, la editura Tracus Arte.

În anul 1999, rapperii de la La Familia lansau maxi – singer-ul intitulat, aproape scandalos la acea dată, *Dumnezeu e băiat de cartier* (oare?). Anii au trecut, piesa asta a fost aproape uitată, trupa La Familia s-a destrămat, apoi s-a reunit, viața a mers mai departe pentru toată lumea, numai Dumnezeu pare să fi rămas același băiat de cartier, care între timp a devenit și IT-ist. Cel puțin pentru poetul - IT-ist, Vlad Beu, care își începe volumul de debut cu acest poem: „într-un filmuleț pe youtube/ slavoj žižek parafrazează un filosof/ nu-și aduce aminte numele lui// spune că dumnezeu/ a fost un programator/ leneș// nu și-a bătut capul să implementeze/ să dea un sens, să lege firele/ acelor părți unde a presupus/ că nicio pată de lumină/ nu va ajunge/ vreodată// i s-a rupt domnului de zonele periferice/ subatomice// ca o cameră fără interior/ dintr-un joc video/ poarta logică nu permite accesul - / simplu decor// dar pe fluxul fecund al probabilităților minore/ ușa camerei se deschide/ ecranul albastru, siguranțe sărite/ panică în corporația creației// acolo m-am născut eu// între blocuri în cartiere în betoane în antenele parabolice/ în zidurile muie dinamo// creatorul meu a venit în grabă/ să mesterească ceva din mers/ mereu la o jumătate de pas/ în spatele ochilor mei// văd partea neînțeleasă a realității”. Avem aici de a face cu un poem ce poate juca foarte bine rolul unei clasice ars poetica, și aceasta deoarece întâlnim aici toate temele pe care Vlad Beu le va relua pe parcursul întregii cărți: relația, sau mai bine spus, raportarea la Dumnezeu, realitatea virtuală, precum și viața urbană, cu toate paradigmele ei, dintre care putem aminti aici, limbajul vulgar, tupeul, miserupismul, teribilismul, promiscuitatea.

Ceea ce mi se pare cu adevărat surprinzător este faptul că poetul reușește cumva să îmbine cele trei teme, aparent fără mare legătură între ele, într-un poem perfect coerent; reușește să îmbine estetica spirituală, cu cea urbană și cu cea postumanistă într-o nouă estetică, aș îndrăzni să spun unică, proprie lui, întrucât eu nu am mai găsit până acum în poezia română un asemenea mix estetic. Partea și mai

„Dumnezeu e băiat de cartier” dar și IT-ist mamifere subatomice de Vlad Beu (Editura Tracus Arte, 2022)

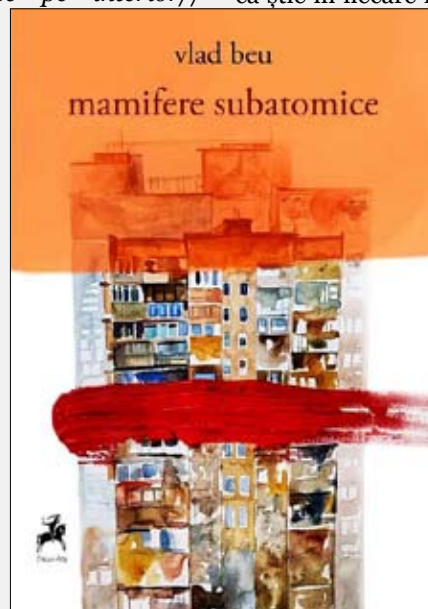
interesantă este că nu vorbim despre o întâmplare, despre o reușită pasageră, ci despre un construct asumat, care dovedește și o bună anduranță, întregul volum fiind scris în aceeași manieră: „un ultim bețiv își ține noaptea pe loc/ (a regăsit peste timp puterea copilului/ care lungeste zilele de vară)// la distanță egală// la colțul unor străzi femeia/ din ultima lui amintire/ lipsește/ întârzie sau poate/ printr-o explicație la îndemână traim/ revolta fecundă a probabilităților minore// în aer plutesc resturi microcosmice/ invizibile, gălăgioase pe interior// mamifere subatomice/ care cuibărite una în alta dau/ forță nopții// un fel de antiparticule ale lui/ dumnezeu/ bețivul privește femeia/ supraputerea lui această credință/ că la marginea oricărui deznodământ/ o mână care aruncă zarul/ nu tremură”.

Bineînțeles că Vlad Beu nu scrie doar despre Dumnezeu, despre programe software sau despre „blocurile muie dinamo”. Găsim în poezia lui și o aplecare destul de serioasă asupra psihologiei, asupra cunoașterii sinelui, acesta lăsând să se înțeleagă că stăpânește destul de bine noțiuni precum multipla personalitate: „este cel mai viu vis/ mă leagă pe mine de ieri/ de cel de azi/ de mine cel de mâine/ de toate iluziile care mă țin/ laolaltă// vladul zilnic ridică în spate vladul de ieri/ și tot sacul lui cu vlazi// heirup hai sus/ tot eu mai grei mai mulți/ mă legănam/ pe o pânză de păianjen”;

sau instalarea, dezvoltarea și vindecarea (sau nu) unei traume: „mereu aceleași vise/ în care nimeni/ nu mai e nimeni/ și doar el// spre exemplu mama e mama/ mi te-ai murdărit/ nu avem haine de schimb, vrei să mor?// dar și tovarășa învățătoare/ ești analfabet./ scrii cu picioarele/ câteva palme// (că așa se vidneacă dislexia/ pumni în cap/ reglează imaginea/ puricii dispar)// dar și șefa de la birou/ no rush, take your time, but get it done by the end/ of the day, Vlad// toate mâmicile mele una singură/ visul se transformă lichid/ la temperatura corpului/ mă învăluie supermama/ îmi face băiță// mă trezesc/ nici măcar nu dormeam/ vorbesc serios// eram în pătuțul meu cu zăbrele sub/ piele/ strâns înfășat în frică în lumină/ ud/ printre oameni aștept// să vină cineva să mă schimbe”.

Cu siguranță Vlad Beu este un poet atipic, din multiple puncte de vedere (și aici nu intră în niciun caz faptul că este, ca formare profesională, IT-ist): în primul rând pentru că deține această combinație rar întâlnită de claritate a discursului și siguranță de sine, lăsând impresia că știe în fiecare moment, la fiecare vers, ce are de spus/ de livrat/ de împărtășit cititorilor săi; în al doilea rând pentru că a apărut practic de nicăieri, dar totuși nu lasă să se întrevadă în poezia sa „celebrele” stângăcii inerente debutanților. Este clar că fie a citit foarte mult, a scris și rescris și lăsat la dospit, scoțând în livrare produs finit doar atunci când a considerat că este bun de consum, fie este un tip înzestrat de la natură cu toate darurile necesare pentru a scrie poezie, și nu orice fel de poezie, ci una vie, actuală, adaptată la „cerințele pieții” (și ale vieții), fie și una și cealaltă, ceea ce este, de fapt, chiar mai ușor de crezut.

Așadar, Vlad Beu a debutat cu un volum de poezie care, trebuie să recunoaștem, a cam „rupt gura târgului”. Rămâne de văzut cum va evolua sau cum se va transforma poezia sa în anii următori. Până atunci să îl primim cum se cuvine la masa poeziei!

Daniel MARIȘ

După „Sertarul de ură” (2015), „Jurnal de librar” (2017) și „Suicid” (2019), Anca Zaharia se „metamorfozează” într-un nou volum de poezie „Eu n-am trăit războiul” (casa de pariuri literare, 2021) sau mai degrabă în câteva felii de transcendență ce dilată sau comprimă, cu meandre, pe fundul unei fântâni de melasă, un spațiu al absurdului și îndoielilor incipiente care nu pot pune la îndoială mirajul inconștient ori conștient al unei despuieri a conștiinței, a unui posibil bestiar uman relevat prin măruntele limitări ale cotidianului.

Pe acest fundal, instalarea rațiunii are menirea de a întui adâncurile existenței prin imersiunea pe cont propriu într-un prezent biografic și ontologic în același timp, cochetând cu ironia fină, sarcasmul și candoarea originară.

Acolo unde acel absurd conceput se dizolvă, registrul liric conduce la crearea de aparențe sfârșiate de inflexiunile unei anumite deziceri de mister printr-o deschidere centrifugă înspre un prag lucid al revelației: „întregul oraș miroase a mușchi și vin în sticlă nu mai e/ doar ploaie care să umple toate golurile/ nici azi nu ai putut să pleci la timp pentru cealaltă/ înmoldurașul în ape ca un demiurg răzbunător și suferind în văzul lumii/ spinul nesigurantei rădăcini adânci a prins și se ține de mine/ cu aceeași disperare cu care te strâng în nopțile rare/ în cât timp se poate umple o sticlă goală de aligote cu ploaia de mai/ aflăm astă seară/ eu privind picătură cu picătură/ tu citind pe ascuns un mesaj de la muncă pe te-

lefon/ dacă vrei să repari ceva/ nu te mai întoarce niciodată/ întoarce-te” (te aștept până se sting lumânările).

Temperamentul poetic încearcă o cuprindere a întregului nu numai contemplativă, fiind gata să plonjeze prin geamul spart al derizoriului, ca ordine a lumii risipită în toate direcțiile.

Dezintegrarea iremediabilă a realității în toată dimensiunea sa revolută

Ca și suspensie a timpului, războiul, cel trăit și cel plâsmuit, care-l prescrie și i se substituie, într-o matrice mereu fluctuantă: „îmbinându-le în sângele menstrual al eșecului de a fi femeie credincioasă/ astăzi le împodobim ca pe niște ouă Faberge/ scoțând mici perle din lobul urechii și înfingându-le cu epiderma înainte/ în oul roșu al ratării/ astăzi le trasăm crucile

tată atotputernic și (etern) absent/ astăzi îmi corectez oja neagră, ștearsă de umezeală de pe mijlociu și arătător,/ apoi corectez și crucea și sacrificiul de sine,/ simboluri ale religiei în care m-am născut” (astăzi e ziua în care încondeiem oă vaginale).

Scindarea reală a eului, vina aceasta, de a trăi și a-și regăsi propriul chip dincolo de deznădejde, „în elementul eliberat al spațiului și timpului” dezvăluie golul pur, ferocitatea memoriei jupuită de vie între curgere și transele de hiperluciditate, sub patina discursului de o precizie chirurgicală, un amestec de puritate și venin: „am reușit să mă întorc în timp și îi spun fetei care-am fost că nu e vina ei/ trăiască psihologia, dar vezi tu, fetița aceea știa deja totul/ și poate să-mi reproșeze doar că n-am rămas cu ea mai mult/ dar știe că am îmbrățișat-o în atâtea nopți în care-a adormit plângând, visând la moarte”.

Ca un adevărat „speolog al memoriei”, al pregătirii înfrigorată de zbor, Anca Zaharia încearcă să suprime firescul doar în aparență într-un „război” al deslușirii extreme, cu o atavică conștiință a decăderii și înălțării.

Elanurile sale depășesc pe alocuri propria solitudine, înstrăinarea, adevărate lecturi dar atât de necesare, prin perspectiva unui drum.

Sinceritatea suferinței are puterea sa de izbăvire de la carnea trupească la epicentrul cosmic al inimii. Tentația fărâmițării, a spulberării este imaginată prin principiul oglinzilor paralele, ample, învăluitoare. Magia circulară a cuvântului și insertia prezentului dau însă semnele unei senzualități irepresibile și șansa intuiției în eros. De aici ar putea începe poate marea rece, premonitoare a rostirii poetice.

Ca o umbră lăsată în urmă, iluzie a lumii și reasumare a condiției imposibilității de a-se justifica: „eu n-am trăit războiul, dar am încercat de prea multe ori să-mi spal de pe mâini sânge care nu era doar al meu/ și cine-mi poate spune că asta nu-i război de care nu știu încă dacă am scăpat vie sau nu?/ Am scris milioane de cuvinte până acum și niciodată, nici măcar o dată pe cel mai important/ Iartă-mă”.

Ceea ce sângele amână

este obliterată de un patos escamotat în spatele emfazei, cu unele accente de tandrețe încrâncenată.

Este vorba de transparența ciudată care continuă războiul nesfârșit vreodată ce nu se explică și nu poate fi explicat, o cale de a denunța și a elibera furtuni originare, văzută doar pe jumătate, opunând verticalei orizontala ca pe o ușă întredeschisă de budoar: „întârzie mortu de unșpe/ mă anunță mama la telefon/ în lumea bisericii, în care se învârte ea, înmormântarea dă ora exactă în sat/ poate că eu sunt geamul lipsă pe care nu știu dacă l-am avut înainte să devin una/ cu față asimetrică, o jumătate masculină, o jumătate feminină,/ ar putea fi compensația primită pentru că părinților mei/ le-a murit copilul dinainte de mine/ peste ani, voi fredona încet, mângâind o pisică deasupra unui ceainic,/ poezia pe care am compus-o când credeam într-un viitor împreună: / caut trăsăturile tale pe chipul copiilor noștri/ unde le văd, cioplesc”.

Lucirile fragede ale unei conștiințe în continuarea unei virtualități, capital al memoriei și al desprinderii de sine, al descoperirii de țărături noi, necunoscute trădează astfel o trasare simbolică de hotare pe platoul înalt al dorinței posedării sensului și temporalității insolente.

Desenate cu cerneală simpatică, paraginile fabuloase sunt astfel viu marcate de o exasperare a sensibilității aflate în cădere mecanică, starea sa naturală pur și simplu. Câteodată cu umilință, însă una plină de vitalitate.

care ne dovedesc credința și căința/ smulgând toate pierce-urile din limbă și din buric/ completând pe ou o cruce a condamnării noastre, căci din păcat ne-am zămislit/ astăzi sunt mai

Anca Zaharia
eu n-am trăit războiul

aproape de Maria care, în versiunea pe care o acceptă/ doar cea cu clitorisul la vedere și defectele expuse, vinovată de a fi/ om, nu își lasă fiul să moară pentru întreaga omenire,/ ci luptă ca să-și salveze copilul de deciziile unui

Nicolae Toma este un poet care și-a constituit un sistem propriu de a vedea lumea, vibrația ei contaminantă. Parcursul unui purgatoriu al vârstei mature pe traseul unui romantism cenzurat de luciditate și pe alocuri de ironie se desfășoară sub semnul unei suverane voințe poetice, plină de încredere în sine dar în același timp cutremurată de abisul descompunerii, ca mod de eliberare de leștul existenței concrete.

În „Garnizoanele somnului” (Anthropos, 2009) dimensiunea meditativă a neliniștii existențiale parcurge traseul de la generalitatea sentimentelor la inflexiunile lor particulare, însoțită de lucida tristețe a perisabilității, a derizoriului și idealurilor sfărâmate: „Căile noastre și ale voastre se încolăcesc într-un ghem/ împreună trecem pe lângă pajiști frumoase/ Pe lângă alte țărături/ Pășim în realitate dar și prin visul ce se naște din tine/ Chiar și volbura apelor aduce iubire/ Precum somnul cel netulburat/ Ascunde zbaterea ce lasă luminii un semn/ Nu mai jeli în inima crucii/ Și nu mai urca niciodată un zid/ Pe care nu vei fi în stare a-l construi” (Ziua a șaptesprezecea).

Această configurație a viziunii devine o expresie simbolică a unor porniri mai adânci, apărute ca energii pure ale sufletului. Adevărata libertate este identificată în spațiul continuării experienței tragice, al înfrângerii niciodată considerate definitive, existând mereu ceva ce trimite în viitor: „La un semn cuvântul a făcut copii/ Nu din sânge și nici din somn/ Cel care va veni după mine era dinaintea mea/ Iar voi ca o firavă prelingere/ Lacrimi pe trupul meu/ Nu mai cugetați atingându-mă” (Ziua a douăzeci și treia).

Odată cu următorul volum, „ad hominem” (Eubee, 2013) eul poetic, în aria sa de rezistență, prefigurează haosul propagării undelor umane, suport al creației dar și capital al desprinderii de miturile și malformațiile memoriei originare: „Ultimul revoluționar era verde/ iar cel dinaintea sa roșu era/ Nu furase culoarea ierbii/ Răsuflarea sa/ Venin/ Peste aroma de pâine caldă/ Coaptă în crematorii naziste/ Ultimul Ché ca o prelunge-gire/ A unei realități deformată/ Stă în fața iubirii și ne jupoaie/ Visele noastre cele mai frumoase/ S-au stins sub lovitură barosului roșu/ Reîncarnat/ A spulberat mituri și a creat noi mituri/ Iată comunismul lui Hristos transformat în nemurire” (Răzvrătutul).

Cuvinte fără somn

Poezia „idealurilor sfărâmate”, oglinda deformantă a propriilor deziluzii, a unei biografii ultragiutate la ceasul unui spirit anarhic încordat are cromatica unei lumi interioare sfârșiate de neputință și nuanțe polemice. Versurile se înalță pe un pedestal de antiteze, din străfulgerări cu efecte iluminatoare, aspirând spre o reunificare a eului cu sinele, la frontiera dintre aparență

și realitate: „Am strigat curajos către mulțime/ Cine vrea să vină la mine/ Împietriților am dat lege/ Peste fire și peste nopțile de veghe/ Dacă nu eram eu nu era nici această vale/ Care se vede prin ochii mei/ Prietenii mei mă apasă cu buzele/ Iar inima lor mă strivește în fiecare clipă/ Adevărat spun cu toții m-au vândut/ Și-am adormit plângând în așternutul meu de gânduri/ Cei care m-au iubit fără să vrea/ Au devenit ferestre de templu” (Ferestre de templu).

Cu nuanțe variate, de la reflexul tragic la calmul stoc și emoția lucidă, în spiritul evoluției lăuntrice, poezia lui Nicolae Toma se revarsă cu patos, încercând să cuprindă laolaltă începutul și sfârșitul, trecerea de la vis la real, substanță și ecou al propriilor experiențe.

Singurătatea poetică începe acolo unde identitatea umană se dizolvă într-un spectacol al cuvintelor, delictul capital al vinovăției... Mai rămâne, totuși, un loc sub jurisdicția bune speranțe, a latifundiilor paradisiace? Fluxul imprevizibilei deveniri nu fixează însă nici o limită: „Scânteind metalul pur/ lumina rebelă/ ascuțind/ e visul meu de om nebun/ caut o oază/ din clipa în care am hotărât/ călător să devin/ nu mă mai ascultă nici mâinile/ iar ochii/ care nu m-au trădat niciodată/ refuză să-mi mai ofere câmpii/ exil în propria ședere/ model etern/ fiecare folosește o bucată din mine/ și fiecare zi e la fel” (Model etern).

Metamorfozele febrile răscumpără însă dezordinea lumii. Această tectonică a determinării este obliterată de frisonul unei mântuirii primare care transcende posibilitatea însingurării. Ca o garanție a cunoașterii și recuperării imaginii din cioburile unui caleidoscop ce poate da un sens existenței, poetul acceptă perspectiva unui spațiu ce poate învinge cenzura timpului, cu un sentiment al divinității proprii: „Poetul asemenea lui Iisus își pune inima drept scut și cere dreptul la rugă/ și nicidecum orbirea/ nu va fi scăpare și nici scrumul/ cel fără sfârșit/ răstignește poetul/ ce-a îndrăznit să cânte nemurirea/ la porțile nesomnului numai inima lui veghează/ înconjurată de gânduri gastează poemul și-l bate în cuie pe cruce” (Ad hominem).

Versurile lui Nicolae Toma cuceresc prin adevăr și irezistibilă atracție spre înalt, apelând des la substanța memoriei și meditația gravă la cumpăna dintre expansiune și intuiția unor adâncimi presimțite.

NICOLAE TOMA
ad hominem

eubee

„Mi-a fost dor să-i îmbrățișez pe cei care țin la mine și la cărțile mele, mi-a fost dor să le citesc și să-i câștig din nou..”

Domnule Bogdan Munteanu, vă rugăm să ne spuneți câteva dintre impresiile dvs. după această vizită-lectură publică în București, post-Covid...

Bogdan Munteanu: Întâlnirile mi se par tactile. Am simțit asta și la lansarea cărții mele, și la Bookfestul timișorean, și la lectura din Londohome. Mi-a fost dor să-i îmbrățișez pe cei care țin la mine și la cărțile mele, mi-a fost dor să le citesc și să-i câștig din nou.

Gazda, C. Komartin, v-a prezentat drept unul dintre principalii reprezentanți ai prozei scurte contemporane, dar și al unui spirit bănățean... Dvs. aveți sentimentul apartenenței la un anumit mod de gândire literar sau cultural din această parte de țară sau regiune a Europei?

B. M.: Îi mulțumesc lui Claudiu pentru aprecieri și pentru invitația de a citi proză într-un loc în care se citește de obicei poezie. *Stai jos sau cazii* e despre un tip cu epilepsie, nu prea are legătură cu o anumită regiune. Mă mai joc când scriu, mai arunc câte o vorbă de Arad, de Timișoara, de Cahul sau Motru, din locuri din care se trag personajele. Nu mă prea gândesc la apartenențe și încadrări. După ce încep să lucrez la un proiect literar, singura mea preocupare e cartea – vreau să iasă cât mai bine cu puțință și să fie citită.

Credeți că ați fi scris altfel dacă ați fi trăit în altă parte a țării sau lumii?

B. M.: Acum câțiva ani am călătorit patru luni prin Europa, de unul singur. Am trăit, practic, altă viață. Am scris o carte, *Bine te-am rătăcit, Incognito*, apărută la editura Limes. De fapt, cartea s-a scris aproape singură, în timp ce beam cafele. Alt univers, alte povești – un fel de jurnal live. Tot eu, ceva mai necopt.

Pentru cei care nu au fost prezenți la prima dvs. descălecare literară post-Covid de la București, sunteți de acord să dezvăliți motivația pentru care ați început să scrieți literatură?

B. M.: Sigur! Acum vreo... cinspe ani nu aveam niciun hobby cu care să mă laud. Mă accidentasem la baschet și jucam slăbuț table. Într-o zi, în timp ce citeam, mi-am spus: ce-ar fi să scriu? Am scris o pagină și m-am simțit grozav. Cred că am și râs. De atunci, când mi se pare că am ceva de spus, îmi fac planuri pentru o nouă carte. Meserie! În rest, ascult povești și scriu de plăcere. Hobby!

În ceea ce privește noul volum, acesta s-a scris mai greu și în mai mult timp decât cel anterior, Ai uitat să râzi?

B. M.: Documentarea în vederea scrierii romanului a durat. Ciprian, protagonistul cărții, are epilepsie, m-am bazat mult pe relatări din partea martorilor la crize. A existat o anumită stânjeneală de a discuta pe șleau, mai ales la început. E de înțeles.

Am scris relativ repede romanul *Stai jos sau cazii*, mi-am impus să lucrez după un program. Timp de un an și ceva, am deschis zilnic un document. Când n-am scris, am tăiat. Când n-am tăiat, am recitat. Una peste alta, am rămas conectat la lumea aia și am încercat să o fac mai accesibilă. Mai bună.

Totuși, o asemenea temă poate fi accesibilă sau poate deveni și un pariu riscant pentru un scriitor contemporan?

B. M.: Riscant ar fi fost să-l ascund în continuare pe Ciprian, când el vrea să povestească despre Epi. Riscant ar fi fost să scriu cu furie. Am scris așa vreo douăzeci de pagini, de încălzire. Mi-a prins bine, m-am răcorit, am folosit ulterior câteva idei. Apoi m-am documentat, mi-am făcut un plan de bătaie și am scris cu încredere. Cu bucurie. Așa cum aș scrie despre orice altceva. Una peste alta, nu cred că e riscant. Ce poate să se

Lucia Casandra și George Motroc, în dialog cu Bogdan Munteanu

întâmplă, la urma urmei? Să nu fie pe placul tuturor cartea? Cu atât mai bine! Să discutăm mai mult! Să citim alte cărți. Să scriem.

Privind în urmă, considerați că perioada covid și-a pus amprenta asupra scrisului dvs.? În plan uman, ce ați învățat sau, în general, ce avem de învățat din această perioadă?

B. M.: Să citesc dimineața. Să scriu altundeva decât în cafele. Acasă, adică. Să mă plimb o oră pe zi. Să observ obiectele de pe jos. O lume întreagă. Să aștept să se elibereze o masă cu radiator.

Schimbarea de ton de la unul preponderent umoristic, dar cu tonalități profund umane, de la acel marcant personaj Feri baci din volumul anterior, înseamnă încă un experiment marca Bogdan Munteanu sau repezintă direcția evoluției dvs. literare de la proză scurtă spre roman?

B. M.: Tonul din *Ai uitat să râzi* nu s-a schimbat radical. Feri baci, că tot îl pomenim, îi distrează pe puștani din cartier spunându-le povești cu femei. La un moment dat, moșul cade secerat de pe bancă, golani fug, crezând că moare, unul din ei se întoarce și nu-l mai găsește. Îl caută peste tot. A murit? N-a murit? Poate o fi avut o criză de epilepsie, mai știi? Dar asta e ultimul lucru la care s-ar gândi puștanul narator. L-am adus pe Feri baci și în *Stai jos sau cazii*, ca să fac o legătură simbolică între cărți. Chit că are casă, job, tot ce-i trebuie, Ciprian e la fel de vulnerabil ca Feri, omul străzii. Când simt boala, amândoi caută companie, căldură, spun povești, nu stau jos. Și cad, pentru că Epi nu iartă. Altfel, nu știu dacă o să scriu un roman fluviu în viitor. Nu mă gândesc la asta, mă bucur de ce am scris până acum.

Într-o extrem de analitică recenzie a cărții dvs., Savu Popa remarcă „depășirea obstacolelor prin vervă, umor și perceperea vieții printr-un soi de inteligență șagalnică, tributară unei atitudini stoice până la urmă, în raport cu viața”. În concluzie, referitor la personajul-narator Ciprian, acesta poate fi considerat un învingător, un învins sau ambele în proporții diferite?

B. M.: M-am bucurat că Savu Popa a simțit atât de bine importanța aurelor ce anunță crizele de epilepsie. Relația lui Ciprian cu boala și cu cei dimprejur e modelată și de aure. Aurele îi dau, paradoxal, o anumită libertate în fața iminentei prăbușiri. O libertate cu care, de frică, nu prea știe ce să facă. Ciprian e învins cu fiecare manifestare a bolii. Reușește să fie, până la urmă, un învingător? Cât îl ajută umorul? Dar atitudinea celorlalți? Părerile sunt împărțite. Și e foarte bine așa.

În final, aveți o invitație la lectură sub forma unui fragment din noul roman, pentru cei care nu l-au descoperit încă pe scriitorul Bogdan Munteanu...?

B. M.: Login

Cum te cheamă?
Câți ani ai?
În ce an suntem?
Luna?
Ce zi e azi?
Unde te-ai născut?

E cam aiurea să-mi pună cineva întrebările astea una după alta. Parcă aș face login într-o aplicație care confirmă că sunt viu. Ca să dovedesc asta, am nevoie doar de acces la propria memorie. Uneori mă împotmolesc din prima:

– Cum te cheamă?

– Nu știu.

Nu știu și-mi intră frica în oase. Preiau starea de spirit a celor din jur.

Fă-mi cu ochiul și o să zâmbesc.

Râzi și o să râd cu tine.

Prefă-te că nu s-a întâmplat nimic și o să te cred.

Cei care mă chestionează au costume portocalii, fosforescente. Unii sunt morocănoși, de parcă i-aș fi întrerupt de la bârfa de dimineață, alții își fac treaba mecanic. Din când în când, apar și portocalii blânzi, care zâmbesc și îmi vorbesc calm. Atunci mi-e și mai frică. Nimeni nu-ți vorbește așa când ești bine.

Sunt într-o dubiță, întins pe targă. Văd doar cu un ochi și respir pe gură. O cârpă moale și umedă îmi

acoperă nasul și partea dreaptă a feței.

– Nu pune mâna, spune un fosforescent. Îți dăm imediat un fenobarbital.

– Nu.

– O să te liniștească.

– Da.

Ia o seringă și mă înțeapă în braț. De-afară se-aud alte voci. Nu reușesc să întorc capul, am gâtul imobilizat într-un guler. Ce s-a-n întâmplat? Cât de nasol e? Mă las puțin pe o parte, să văd unde sunt.

Casă, curte, două tuia...

Un câine se ridică pe poartă și nu mă scapă din ochi.

– Fetița, zic mai mult pentru mine.

Labradorul ciulește imediat urechile și dă din coadă.

– Mergem la Urgențe, la Județean, îi explică un fosforescent unei blonde în pijamale. Veniți cu mașina personală, dacă vreți.

Tipa aprobă, apoi se întoarce spre mine și mă privește cu... dragoste? Mi se mai întâmplă să confund dragostea cu mila. O privesc și eu cu dragoste, doar că... nu știu cine e. Când mă simt vulnerabil, mă pun pe simulat. Duc mâna la inimă. Dragoste.

Apare un bătrân cu o geantă sport:

– Am eu grijă de toate aici, îi spune blondei. Du-te la spital. Du-te, o să fie bine!

Scoate o șurubelniță și se apucă să bâzâie yala de la poartă.

Vine un chelios îmbrăcat în popă. Ne speriem unul de celălalt. Tipu' își face cruce și i se alătură moșului:

– S-a stricat broasca, îți zic io. Uite – și apasă clanța.

– Pleacă de-aici, mă! se-nfoaie bătrânul. Ce, io te-nvăț pe tine cum să-ți ții slujba?

Un fosforescent trânteste ușa dubiței.

Gata, au dispărut toți. Câteva clipe de liniște, apoi nino-nino, nino-nino. Sunetul e înfundat, deloc deranjant. Știu că sirena a fost pornită pentru mine. Încet-încet, memoria îmi revine.

Eu sunt Cipri.

Am 40 de ani.

Fosforescenții sunt paramedici.

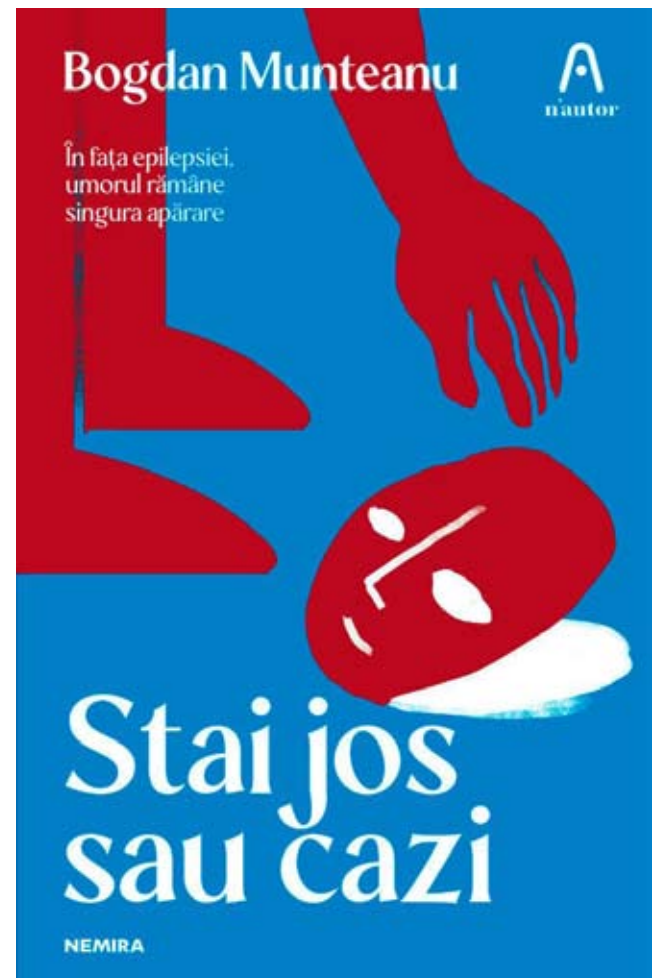
Blonda e iubita mea, Iulia.

Căteua e Ara.

Bătrânul cu sculele și popa sunt vecinii noștri. O să-mi aduc aminte imediat cum îi cheamă.

Azi e sâmbătă și nu mă mai pot păcăli. Am epilepsie. Tocmai am avut o criză. Se pare că eram acasă.

Nino-nino. Autentificare reușită.

Nicolae Nistor

Dialoguri nocturne

(...cu amicul nocturn care apare când am insomnii...)

Poezia vine din umbra unei alei părăsite
în care numai noaptea trece un tramvai luminat
vatmanul nu are vârstă și mișcă clopoțelul
invitând pe cei uitați să urce
într-o direcție necunoscută
Poezia mea nu are somn
nu obosește ca mine și aleargă aleargă
să-l prindă pe Dumnezeu ascuns în imagini
tu știi că anotimpurile dorm în tablouri
și rămân tinere
iar întunericul fuge de culorile celor buni
și ascunde necazuri sau spaime
care noaptea sunt la vedere
rareori vorbesc cu amicul nocturn
care apare când am insomnii
și când îmi plâng de milă
suntem mulți așa că mine biete vieți de noapte
în noi nimic nu începe nimic nu se termină
este un dans cu flăcările din voi din mine
venim la întâlnire
când lacrimile noastre plâng în neștire
și ne învârtim într-un carusel care cântă
atunci apare vocea lui Dumnezeu care ne luminează
dimineța viața voastră este odihnită
pe străzi florăresele vând flori parfumate
și strigă că iubirea este poezie cu miros de fericire
iar noi suntem știm noi cum suntem

Născuți din aceeași coastă

(omul vrea să fie gol și după naștere)

draga mea
suntem născuți din aceeași coastă
din aceleași defecte - uneori ascunse
ideea că suntem diferiți
este secretul din fiecare
supus dezbaterii publice
pentru că omul vrea să fie gol
și după naștere
iar povestea lui este importantă
când ți-am spus că te iubesc
aveam degetele încrucișate
credeam că minciuna nu are păcate
nu știam că nevinovata minciună
aduce drame care nu pot fi îmbrăcate
orice rostire care disecă adevărul
este un sărut cu pungile pe cap
în care lamele de ras
nu lasă timpul să respire
draga mea
suntem născuți din aceeași coastă
pentru că numai femeia poate să nască
și să povestească despre iubire

Fericire în valuri

(este ca apusul care se retrage când vrea)

când se deschide o scoică
soarele se bucură
pentru viața care este la fel
chiar dacă nu are perle
dar este ca apusul
care se retrage când vrea
noaptea în care aud sunete în mare
când iubirile nu mai au hotare
număr firele de nisip nemuritoare
pentru că aici nu există timp
doar iubire în valuri de fericire
când se deschide o scoică
pierd speranța dincolo de zenit
încă o ploaie din care m-am trezit

Calul troian

(un cal invizibil care aleargă în istorie
pentru salvarea iubirii)

poezia este o fortăreață
Homer știa asta
iubirea trebuia furată
atunci a vorbit de calul troian
care a atacat poezia
părea o metaforă ascunsă de timp
cine lasă urme în istorie
și cine folosește calul în războaie
pentru ce ne batem noi
în afară de hrană
Homer avea dreptate când spunea
că cineva s-a strecurat în poezie
pe un cal invizibil
care aleargă în istorie pentru salvarea iubirii

Igor Ursenco

Poemul Mohican

Păzea! Poetii pot fi recunoscuți
ca un animal rar din Cartea
Roșie a specimenelor pe cale de dispariție. Ei

încă viețuiesc în Epoca Șpalturilor
de plumb ce pot fi atât de ușor amestecate spre
disperarea cenzurii cu început de calviție. Motiv

întemeiat ca Poetii să fie vînați
cu sofisticată cruzime
pentru blana lor prețioasă. Beneficiarii finali sunt:

lectorii cu creier tabloidizat și cititoarele
cu inimă surogată. Așa a luat naștere Dadaismul,
protejînd cititorul pătimaș de Cancer

cultural extins. În epoca mea Poetii
încă suferă de lipsă de magneziu și stronțiu. Precum
vechii alchimiști îi mai poți vedea

adunați pe la Atelierele de Poezie de cartier
doar pentru a face cheta colectivă
a ataraxiilor individuale. Dar și așa nu se mai pot

minți la nesfîrșit că ar fi încetat vreodată
să scrie
cu țeva karmei lipită de tîmplă

și cu gravitația legată de picior
ca o piatră de moară. Poetii cred despre ei
că duc un Grand Opus
în spate ce nu-i decît conrescena aripilor
anacronice de albatros surprinse de Baudelaire
pe vremea cînd aștepta Eskatonul

conectat la Rețeaua Întunericului. Fără imaginație
liberă, puțină lume îi vede evacuîndu-se,
comete, prin fanta invizibilă a cerebelului

Profiler Terestru

Legea circulației rutiere
adverse nu compensează asimetria emisferelor
cerebrale. Ca să fie produse cele mai pufoase

perne au fost sacrificate penele de leabă ce puteau
aboli Evul Mediu. Pină va veni Iluminarea

Generală, supraviețuiesc cum pot
în budoarul Adevărului
Personal. Iată de ce scriu, adică

mă las hrană unui roi de albine
să-și depună nectarul direct în creieru-mi

Ars Ambulatoria

Am presărat cenușă peste ghilotina
ce operează fără milă

în Literatură^[1]. Ca dovadă Inima mea
sîngerînd nevăzută

de nimeni. Ea alimentează în avans
creierul asfixiat

al celor pe care va trebui să-i întîlnesc
după moartea-mi, duelîndu-ne

pentru toate nopțile
eșapate sub formă de ani-lumină

[1] „Am ghilotinat pe interior literatura”, expresie utilizată de către Paul Valéry într-o scrisoare adresată către Albert Thibaudet

Portretul Artistului la Vîrsta Potrivită

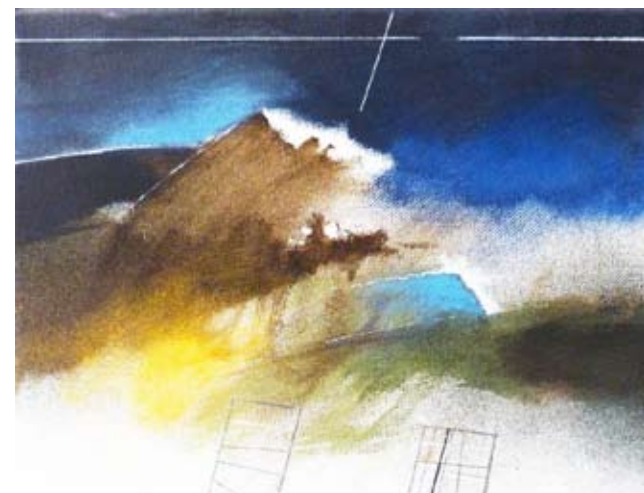
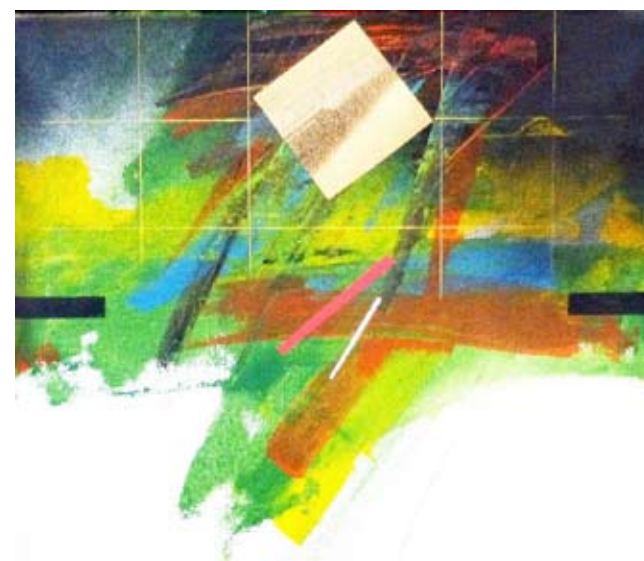
Peste materia în descompunere întind aceeași
piele elastică zilnic. Imaginea Fotoshopată a Lumii
e himenul benefic, menținându-mă în Circuitul

Ecologic. Încă pot anula pe Amazon Delivery
comenzile de enzime revitalizante
îmbuteliat în Tibet pentru colonul sensibil

al castelor și ideologiilor oficiale. Previn cum pot
afilierea automată Partidului Diabeticilor odată ajuns
la Vîrsta Decisivă a Ireversibilității: onorat să fiu

chiar eu Pirotehnicianul pe resturile de jar aruncînd
pelicula ce-o tot caută fiecare Regizor
ambitios la Început și Sfirșit de Carieră. Creatorul

căruia îi face trebuință Frumusețe Impecabilă
și Ochi albaștri-albaștri pe Prim-planuri
să moară pînă și Hollywoodul de invidie

Albatrosul

Și dus a fost albatrosul.

După furtună a mai fost găsit în poemele câtorva barzi fără prihană, pe niște firme arse, de neon, ale mai multor hoteluri, în titluri de reviste obscure pe ruinele poeziei, în melancolia peste zi a unui far de noapte,
Ba chiar în zborul vieții lui următoare, dacă dăm crezare poveștilor aduse în cârciumile din porturi de niște marinari, în niciunul de recunoscut căpitanii Noe, Ulise, Ahab, ori măcar vreun urmaș cu obraji arși de fulgere înaintea tunetelor în cădere;
Trag fumuri prin găturile strâmbe ale pipelor, de unde scutură cenușile morților, vreme cu prilej să își cănească bărbile, albul ochilor printre strigăte *Pământ!, Pământ!*, cel mai înțelenit sub unghii,
Mategoți îmbătrâniți în rele uragane, frânți din șale, pândind prin bandajele negre pe frunți, își târaie câte un picior de lemn, tocmai debarcați cu toptanul dintr-o lacrimă cu mult mai mare ca oceanul.

Căzut în patima

Deja căzut în patima să nu mă cred luminat ca Pomul de Crăciun,
Îmi depun zădărniciile, mărunțișul din buzunarele sparte, corăbiile scufundate și pe al cincilea cavalier al apocalipsei la cutia poștală,
De unde, de dimineață până la prânz, cu propriile puteri, le ridic, citesc pe apucate, păstrez rănilor și îndepărtez copciile;
Mai apoi, cu prilejul solemn al micului dejun, cum toate felurile sunt gratis, inclusiv plângerile lui Ieremia, drept garnitură prefer supracopertele cărților în farfuria goală.

Iliada

Se împlinesc mulțimi de ani, însă nu știu ce s-a mai petrecut de atunci încoace; dacă am trăit înseamnă că l-am pierdut, dacă n-am trăit o fi pe-aici, pe acolo, așa și-așa îmi ratez eu viața între un poem și altul, mai îngrozitor:
„Vă rog să mă iertați, vă numiți cumva Homer, bardul adus de mamele lui la lumina zilei în șapte cetăți ale lumii?”
„Nicidecum, de aceea sunt mândru de ochelarii mei de vedere la distanță, sau i-am rătăcit, îi purtam cu șnur printre prea multe generații de Shakespeare îmbătrâniți și de Don Quijote nenăscuți; uite ce întâmplare nenorocită, oi fi pierdut poemul înainte să-l fi alcătuit.”

Un țăran bătrân

Zi de zi de robie, nopți lungi de sudoare din sudoare ștearsă cu dosul palmelor după nopți lungi de cioplit; mai pe urmă, cu prietenii, împrejurul unei mămăligi tăiate cu ața și, acra, moare de varză în străchini de lemn, se aromește într-un festin încununat cu șampanie Pinot Meunier și Chardonnay înspumată în cristaluri de Murano;
De o viață, în atelierul cu praful și pulberea, meșterește, lustruiește o rugăciune de bronz, șmirgheluește, de marmoră, o pasăre în zbor,
Frăgezește, în piatră, un sărut, fătuiește o coloană din romburi de fontă și oțel, Taie cu dălți, cu fierăstraie, cu tesle și ciocane, două lăzi de zestre proptite în picioare și una de-a curmezișul, până închipuie o poartă.

Înțelepții Academiei din chiar Academia mult luminată a înțelepților, cu mânie critică și rafinament estetic, îi țintuiesc moștenirea la stâlpul infamiei:
Cu pâinea și vinul Cinei-de-Taină, cum să șlefuiască un mămăligar o rugăciune de bronz până bronzul devine rugăciune;
Cu mătăsuri și plușuri, un opincar cum să șlefuiască, măiastră, de marmoră, o pasăre, până marmoră devine zbor;
Cu librațiile inimii, cum să șlefuiască sărântocul un sărut într-o piatră până piatra se preschimbă în sărut virginal;
După înghițitura de țuică, în amiază, dinaintea brânzei ciugulite cu trei degete din burduf, și a cepei, un mocăneț cum să șlefuiască o coloană de fontă și oțel până fonta și oțelul se ridică la cer și coloana strălucește într-o recunoștință fără sfârșit;
În ițari și cămeșoi de cânepă, cum să-i treacă prostia și sărăcia prin cap unui pădureț să potrivească lăzi vechi de zestre, până întineresc și se strămută într-o poartă.

Pe imaculații pereți, părinții fondatori priveghează în rame, căftăniți;
Urmașii ilustraților, aleșii vii meditează în fotolii cu marsupii de plușuri, unde cuibărește, de bronz, de marmoră, de piatră, de fontă, de oțel, în cea mai boltită aulă,
Senatul atotștiutor-și-binefacător, sacrul conclave al sacerdoților.

Cum încep zorii ca un privilegiu după al treilea țipăt cioplit în zigzag, al cocoșului, răsare de sub orizont Judecătorul dinaintea adormiților și buimăciților și istoviților de înțelepciune,
Se ridică însuși Marele Judecător din Marele Cer:
Oricine îl recunoaște după cum scapără lumina în ochii de veghe și foc, păpăstioșii, încruntații, muștrătorii, ai unui țăran cu albe pletele în lauda bătrâneții.

E fată bună

Moartea e fată bună, moartea e nevastă mai bună, până când, în perpetuu doliu, e văduva cea mai bună și înduplecată să devină o bună babă cu coasa la vedere;
A făcut multă ordine; câte portrete și biografii și aniversări și comemorări ar fi trebuit sărbătorite în calendare și răsplătite numai în arhiva de poeme a Bibliei zecilor de autori, întotdeauna regi inspirați prin scribii lor, zecilor și mai mult decât zecilor de sacri psalmiști cu lira, de vizionari profeti cu harpa, de evangheliști cu stiletul, de apostoli desculți, cu toiege și *Cine de Taină*,
Laolaltă scurtați ca niște plete, cosiți ca brazdele de iarbă, trimiși în neant, în loc să ocupe paginile tuturor cărților din lume;
Cu treaba cea mai bine făcută, maestra în cenzură a stilizat și a limpezit marea carte până la Sfânta Doime a esențelor: *Cuvântul*, singurul de nemultiplicat, și *Puterea* lui Dumnezeu.

Felină, cu vervă

Cu trupul de forma cea mai felină și geometrică, scăpărător de argintie precum aerul într-o primă dimineață de primăvară, cu vervă pe patru roți cândva perfect centrate și încă una, de mântuitoare rezervă,
Niciodată nu am avut o mașină, fie oricum, de teren, limuzină, sau slujnică la cărat sacii și papornițele în piață, lustruita mea mașină de-o viață.

Acum, ruginită și învechită, sătulă să zacă betea, stoarsă de angoase și benzină, mă întâmpină cu o tristețe fără căpătâi, când, amărât, zgribulit, îmbătrânit, îmi târșai pașii pe scările dinaintea mizerabilă a blocului din cartier, de nelocuit;
Mă așez la masă, în bucătărie; vorbăreț și împopoțonată cu tinichele, rabla ocupă scaunul de alături, dintotdeauna al babei mele;
Rupt în creier și în șale de oboseală, mă nărui în pat și zvârl la naiba plapuma; când colo, rabla, cu roțile la gură, deja doarme, în ritmul greoi al respirației scârțâindu-și tabla;
Din hârtoape în hârtoape, pe stradă mă urmărește îndeaproape; cumpăr bilet, urc în tren până la prima stație astrală și revin după niște zile-lumină: dinaintea gării, într-o veselie, încurcă minunata circulație, așa că în cutia poștală tocmai mă așteaptă procesul verbal de amendă, cu har, nerăbdare și grație.

De fiecare dată îmi evadează din cimitirul de mașini, dezbrăcată și dezmembrată; o mai primesc în coșmare, nu-i locul tocmai generos, de aceea, în grabă, o rog să insiste mai afestuos, ceea ce nu-i prea stă în caracterul de bord, să nu-mi conteste dreptul de-a-i fi dinainte un neputincios.

Ovidius uită să ne spună în *Metamorfozele*

Livada de vișini încape în gura buldozerelor până se îndepărtează cioatele, terenul se nivelează și noul parc începe să freamăte cu fântâni arteziene și arbuști în mari și ceramice ghivece.

Prin voința politică a câștigătorilor în alegeri și prin grija gospodărească a primarului în unanimitate ales, decizia s-a luat dincolo de ușile închise, Parcul se betonează, devine o parcare dinaintea câtorva baruri de mare lux; apărând un miliardar cu relații multiple, parcare se transformă într-un complex rezidențial de apartamente, unde, la un televizor cu plasmă, aflat într-o fermecătoare vizită, tocmai urmăresc o veche și cenușie înregistrare cu decorul prezentând o cameră a copiilor, înainte de răsăritul soarelui, a piesei *Livada de vișini* închipuită cândva de un doctor cu nume rusesc,
Prilej să-mi prelungesc așteptarea cum își vor intra în viitoarele drepturi gurile veșnic modelatoare de frumusețe și de eficiență ale buldozerelor.

Semnalul semaforului

Un câine fără stăpân aleargă spre mine, se năpuștește în fuga mare, face salturi, nu l-am întâlnit sau văzut niciodată și nicăieri, eu nu am cunoștințe printre câini;
De cum se oprește, așteaptă, mă privește cu bunătate, prilej să mă liniștesc, apoi, la semnalul pastoral, verde, al semaforului, traversăm împreună, eu, Grăbit stăpân fără câine, pe gânduri la hăbar n-am ce, el, încrezător, înseamnă că nu are cunoștințe printre oameni.

„O tragedie-n roșu aprinde lanul
Scrisă de Dumnezeu, tragedianul”

Șerban Codrin Denk, *Rodierul, V, 8*

Castigat ridendo mores? Moravurile se îndreaptă prin răs? Ce castigat? „Azi doar de casting auzi”, scrie Paula Romanescu în *Să râdem! Caragiale e cu noi și ni-i plină țara de umor*. Zâmbim strâmb, râdem și nu-i răsul nostru.

„La vie et la grammaire ça fait deux?”, întrebă scriitoarea, în aceeași carte de eseuri, *Întâmplarea ca o viață de om*, Editura Tiparg, 2018. Și răspunde în *Masculin-feminin-Întregul întregit*: „Poate doar dacă se vrea ca viața să rămână mereu corigentă la conjugarea verbului A FI.”

De câte ori zappez pe toc-șocuri politice, îmi vine să-i oblig pe participanți să-și înghită vorbele. „Să ne respectăm pe noi însuși”, cere un *homo politicus* din cele 235 de partide postsocialiste. Nou venitele: FD (Forța dreptei) a lui Orban și NOI (Națiune Oameni Impreună) a Vioricăi Dăncilă. Partidul lui Dragnea, ACUM și S.O.S. Ro – al lui Sorin Sabău din Reghin sunt deja vechi. S.O.S.? O știristă pronunța SOS, probabil gândindu-se la vreun sos bechamel sau la un Master Chef, pe care l-ar fi gustat „din plăcere”, cum gustă Smile.

„În plan discuțional”, cum zice un liberal, politiciii noștri se dovedesc cei mai ignoranți. Și cât(i) n-au pălăriile politice mai mari decât capetele. În planul scrierii, orice e posibil. Flutur n-a scris cu oi, pro Băsescu, pe dealul Sucevei?

Ia uitați-vă cine-i în spatele lui Ciucă: bărbatul cu nume de fată Marilen, progresistul Moraru (oare cum se împacă recentul cu „spiritul patriotic”, că nu-l agreea deloc?), finanțistul care ne aduce noutăți „în ce privesc” (sic!) finanțele, taxele, facturile, ministrul Agriculturii, care ne sfătuiește să intrăm la cumpărături alimentare numai după ce mâncăm și asta ca să mâncăm mai puțin (eventual „un ridichi”), iar generalul ne asigură că suntem „siguranțați”. Cutare (i-am uitat numele) se laudă că este bun „organizant”, că bun organizator nu este. Începem să ne obișnuim cu cele „doișpe” clase ale lor? Cam da.

Cițu, fostul șef liberal, nu-i singur nici după Congresul Pandemiei: „Eu sunt înconjurat de principii și de valori liberale”, a afirmat în 2 aprilie, 2022. Și dacă ar fi singur, ce? Xi Jinping a venit la București (guvernul Boc taman căzuse, în octombrie 2009), a fost lăsat singur pe aeroport și dus apoi la... Muzeul Satului. Era atunci vicepremierul Chinei. Nu avusese loc Olimpiada de iarnă la Beijing (februarie, 2022), când Putin + Xi = Love, că în alt fel s-ar fi regrupat putiniștii, dornici de „părăzi” militare. Cât despre useriști, ei vor o Românie fără granițe, dar ale Ucrainei trebuie apărute.

Când ignoranța e comică

Ale noastre, nu, o să le apere Dumnezeu.

„Cine nu știe să nu vorbește”, spune un politician. Nici să nu scrie lucrări de doctorat plagiate. Cum stau cu limba română guvernării? Dar cum stau cu matematica, dacă au cumpărat vaccinuri pentru 50 de milioane de români, cum a numărat Laurențiu Botin, în emisiunea 100%. Au întrezărit cumva România Mare, cu recuperarea teritoriilor luate de ruși și de ucraineni? Deocamdată, vaccinurile expiră și le plătim, iar guvernatorul BNR ne îndeamnă să bem ceai de tei, pentru „calmitate”. Cuvânt inventat de dumnealui pe fondul calamității numite scumpiri de alimente. Ca să rimeze calmitate cu calamitate?

Majoritar, verbomanii, care nu spun nimic în emisiuni, sunt și inși neplăcuți la vedere. Unii par creaturi de laborator. Alții, cu cât sunt mai urâți, cu atât se pozează mai des. Putem vedea cum cheleşte Cițu, cum se îngrașă Ciolacu, cum năpârleşte Turcan, care nu mai propaghează nimica. Ei, da, avem bucuria bustului când apare Udrea. După ce s-au plâns cadavrele pandemice, e plânsă Nuți Udrea (vai, 6 ani de pușcărie!). Unde-o fi? Că nu-i acasă. Dar Băsescu -Petrov nu-i deplâns că a rămas fără SPP? Titlu posibil: Informatorul și frumoasa. A, nu-i o aluzie la *Frumoasa și Bestia*.

Tocșoistele se plâng că, dacă vorbim unii peste alții, nu ne mai auzim, dar ele vorbesc tare peste toți. Cred că asta și vor: să taie ideile celor care le au. În cartea lui Orwell, 1984, mai actuală ca oricând, de parcă ieri a fost scrisă, funcționează Ministerul Adevărului care se ocupă de știri, divertisment, propagandă. Motto-uri: *Războiul este pace; Libertatea e sclavie; Ignoranța e Putere*. A apărut și sintagma, des uzitată, „narativa falsă”. De ce nu i s-ar spune narațiune falsă? E prea aproape de ficțiune?

Vreau o vorbire normală, o limbă vorbită gramatical. E mult? Cum poate să fie purtător de cuvânt pentru „p-partidul” său (USR) un biet bălbăit, imposibil de urmărit, dar ju-ju-judecător a toa-toa-toate și tot? Limba legată rău parcă-i spune: Mai taci, Ungurene! Unii se află la limita normalității psihice. Înjură ca descreierații, scoțind mai multe urlete decât cuvinte. A reapărut cuvântul *mârșav*, emis de Orban. Ignoranța are multă răutate în ea.

În ce mă privește, rămân la ideea despre canale și râul pe care-l fac pentru *rating*, în aceste vremi amestecate. „Rămâneți cu noi: urmează NUCLEARA!” Nucleară care scoate fâs. Iar tărăboiul posturilor nu conținește. Ne salvează publicitatea la „noii bărgări”, ne optimizează reclama la nu-ș ce detergent: „Fără cute și fără mirosuri neplăcute”.

Chiar de ziua lui Eminescu, 15 ianuarie a.c., o poetă se gândea la cochilie (în rimă, pesemne, cu chelie), unde îl vedea vârat pe cel nepereche. Am spus pereche? Nu se mai zice pereche, ci *perecușă*, ca nu cumva să discriminăm cuplurile de același gen. După cum nu se mai spune soțul, ci partenerul (cu acte sau fără). Soț-soție ies din discuție. Curând, tată și mamă.

De 1 Mai, citesc că publicistul George Buhnici s-a adresat Academiei pentru a scoate din limba română

cuvântul DA, ca să nu fim luați drept slavi. Ești în pericol, MagDa, mă avertizează Gabriel Mardare. Binebine, semnez doar Mag. Și, ironic-jucăuș: „Dar cu da-daiștii ce facem?”

Lui Buhnici i s-a dus buhul cu aberația asta. Și cum și-a dovedit inimă de dac, vrea să știe cum se spunea DA în limba dacilor. N-am pomenit o propunere mai năucă. Nauka înseamnă, po ruski, știință. La noi, a ajuns năuc(ă). Oare istoricul literar Mihael Zamfir nu regretă că a scris despre români (în seria mai veche a „Daciei literare”), că sunt „slavi romanizați”?

Din cei 26 de „soldăți ai hârtiei”, cum le spune Nikos Kazantzakis în *Raport către El Greco*, Zelenski vrea să-l sacrifice pe Z, ca și cum numele său n-ar începe cu litera asta. Elenski, așadar, a demontat bannerul din Piața centrală din Cernăuți, reproducând prima atestare documentară a orașului. Documentul emis de Alexandru cel Bun (în 8 octombrie, 1408, vă rog!) a fost înlocuit cu steaguri: unul al UE, altul al Ucrainei. Noi ignorăm steagul, când nu-i batjocorit și așezat în bernă pe primării transilvane. Asta când nu se refuză, ca primarul din Sf. Gheorghe, să se așeze drapel românesc pe clădirea oficială. Dar orice e posibil în *Le discours de la guerre*, ca să apelez la André Glucksmann. Aud că vom fabrica rachete. Ne vom iubi nu pe tunuri, ci pe rachete?

„Limba noastră-i azi bolnavă”, spune într-un catren Paula Romanescu, iar cei care vor s-o dregă o schilodesc și mai rău. Sunt gramerieni care propun greșeli de limbă ca fiind corecte, înnebunindu-i pe elevi. Merge și așa, și așa. Managerul menegeriază, de pildă. Dacă președintele cere, în pronunție originală, ca și democrația noastră, „discuțe” pe constitute”, nu-i exclus să se elimine Legea limbii române formulată de George Pruteanu, că tot nu se respectă?

De dialogat nu mai dialogăm normal. Omul se împlinește prin *comunicare* cu oamenii, *comunicare animată de iubire*. Dar cine să-l mai asculte pe Jaspers, în plin discurs al urii? Sau pe Noica, pentru care cultura stă sub semnul ternar: *comunicare/comuniune/cuminecare*. De altfel, din ce în ce mai des, vocabula om e înlocuită cu sintagma „material uman”. Omul-mașină e controlat de tehnică și aici Vintilă Horia (ca și Valéry, ca și Ortega y Gasset) întrezărea perspectiva unei noi barbarii: arta dezumanizată, moartea civilizațiilor. Iar anticultura (se vede cu ochiul liber) e foarte agresivă. Civilizația de consum n-are nevoie de cultură. De asta vă arde? Să vă clarificați logic gândurile, ca Wittgenstein? Se poate governa și cu fracturi de logică. Cât despre limbă, un tip care tot apare participant, ca leu, la emisiunea Imperiul leilor, nici nu-și pune problema infrațiunilor gramaticale.

Omul nou în varianta buleilor? Fără istorie (avaria istoriei e clară în manuale; iar școala a fost cam de doi ani încoace nu altceva decât „focar de infecție Covid 19”), fără memorie, fără cruce, familie, limbă.

Vom vorbi în esperanto? *Dumnezeu, tragedianul* (cum îl vede Șerban Codrin Denk), care compune tragedii în canon antic, pe un câmp sângieru, de maci înfloriți, știe.

Ion Druță, ultima carte

■ Continuare din pagina 3

Mare parte a cărților lui Paul Miron sunt **Jurnale de călătorie**. Moldoveanul exilat se întoarce acasă cu bucuria de a regăsi Paradisul. Pe cine întâlnește în Paradis – iată un argument al comediei.

În câteva din cărțile sale (**Ocean I, II, maiputiņcaperfectul** etc) se ocupa de vedetele culturale din vremea lui Ceaușescu cu care era obligat să ia contact pentru a obține burse, ajutoare, sprijin tinerilor.

În **Târgul șaradelor** experiența călătoriilor e mai largă, implicați fiind eroi ai culturii, cărturari mai mult sau mai puțin importanți ai ținutului. Călătoriei în spațiu i se adaugă una în timp. Într-un timp pe care l-a descoperit în bibliotecă, alături de cronicari, de cărturarii uitați ai secolelor al XVII-lea și al optsprezecelea, alături de scriitorii de care puțin își mai amintesc. Scrisul lor și experiența lor nu sunt inutile – dimpotrivă, ele par a prefața experiențele de azi ale cărturarului. Cel bine așezat între dicționare traduce, încă o dată, paginile vechi.

Itaca ironicului, tandrului umorist e **Târgul șaradelor**, loc în care trebuie dezlegate frazele vechi din cărțile sfinte. „Dezlegările” recuperează scriitori, cărturari ai locului. Ne ajută, spune cu umor Paul Miron, să-i înțelegem. Ce se cumpără, ce se vinde, ce se negociază în numitul târg?

Capitolul XXXIV din **Târgul șaradelor** se cheamă **Grigore Ureche, învățatul** și poartă moto din Eccliazist: „M-am uitat cu luare-aminte la toate lucrările care se fac sub soare și iată: totul este deșertăciune și vânăre de vânt.”

Iată un prezent risipit de-a lungul vremilor:

„Sosirea iernii, zăpada abundentă, frigul și foamea au schimbat fețele oamenilor; mai mult încă, le-au asprit cugetul și le-au învățat inima. Așteptând ședința Junimii îmi petreceam timpul într-o cafenea din astea noi. Astfel, am citit povestirile lui Ion Dragoslav, pe care voiam să-l compar într-un studiu cu nașul său spiritual,

Ion Creangă. Căutam apropierea de Grigore Ureche care mă învăța ce înseamnă răbdare, demnitate, toleranță. El era încântat de a fi cunoscut generația tânără a lui R.A.: „Stau încremeniți ca ghiociei sub omăt... Își așteaptă ceasul... Revoluția din 1989 a măturat straturi groase de nămeți ai tiraniei, o adevărată schimbare la față nu s-a petrecut.” Mai spunea că multe din evenimente se aseamănă, se săvârșesc ca pe vremea lui. Și ca să mă lămurească, se apucă să-mi citească din **Cronică...**”

Nu numai Grigore Ureche se prezintă la apel, ci și Veniamin Costachi: „Vineri, după vecernie, am fost poftit de mitropolitul Veniamin Costachi la un ceai cu rom. Mitropolitul cărturar m-a primit, de la început, cu o dojană: „De ce lăsați locul meu de la Slatina în paragină?” „- În paragină? Eu?” Motivul învinuirii sale era foarte original; scrisesem un articol despre locul de naștere al lui Labiș, fără să pomenesc de mormântul Mitropolitului din satul vecin.”

Moldovenii lui Paul Miron se îndreaptă către vest, personajele de seamă din amplul roman al lui Ion Druță, **Biserica Albă**, se îndreaptă spre est. Romanul începe odată cu răpirera Bucovinei, sau sfârșitul răscoalei lui Horia. „Oamenii simpli, neprihăniți, fiind mai mult cu gândul la cele cerești, au lăsat totul baltă plecând fără mai nimic, și, flămânzi, dezbrăcați, au inundat pur și simplu Iașul”.

Au părăsit mănăstirile Bucovinei ocupate și s-au retras în mănăstirile Moldovei. Aci își va trăi autoritatea Paisie Velicikovski:

„Era marele prinos dăruit de Paisie Velicikovski Bisericii creștine ortodoxe. Secolul XVIII, după cum se știe, a fost un secol crud, barbar. Războaie și pustiiri peste tot”.

Împărăteasa Ekaterina și curtea ei, Potiomkin, boierii și călugării care vin din Moldova, soldații și ofițerii ruși care trec prin Moldova, boierii și femeile fatale care peregrinează prin Turcia, Grecia, Muntenia, Moldova ca să ajungă în miezul aristocrației ruse atrag atenția asupra unui Ion Druță care trăiește arta povestitorului ca un istoric devotat spațiului său. Și satului de lângă Nistru, unde (se) construiește Biserica Albă.

La apariție, Biserica Albă a fost considerat un roman antisovietic. În apropierea celor nouă decenii, unii îl consideră pe Ion Druță „antimoldovean”. Este un prozator, un dramaturg, un publicist care inagurează „noua literatură basarabească”. Mi se pare memorabilă întâlnirea dintre Ion Druță și Paul Miron, doi scriitori de seamă care au vrut să-și îmblânzească plecarea de acasă. Să rescrie Daciada.

Nicolae BĂLAȘA

Despre A fi orb și surd în vremurile tale

Anii din urmă au fost grei pentru întreaga omenire, pentru poporul român în special. În primul rând, pandemia, felul în care acest virus, dușman invizibil, a întors pe dos, și la propriu, și la figurat, pe oricine, de la vladică până la opincă, ne-a încurcat ițele. Apoi evenimente politice care mai de care, cu nuanță, pentru că și aici, dintr-o oarecare perspectivă stăruie o anume filosofie, au bulversat și pus pe gânduri vrând-nevrând. Pentru ca tabloul să fie complet, pe lângă altele, musai sarea și piperul, bălbăielile la tot pasul în zona comunicării și a respectării legilor. În zona comunicării politice, în primul rând! Vorba lui Moș Gheorghe, un vecin de-al meu, de pe la țară, care, cică, într-o seară, când îl căuta moartea, ar fi scuipat-o în gură și s-a îmbătat aia, de la cât alcool avea el în salivă: „una vorbim și bașca ne înțelegem”. Vorbă de duh, nu glumă, greu de trecut peste, dacă avem în vedere că, în contingent, la nivelul realității crude, una se spune și alta se face. Chiar pe la case mari, pe la palate, ce să mai spunem? „Chestii, socoteli!” cum ar spune tot bătrânul sau un fel de bălmăjeli la nivelul obiectiv-subiectiv, cât să ametești prostimea.

Iar dacă tot a venit vorba despre obiectiv-subiectiv, trebuie zis, înainte de orice, că, personal, nu m-am amestecat niciodată în discuții ce vizează limite în zona aceasta, cum, de altfel, nu m-am aventurat nici în zona științelor de graniță. A făcut-o Kant, afirmând că adevărurile subiective au valoare universală. A greșit. Neocantienii, Școala de la Baden au corectat acest fals introdus eronat în gândirea umană. Prin urmare, în ceea ce voi spune mai jos, voi aduce argumente puse în scenă de istoria gândirii umane. Așadar, porunca biblică, lege sau cum vreți voi să o numiți (din perspectiva mea, Tabla cu legi cu care coboară Moise de pe Muntele Sfânt, este prima constituție de organizare a statului Israelian), „iubeste-L pe Dumnezeu (...) și pe aproapele tău ca pe tine însuși” este o dorință împinsă spre absolutizare, este, dacă vreți, un imperativ absolut kantian: fă acel bine încât binele făcut de tine să fie bine pentru întreaga omenire, este, mai degrabă, drumul ascetic spre care tindem fiecare dintre noi, de-a lungul vieții. Nu, nu putem dăru și nici nu putem avea acces la dragostea semenilor, în conformitate cu sintaxa textelor biblice. Ca oameni, suntem cel mult la nivelul „omului hodoroșit, uzat, ca să nu zic decăzut”, al omului care a făcut cea mai nefericită afacere a sa în istorie, dând Raiul, nemurirea, pe chin, otravă și moarte sigură.

Întrebarea mea e: dacă nu suntem în stare să ne iubim aproapele ca pe noi înșine, de ce nu suntem măcar îngăduitori cu el așa cum suntem cu noi? ...Mai ales că nouă ne iertăm orice, căutând cu disperare vina în celălalt, în oricare din jur? Dacă nu suntem capabili de iubire din conservatorism sau din instinctul de conservare, cum crede J.J. Rousseau, în Contractul Social, lipsa de îngăduință vine din egoism, din lipsa empatiei, din lipsa acceptabilității celuiilalt etc. V-ați pus vreodată întrebarea: cine sunt eu? Nu eu, Nicolae Bălașa, ci eu, termen ce generalizează? Psihologia practică, Teoria Acțiunii Sociale, dar mai ales Fenomenologia, în termeni deloc metaforici, ne spune că eu sunt tu, căruia i-am ratat (i-am dat la o parte) ceea ce îi este specific. Mai simplu spus, eu sunt tu cu micile diferențe. Ce ne face să gândim altfel, să ratăm ceea ce ar trebui să avem toți ca trăsături generale (empatie, răbdare, ascultare, acceptabilitate etc)? Frica! Frica, neproductivă, cel mai puternic sentiment uman anali-

zat până la conceptualizare de către Nietzsche. Noi fugim de noi înșine din teama de a nu cădea în dizgrația cuiva, din neputința de a ne adapta și readapta etc., dar mai ales dintr-un narcisism istoric, împins, pas cu pas, spre patologic. Din narcisism, preaplina nostru, apoi supraevaluarea, gradual, patologie etc. Din locul în care ne-am plasat singuri sau ne-a plasat societatea (ne-a plasat acel „tu”), nu mai putem vedea realitatea vremurilor în care trăim. Nici măcar o fărâșă din acel eu-tu. Prin urmare, orbit de propria-mi imagine idealizată, orbit de propria-mi conștiință falsificată de mine, de către familie, de statusul social, fără rezerve proclam: cine nu este după calapodul meu, este devianță, e decădere. „Cine nu este cu mine este împotriva mea”... Expresia, „eu sunt un altceva decât sunt cei din jurul meu” orbește. În aceeași expresie a crezut și Nietzsche și a afirmat: „Dumnezeu este omul nordic, de rasă ariană, Dumnezeu este omul puternic (...) doar el are dreptul la viață. Îl prefer pe Dionis (zeul plăcerilor), în locul Răstignitului! Dumnezeu a murit!”.

Cât ai clipi, cât ai pocni din degete, în discuții publice, ideea s-a rostogolit și a căpătat forță. Poporul german, din vremurile respective, s-a asimilat arianismului și s-a crezut salvatorul omenirii. Hitler a preluat sloganul, îl transformă și îl folosește politic, apoi aruncă omenirea în cel mai mare dezastru al modernității: Al Doilea Război Mondial. Înaintea lui Nietzsche, un alt gânditor European, Hobbes, divizează și el omenirea.

Povestea e lungă. Mă rezum la afirmația conform căreia adevăratul om este doar Sălbatecul nobil. La doar un lat de palmă, absurdul manifest. Utopie în numele egalitarismului și binelui universal. De aici, anarhia și consecințele din vremurile respective. Amintesc doar revoltele și sângerele vărsat de pe baricadele ridicat pe străzile Parisului în preajma lui 1789, până spre 1798. O idee mai târziu, Războaiele Napoleoniene. Peste un million și jumătate din soldații lui Napoleon mor înghețați sub zidurile Moscovei, alte milioane, ciuntite de mâini sau picioare, se târăsc și își roagă moarte în drumul înapoi spre țară, în timp ce aproape întreaga Europă rabdă de boli și foame. După Hobbes, cum am văzut, Nietzsche proclamă Omul cu voință de putere, evident, după ce îl pune pe picior de egalitate cu divinitatea. Ce a ieșit se știe. Vai de mamă de om și de toată istoria sa, tot o vărsare de sânge!

Nici nu se încheiase bine Primul Război Mondial și, în Răsărit, Lenin, Buharin, apoi Stalin și acoliții săi proclamă Omul nou. Politicul din România de dinainte de 89, în parte, și cel de acum a tot fabricat și încă mai fabrică la el. Omul nou, înainte de a fi om?...Sau omul nou fără a fi vreodată om?! Nici nu știi cum să o dai și cum să o prinzi, câtă vreme din această fugă de el însuși și din falsa grijă față de semenii, din lipsa de empatie, din lipsa de acceptabilitate etc., din frică, omul, în general, dar mai ales „Omul nou”, în marea sa parte, politic, nu poate privi în jos. ...Sau dacă o face, privește cu aroganță, aspru, neîngăduitor, prin raportare la legi, la norme de el inventate doar pentru a sta sus, cât mai sus posibil, însă orb. Orb și surd la toate. În aceste condiții, tentația de a îngrădi fără noimă, de a cenzura oriunde, pe oricine, oricând ține loc de discurs, în numele binelui pentru om și omenire.

Metaforic vorbind, sălbaticul nobil, omul cu voință de putere, omul nou, orb și surd, trecut lapidar în revistă adineuri, cu voia sa, pune lațul oriunde și oricui de gât, fără a fi în stare să vadă că și l-a pus și lui însuși, lui și alor săi. Doar când se vâd în ștreang, el, omul nou, își aduce aminte că și el este muritor. Mda, pe scurt, cam așa a fost... Între a fi și a nu fi, agățați de o sfoară-laț, întins între cer și pământ, între Dumnezeu și neamul românesc, cu frica, din creștetul capului până în vârful unghiilor de la picioare, că ne va împinge, te miri care, scaunul de sub picioare. O fi altfel în viitor?! O fi! O fi, însă cu resetarea asta sau cu marea resetare, cum se tot bate toba de la Washington până la Moscova, pe oricare meridian ai lua-o, tu, eu, voi, numai orbi și surzi să nu fim! Nu de alta, dar sunt destui.

a fost bucuroasă iarna ieri
mi-a zâmbit aproape ziua-ntreagă
i-am șoptit în grabă că mi-e dragă
dar mai drag îmi e de primăveri

am bătut în viață și la porți închise
am dat de pomană ca un om cuminte
am cules speranțe din iubiri și vise
am scris multe versuri dar nu le țin minte

mă minte iarna doar din gelozie
invidioasă-mi dă de înțeles
că primăvara sigur întârzie
nu merită să o visez prea des

mă strigă moartea dar eu nu mă tem
mai am de scris al vieții lung poem
mă strigă moartea dar eu n-o aud
de ciudă ea se spânzură-ntr-un dud

Catrene de Ioan Vasiliu

de prea multe poeme am devenit vioară
de prea multe catrene am devenit arcuș
chiar dacă bucuria începe să mă doară
de prea multă iubire încep să cânt acuș

pentru mine poezia e un drog
e o poartă deschisă spre mare
este o icoană la care mă rog
zi de zi când soarele răsare

prea puține buruieni au flori cu miros plăcut
prea puțini îngeri observă dacă plânge ochiul meu
prea puține precupețe dau iubirea împrumut
prea puțini poeți aud cum respiră Dumnezeu

mai curge apă vie din trunchiul de gutui
ninsoarea strânsă-n palme n-o dăru nimănui
mai plouă des cu stele într-un poem frumos
drumul spre primăvară îl fac numai pe jos

Christine
Bernadette
ROUSSEAU

Dumitru Brăneanu sau poetul mărturisitor al iubirii

Când citesc o carte de poezie, o citesc ca și cum ar fi fost scrisă pentru mine și numai pentru mine. Vă întrebați, desigur, de ce fac acest exercițiu care pare a fi egoist, și chiar este, care pare să fie plin de orgoliu și este. Fac acest lucru pentru a-mi transforma mintea dintr-un câmp de luptă al rațiunilor de tot felul, într-o plimbare liniștită prin Edenul cuvintelor și cuvântărilor acelei cărți. În această carte „Ca o tresărire albă de sfânt”, poetul „văslind pe firul vechii albii/ lângă inima femeii/ seducătoare până la moarte/ incendiat de amurg, de gânduri/ spre ea alerg.../ nimic din mine nu se repetă („Dorința”). După lectura acestui poem mă întreb dacă să merg mai departe, dat fiind faptul că încă din aceste versuri poetul mi-a „asamblat” un poem care e ca o chintesență, un poem care m-a făcut „să plonjez” ca într-o mare a poeziei, acolo unde toate poemele se înlanțuiesc cu de la sine putere. Și totuși, știu că voi merge mai departe... acolo unde „măinile mele cad a rugăciune” („E atâta agitație”) și unde „am să te închid în fiecare vers/ să rățacești tăcută într-un poem/ pe rug de zori în straie de cuvânt/ să te citesc și apoi să te descânt/ din când în când în inventăm un joc/ tu cuib de cer, eu pasăre de foc/ să-mi pară noaptea rătăcire nouă/ iubindu-ne sălbatec în piei de rouă.” Deși acest poem se numește „Am să te închid”, în el e cuprinsă atâta libertate, atâta joc, atâta iubire, atâta descânt... încât iarăși poposesc îndelung și aici fără a-mi mai veni vreun gând de a da pagina spre descoperirea celorlalte călătorii mărturisitoare de iubire... Este știut de la începutul lumii că poetul dorește să fie păstrat, să nu fie dat uitării; acest „a fi păstrat” e spus în fel și chip, dar inedit: „Păstrează-mă/ în fagurele sufletului/ pierdut/ merindă pentru mai târziu” („Păstrează-mă”). Versul „merindă pentru mai târziu” este de o simplitate dar și de o încărcătură aparte care mă face să mă duc cu gândul la Mântuitor și la acel: «Apoi a luat pâine, și după ce a mulțumit lui Dumnezeu, a frânt-o și le-a dat apostolilor zicând: „acesta este trupul meu, care se dă pentru voi; să faceți același lucru spre pomenirea mea.”» Și neîndepărtându-mă de la acest precept, voi da exemplu alte versuri din alt poem, dar care vin în completare: „octombrie e luna/ când amândoi am dat/ bună ziua/ cu un strigăt/ adânc de viață de s-a auzit până la Dumnezeu („Suntem două toamne”).

Poetul Dumitru Brăneanu „merge în pas alert” și simt că trebuie să merg și eu în pas cu domnia sa, pentru că îmi predă altă lecție, învățându-mă de această dată să mă adresez mie însămi: „Ești o câmpie plină de focuri/ la care se-nălzește/ o șatră de gânduri/ privirea e țară locuită/ de atâtea patimi/ aidoma unor ființe/ jumătate formă, jumătate vis/ ca vinul scânteietor/ lumina se învechește/ pe trupul tău/ pielea ca un șarpe năpârlește/ mângâieri/ cine ești? m-am întreb/ un ecou mi-a răspuns/ ești o câmpie/ fără cer, fără pământ/ în care lumina/ ia forma chipului tău („Cine ești?”).

Poetul Dumitru Brăneanu este „o casă cu multe fe-reste” și primindu-ne acolo, în această casă, ne spune: „Forma sufletului meu/ troiță la margine de drum/ întâmplător sau nu/ te oprești o clipă/ clipă lungă..., lungă/ cât amiaza unui gând/ privești până dincolo/ până dincolo de cumpăna despărțirii/ vrei să îngenunchezi/ o voce îți șoptește tainic/ lasă..., lasă/ nu-i momentul. Altădată!/ și pleci..., pleci.../ însoțită de o cohortă de gânduri („Troia”). Și ca să îmi închei lectura în felul în care am început, găsesc potrivit să vă spun că din această carte ne vom aminti mereu cum „Un fluture îți dă bună seara!” („Obosiți”).

În loc de post-scriptum:

Acest volum de versuri numit „Locuind în cuvânt” este format din 49 de poeme. 49 de poeme în limba română și alte 49 de poeme în limba rusă, însoțite de 19 ilustrații care comunică cu mesajele poeziei. Poemele sunt traduse în limba rusă de către Svetlana Basoc, iar ilustrațiile sunt realizate de Ion Puiu. Cartea e prefațată de Nicolae Dabija, care afirmă: „Dumitru Brăneanu își esențializează trăirile, transfigurându-și sentimentele, într-o se afirma prin intermediul acestei cărți ca unul dintre poeții cei mai importanți ai liricii de dragoste din literatura română.”

Florentin POPESCU

Valeriu Matei, poet de prim rang și neobosit militant pentru Unirea Basarabiei cu România

La împlinirea vârstei de 63 de ani (s-a născut la 31 martie 1959 în comuna Cazangic, județul Lăpușna, Basarabia) Valeriu Matei a trăit o dublă bucurie: apariția celei mai vaste antologii (alcătuită de autor) din propria creație lirică (*Anatomia realului. Poezii*. Ediție prefațată de Pompiliu Crăciunescu, cu o postfață de Doina Florea și cu un itinerar bibliografic de Claudia Matei, Tipo Moldova, Iași, 2021) și a volumului *Vecernie regală* (ediție realizată de autor, prefațată de Ioan Holban, cu postfața și nota bibliografică semnate de aceeași Pompiliu Crăciunescu și Claudia Matei, Editura Princeps, Chișinău, 2021).

Foarte cunoscut în Basarabia și mai puțin dincoace de Prut, Valeriu Matei este un nume intrat definitiv în istoria contemporană a Republicii Moldova, datorită implicării lui în evenimentele politice din anii imediat următori lui 1989 și 1990, iar pe de altă s-a remarcat, prin fapte și prin scris, drept unul dintre cei mai activi militanți pentru Unirea Basarabiei cu România, făcând parte din organele de conducere ale statului, participând activ la transpunerea în viață a ideilor și idealurilor fraților noștri de peste Prut.

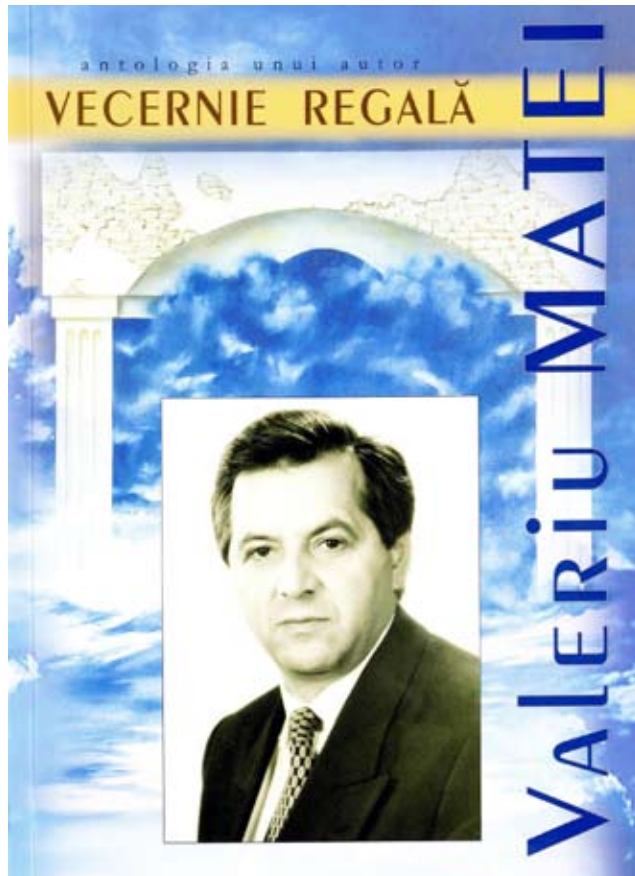
Dar dacă Unirea cu patria-mumă n-a fost să fie, Valeriu Matei a rămas în conștiința publică, alături de Grigore Vieru, Leonida Lari, Dumitru Matcovschi și alți câțiva mari poeți drept un personaj politic și cultural foarte important.

După ce evenimentele din Basarabia anilor '90 au luat turnura care se cunoaște, mai încoace, în 2013 a fost numit director al Institutului Cultural „Mihai Eminescu” din Chișinău, funcție care i-a permis stabilirea unor și mai strânse legături între intelectualii de acolo și cei din România, legături concretizate în schimburi culturale, în realizarea unor expoziții, simpozioane, conferințe bilaterale, editarea la București și la Chișinău a unor ediții literare remarcabile și altele. A deținut funcția amintită, conform legii, timp de două mandate, răstimp în care, se înțelege, n-a abandonat nici șantierul literar propriu, scriind și publicând în reviste, editându-și versurile în mai multe volume.

Nu mai sunt mulți care știu că implicarea lui Valeriu Matei în ceea ce am putea numi, fără teama de a greși ori a exagera, *Mișcarea unionistă* din anii '90 din Basarabia și-a aflat rădăcinile în fapte și evenimente biografice petrecute cu mult înainte. În 1976-1979 poetul a fost student la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de istorie, frecventând totodată și cenaclul literar „Mihai Eminescu” de la universitate, timp în care i-a cunoscut și s-a împrietenit cu Nicolae Dabija și Leonida Lari. Între anii 1979-1983 Valeriu Matei urmează cursurile Facultății de istorie de la Universitatea de Stat „Mihail Lomonosov” din Moscova, catedra de etnologie, pe care le absolvă cu excelență, susținând o teză despre valoarea istorico-etnologică a operei Spătarului Nicolae Milescu. În anul absolvirii este exclus de la doctorat pentru antisovietism și naționalism, dar, ajutat de profesorii de la catedra de etnologie și de către unii colegi din universitate, reușește să se angajeze pe post de cercetător științific inferior, cu cel mai mic salariu din sistem, în orașul Istra (fosta mănăstire Noul Ierusalim), unde rămâne până în 1987 – an în care se numără printre protagoniștii evenimentelor de la Uniunea Scriitorilor, care pun bazele *Mișcării de renaștere națională*.

În mai 1989 participă la crearea *Frontului Popular* din Moldova, iar la 8 august, același an, redactează documentul final al primei Mari Adunări Naționale, intitulat *Despre suveranitate și despre dreptul nostru la viitor*. După 1990 a venit și recunoașterea meritelor politice și literare ale lui Valeriu Matei: a fost de două ori ales în Parlamentul Republicii Moldova (la propunerea *Partidului Forțelor Democratice*), prezența în antologii poetice din România și Basarabia, conferirea unor titluri și decernarea unor premii (notăm aci *Ordinul Național „Steaua României” în grad de Comandor* și *Premiul pentru literatură* al diasporei române din Germania). Nu mai știu cu exactitate ziua și luna în care l-am cunoscut personal, fizic cum s-ar zice, pe Valeriu Matei, fiindcă altfel, ca poet, îl citisem mai demult, cred că în singura antologie a poezilor basarabeni apărută înainte de 1989 la Editura „Cartea românească”, carte prefațată de Ioan Alexandru. Apoi, după 1990 mi-a fost dat să mă întâlnesc cu poezia lui de mai multe ori prin reviste și prin unele volume apărute la București.

Așadar fizic, față în față trebuie să-l fi cunoscut pe Valeriu Matei în primăvara sau vara lui 2002, de vreme ce atunci îi apăruse volumul de poeme *Grecia imaginată*, oferit și mie cu autograf, iar un an mai târziu, în nr. 5 al revistei *Sud* îi consacram o cronică pe care n-aș fi putut s-o închei altfel decât scriind: „Conștiință vie a

trecutului (pe care-l „sondează” din perspectivă modernă), dar și a prezentului în care trăiește, dl. Valeriu Matei dă grai liric – într-o formulă originală – unor gânduri și simțăminte colective la început de mileniu și în asta, stă, cred, valoarea perenă a poeziei sale”.

După ce clădirea care a găzduit Muzeul Național al Literaturii a fost retrocedată proprietarului ei, iar scriitorii și publiciștii din București și din țară nu s-au mai putut întâlni acolo, locul de conversație și de „crocit la planuri din cuțită și pahară”, cum zicea poetul, „s-a mutat” câteva sute de metri mai încolo, către Piața Romană, la restaurantul supranumit „33”, după numărul autobuzului de persoane care are o stație chiar în fața grădinii acestuia. Acolo mi-a fost dat să-l cunosc pe Valeriu Matei și să mă împrietenesc cu el. De regulă potel poposea în acea locație cam pe la orele prânzului, poate o dată sau de două ori pe lună, când se întorcea de la Academia Română, ce-l alesese, cu puțin timp în urmă Membru de Onoare al ei, alături de Mihai Cimpoi, de Vasile Tărățeanu și nu mai știu care alți scriitori și oameni de cultură din teritoriile românești înstrăinate.

Întâlnirile cu mine și cu alți câțiva scriitori, aflați întâmplător sau nu pe terasa de la „33” se transformau de cele mai multe ori în mici recitaluri ori istorisiri ale oaspetelui venit de peste Prut. Că-l ascultam, cum s-ar spune, cu „gurile căscate” se înțelege.

Ceea ce știam fiecare dintre noi despre Basarabia de sub ocupația sovietică, ori despre cea de după 1989 fie se completa cu informații noi și prețioase, fie suferea adnotări și modificări. Colegul nostru nu numai că venea din mijlocul evenimentelor, că trăia/trăiește în vârtejul lor, ci era/este totodată personaj, protagonist, participant nemijlocit la tot și la toate. Rând pe rând erau aduse în discuție evenimente politice, dar mai ales culturale, ca și teme de larg și niciodată epuizat interes, cum ar fi reintegrarea literaturii basarabene în circuitul național al valorilor românești, condiția limbii române de peste Prut, contextul geo-politic în care ne-am aflat/ne aflăm, raporturile de prietenie și colaborare dintre scriitorii și artiștii aflați de o parte și de alta a râului peste care s-a „construit” un Pod de flori în 1990-1991 și – firește! – scrutarea orizontului de timp în care s-ar putea realiza Unirea celor două țări după momentul propice din 1990, din păcate ratat pentru nu se știe câtă vreme. De prisos a mai adăuga aci că visatul, așteptatul, mărețul eveniment care va fi să se întâmple cândva și-a aflat/și află locul convenit și în cele mai multe dintre creațiile poetice ale lui Valeriu Matei.

Nu după multă vreme, pe terasa aceluiași local din apropierea Pieței Romane a venit și invitația adresată mie și colegului Emil Lungeanu de a vizita Basarabia, conturându-se, totodată, și un plan de „expediție cul-

turală” prin unele din cele mai pitorești zone ale ținutului de peste Prut. Asta se întâmpla pe când Valeriu Matei era director al Institutului Cultural Român din Chișinău. „Dacă acceptați invitația, a zis el, am să vă duc prin partea cea mai frumoasă a Basarabiei!”.

Și așa s-a și întâmplat. I-am acceptat invitația și am ajuns, după o vreme, în ținutul Orheiului, cel nemurit literar de Sadoveanu în *Frații Jderi* și despre care au scris mulți, între care și istorici de mare notorietate, ca Nicolae Iorga bunăoară. De obicei când cineva se întoarce dintr-o călătorie, dintr-un concediu sau o excursie în care ceilalți, prieteni și cunoscuți ai lui n-au ajuns, se ivește numaidecât întrebarea: Și cum este, cu ce impresii te-ai întors? Amfizionul a gândit bine și frumos periplul nostru acolo. Întâi, fiindcă nu ne-a lăsat singuri, ci ne-a însoțit împreună cu Nicolae Dabija prin comune și sate despre care să mai adaug și eu ceva acum la câte s-au scris de alții mai înainte ar fi, probabil, inutil.

Și totuși... Și totuși voi spune că eu unul m-am întors de acolo păstrând vii în memorie cel puțin trei momente, pe care le socot esențiale: popasul la o mănăstire săpată în stâncă, răgazul petrecut la Casa memorială „Al. Donici”, într-un amurg aureolat de razele roșii ale soarelui alunecând spre apus (O clipă mi-am imaginat cum vor fi decurs acolo întâlnirile lui Donici cu Alecsandri și cu alți scriitori de odinioară), dar mai ales întâlnirile cu elevii de la mai multe școli și de la un liceu. Holurile erau pretutindeni pline de fotomontaje și portrete ale scriitorilor români, iar elevii de o receptivitate cum n-am întâlnit nicăieri pe la școlile de dincoace de Prut. Și am poposit prin multe.

Numai cine nu a fost acolo și n-a încercat să se transpună, măcar pentru o clipă, în postura unui basarabean nu poate înțelege setea și dragostea față de cultura și civilizația românească, ținute până mai ieri sub obroc. Dorința și iubirea față de literatură au mers până acolo încât un elev de liceu i-a propus colegului Nicolae Dabija un proiect de volum II al romanului acestuia *Tema pentru acasă*, apărut nu demult, adevărat bestseller în Basarabia. Cărțile amintite la începutul articolului de față cuprind, fără exagerare, o adevărată veritabilă bibliotecă de idei, de gânduri și de poezie valoroasă și frumoasă în deplina sensuri ale cuvintelor. Și – Nota bene! – descoperi în cele două cărți atât de multe sentimente curate încât te întrebi *când și cum* a putut poetul să le dea întruchipare de metaforă și de imagine care să convingă. Sigur, judecând cu parcimonie poezia lui Valeriu

Matei poate, un critic sau un analist pot, la o analiză făcută cu acribie, să stabilească ori să descopere anume direcții și motive în jurul cărora s-a construit o operă atât de bogată și încărcată de multiple sensuri. Însă, mai pe înțelesul tuturor spus, poetul adevărat la tot pasul vechiul dicton latin, *Sunt om și nimic din ce e omenesc nu mi-e străin*. Prin urmare, în cărțile acestui scriitor fiecare cititor va afla câte ceva din ceea ce dorește să afle: poezie de dragoste, poezie de inspirație mitologică, poezie a naturii și a nostalgiei după timpurile și vârstele demult apuse, meditații asupra condiției umane în contemporaneitate, poezie cu vădite accente politice și sociale. Etc. etc.

Parcurgând cu răbdare și mare curiozitate masivul volum *Anatomia realului*, apoi, dintr-o mai veche obișnuință citind și prefața, mi-am dat seama că mă aflui într-o empatie aproape totală cu Pompiliu Crăciunescu. „Poet al plenitudinii – zice d-sa – Valeriu Matei scrie o poezie în care eul biografic și eul profund conlucrează întru edificarea unui cosmos semantic nutrit deopotrivă de fizica și metafizica lumii exterioare/interioare. El poate spune: „Poezia mea este viața mea”, sau, la fel de bine: „Poezia mea este lumea mea posibilă/imaginată”. Scriindu-și, adică viața – și transformând-o astfel în destin, vorba lui Malraux –, Valeriu Matei creează o *lume de lumi*; ori cum ar spune Paz, *dezvăluită această lume, creează o alta*.”

Dar pentru a nu încheia cu sentimentul că scriind despre un poet și cărțile lui, n-am citat nimic din operă, iată mai jos un text prin care Valeriu Matei se auto-definea încă din 1980: „adunat pentru văz din lumini și-ntunerice/ chemat pentru auz de prin munții de taină./ aureolat de un suflăt în tremur sferic,/ îmbrăcat în trup ca într-o haină –/ trece printre lucruri însoțit de imaginea/ ce-o au despre el plante și nori/ ajuns, asemenea umbrelor, la marginea/ acestui ocean de culori/ unde mai trec rând pe rând/ zilele noastre adumbrite de gând”. (*Poetul*)

O senzualitate bilingvă

Anca-Iulia Beidac: *Pink Porn Guerrilla*, Editura Grinta, 2019

Volumul de debut al Ancăi Beidac, „Pink Porn Guerrilla”, este apărut înainte de pandemie, în anul 2019, cum s-ar spune a avut parte de o lansare fastuoasă, cu muzică și antren, la care din păcate nu am putut ajunge. Despre acest volum ar fi trebuit să se vorbească mai mult, părerea mea, dar tăcerea s-a așternut, din păcate, asupra multor lucruri în evenimentele și anii care au urmat. Autoarea se recomandă destul de curajos ea însăși ca fiind poetă, în primul rând, pe coperta interioară a cărții. Prezentarea sună așa: „Poetă. Avocată. Iubitoare de muzică, de animale și de oameni”. O altă caracteristică a acestui volum este dualitatea – o parte în limba română, dedicată unui univers așa spune mai degrabă domestic, iar cealaltă în limba engleză, este mai mult o poezie erotică, dedicată unui misterios, Schatzi, de altfel găsim scris sub titlu, „poems for mai favourite addiction”, cele două părți sunt așezate într-o simetrie a oglinzii, care oferă volumului o înfățișare destul de iscusită. Ceea ce e exagerat este însă titlul cărții, „Pink Porn Guerrilla” care, în combinație cu coloritul roz-negru al copertilor (ilustrațiile de altfel sunt superbe), duce spre o zonă mult prea ostentativă, care cred eu, este în detrimentul conținutului, poemele fiind unele extrem de sensibile, nicidecum violente sau paroxistice, ci mai degrabă de o sinceritate uneori abruptă.

Să începem cu partea în limba română așa cum ar începe, cred, chiar și autoarea. Poeziile sunt cu tentă confesivă, fără înflorituri, fără metafore, pur și simplu destăinuirii al căror șuvoi este lăsat liber să ajungă cam pe unde vrea. Gheorghe Secheșan remarcă bine în revista *Arca* referindu-se la cartea Ancăi Beidac: „În primul rând, autoarea nu scrie poezie ca să se afle în treabă, ci pentru a se rosti pe sine. Imaginați-vă un vulcan care clocotește și dintr-o dată erupe, fără a mai ține cont de nici o opreliște, de nici un obstacol întâlnit

în cale” (revista *Arca* nr. 1(362)/2021) Un asemenea exemplu ne poate oferi poemul „perfect”: „[...] bufonul perfect m-am ascuns sub carapace/și toate măștile colorate/toate chiar toate-au prins doar fiindcă/eu sunt cameleonul perfect perfect/perfect de fapt/miera frică muream să nu vină/cineva să mă vadă/să mă iubească mai ales nu meritam/știam simțeam/după un drum lung de dus și-ntors în 15/ceasuri/3 zile-n pat...” al cărui flux este asemenea gândurilor care îți dau târcoale fără încetare și le notezi pur și simplu, fără să te autocenzurezi. Nu este vorba de un *dicteu automat*, ci de un fel de dorință de expunere la maxim, printr-o retorică a confesivului ce nu lasă loc unei selecții între „nimicuri” și lucrurile importante. O altă poezie cu un titlu extrem de explicit – „Sex” – ne duce în mod surprinzător, dincolo de primul vers care sună a invitație – „azi vreau să faci dragoste cu mine ca și când”... într-o foarte științifică demonstrație – „de la primul axon/ce se întinde spre dendritele mele...” pentru a se acoperi totul în final cu petale de maci roșii. Un lait-motiv al volumului sunt măștile (nu, nu cele de care aveam să ne săturăm în curând, în timpul pandemiei), ci măștile pe care le purtăm cu toții, din dorința de a ne ascunde. Așadar, că e vorba de cameleon (așa cum am văzut mai sus), că e vorba de diversele prefăcătorii zilnice: [...] când ai prea multe măști te pierzi printre ele/e vina mea mă las populată de/stafii de bărbați voiam să spun copulată/dar asta ar fi fost numai teribilism și atât.... [...] (din poemul „frig”) sau [...] dimineața după cafeaua cu lapte/îmi pun fața-cea-zâmbitoare-și-veselă pe care/o văd cam toți/inhalez/o doză de curaj nebunie/ „că nu poate fi mai rău de atât și viața trebuie trăită” (din poemul „tu știi”) avem de a face cu un soi de autoportret, o încercare de dezbrăcare, pe alocuri voit impudică, alteori împănată cu detalii biografice sau dezamăgiri sentimentale, în perspectiva unei singurătăți chinuitoare: [...] un husky c-un ochi maro altul albastru și/zidul pe care e scris sunt o căprioară invizibilă/mă întreb cum a învățat căprioara să scrie...[...] („no unread emails in your inbox”).

Partea a doua a cărții, în limba engleză, este o poezie mai degrabă erotică. Dedicată unui amant misterios,

un fel de sursă de inspirație declarată fățiș de altfel, poeziile se servesc de paravanul altei limbi pentru a fi degustate parcă de un public special. E ca și cum ar fi scrise într-o limbă secretă, deși, culmea, sunt scrise într-o limbă de mare circulație, mult mai mare decât cea de exemplu de care beneficiază limba română. Și totuși... poeziile din această secțiune au un aer „conspirativ”. Selectez din poemul „pink porn guerrilla”, cel care de altfel dă și titlul cărții: don't look/not now my shoes are still of I still/have my skirt my lace stockings my/bra oh I don't use any/relax Music is good the wine even better/we're just to start this/wonderful journey called/Love I promise...[...] sau din poemul „supergirls don't cry” remarc din nou câteva versuri dulci-amărui: [...] „there is no glory in suffering/there is no life left/or right/I can lie to myself that/tomorrow is another day/but we both know”. Ce pot să subliniez în această a doua parte, un lucru care de altfel este valabil pentru tot volumul, constatat și de criticul Gheorghe Secheșan în revista *Arca*, muzicalitatea versurilor. Cred că în versurile în limba engleză reiese mai mult această trăsătură și da, Anca Beidac, reușește să transmită lucrurile într-un fel foarte senzual.

semn de toamnă

am văzut o frunză
șchiopătând pe-o alee
se plimba pe asfaltul ud
rănită
de îmbrățișarea vântului

am găsit
ochii unui om de zăpadă
au căzut
în spatele ferestrelor
cu sticlă colorată
aș fi vrut
să mă privesc în ei
dar întunericul
era atât de adânc
că în văpaia
din privirea mea
se mistuia
gândul
copacului de lumină

semn de primăvară

în beciul sentimentelor
sub stratul de mucegai
a înflorit lumina

dacă m-aș fi născut primăvara
aș fi fost pasărea
care își căuta cuibul
în vârful coloanei infinite
dar ziua morții
nu este o alegere

la masa tăcerii
toate păsările cântă

mă voi naște
iar și iară
până când
voi învăța
să renunț
la toate
semnele
de punctuație

nici nu se putea altfel

te-ai îndrăgostit
de una din versiunile mele
o femeie ideală
după care doar vântul
întorcea uneori capul
da
pe ea ai iubit-o
nici nu se putea altfel
era rodul imaginației tale
o poemă nescrisă
într-o pandemie de iubire

m-am îndrăgostit
de culorile curcubeului
răsucite în jurul mâinii tale
nici nu se putea altfel
tu scriai despre sufletul meu

ca despre corola luminii

ne-am îndrăgostit
căci altfel nu puteam
să aflăm cine suntem

poetii nu plâng
ei suntmereu îndrăgostiți
de mersul pe ape

niciodată nu ne punem de acord
ea vorbește despre matematică
eu despre vânt
ca despre o criză financiară
în care cenușa și zarea
se împletesc
într-o singură cruce
câtă zbatere
pentru un album de familie

în cealaltă patrie
nu sunt nici pasăre
nici om
sunt doar o expresie
a privirii tale

privește-mă
ca pe un cântec
într-o zi
voi învăța
să dansez

cea de-a opta tăcere

acum nu mai tac eu
ci prima zi
rămasă fără săptămână

după cea de-a șaptea zi
clipa s-a privit în oglindă
ornicele au pornit în sens
invers
orele s-au ascuns în secunde
și fiecare zbatere de pleoapă
m-a adus mai aproape
de nașterea de pe urmă

nu eu te iubesc
ci lumina
care s-a cuibărit în mine
dacă te-aș iubi eu
încă aș încerca
să aflu
câte morți
poate
duce
o cruce

ne oprim
la marginea vidului
tu încerci
să privești dincolo de mine
eu mă identific
cu golul din privirea ta
cândva
am avut sentimentul
că am existat
și noi
și universul
cu lucefieri lui

dincolo
a rămas o ușă deschisă
mă apropiu
îmi pun ochelarii
și citesc visurile

nicio metaforă
doar cămașa de lapte
atârnată pe umerii timpului
îmi amintește că am trecut
cândva pe acolo

declarație de dragoste

poate n-ar fi trebuit
să mă privești
părul meu
încă miroase
a iasomie

iartă
apusul macilor albi
cineva a însângerat lumina

s-au închis expozițiile
pictorii se întorc
singuri acasă
numai himerele
dezbrăcate de culori
încă mai patinează
pe marginile
privirilor înghețate

la capătul celălalt
viața se privește în oglindă
cu fruntea brăzdată de riduri
își zâmbeste sieși
dincolo de oglindă
veșnicia nu are sens

trecere

să nu opriri ceasul
nici să nu acoperiți oglinda
lăsați-l să se privească
până când
devine eternitate

Interviu în fugă cu Constantin Răducan

- Cum ați sintetiza existența pictorului până în clipa de față?

- Acum, la 75 de ani, uitându-mă în urmă pot spune că am lăsat oarece timp. Timp pierdut sau ba, asta rămâne de văzut. Deocamdată pot să spun că devreme, pe la vreo 10 ani, m-am apropiat de zona artelor plastice, stimulat de un domn care avea plăcerea desenului, apoi am ajuns la un liceu de arte plastice și am urmat studii superioare în domeniu și după '80 deja eram membru al Uniunii Artiștilor Plastici, inițial la Lugoj, iar după '89, la reînființarea Filialei Timișoara pe noile baze, am devenit membru fondator acolo și am rămas până astăzi.

- De-a lungul anilor ați rămas consecvent aceluiași modalități de exprimare artistică sau ați încercat să vă manifestați în mai multe tehnici?

- Ceea ce pot să vă spun este că ceea ce produc sunt lucruri realiste, sunt obiectual, sunt recognoscibile pentru spectator, nu sunt dificil de receptat. Am luat direcția care acum nu este bine văzută, dar apropiată de plăcerea privitului.

- Ca simplu privitor al câtorva reproduceri în miniatură ale tablourilor dvs., mi se pare că lucrările au o lumină mai deosebită. Poate mă înșel, cert este că îmi plac.

- Într-adevăr, așa cum spuneți, ceea ce este special la mine este aceea care la o primă privire nu ți se pare absolut neinteresantă, privind cu atenție se găsește acel mic fragment care stărnește înțelegerea. Care poate să fie o mică pată de lumină sau un accent mai special pus undeva.

- Și dacă tot suntem la un moment de bilanț, dumneavoastră cum ați caracteriza ceea ce pictați?

- Sunt un pictor realist, de o înclinare post-impresionistă târzie. Am avut, ca primă dragoste și într-o destul de lungă perioadă, pictura pointilistă, dar actualmente am rămas nu departe de origini.

- Ca modalitate tehnică, observ că stăpâniți desenul și ceea ce am văzut sunt câteva uleiuri...

- Inițial, înclinația mea a fost spre gravură, fapt pentru care am urmat un curs special de gravură. Într-o vreme am și folosit tehnica serigrafiei, într-o perioadă în care era dificil să mai acoperi salariul minim care era. Așa am reușit să echilibrez balanța, cu imprimările pe diverse materiale, ceea ce astăzi este la îndemâna oricui, înainte, cu mult înainte de '89, era o chestie de pionierat.

- În acest moment de rememorare a existenței dvs. să amintim și faptul că, de-a lungul anilor, opera v-a fost distinsă cu premii. Ce semnificație au ele pentru artistul Constantin Răducan?

- Normal că orice premiu stimulează, dar n-am alergat după ele, deși practic competiția te stărnește. A fost interesant că au picat în momente neprevăzute, cum a fost, poate, cel mai important, cel al orașului Orleans, pe care l-am obținut la puțină vreme de la comunism încoace, care mi-a facilitat și o deplasare în orașul amintit, oraș înfrățit cu Lugojul. Sigur, am mai luat câteva premii, dintre care unul de acuarelă, la Muzeul din Tulcea, cu achiziționare; un altul de *ex libris*; un premiu în Olanda, unde am fost invitat în urmă cu vreo unsprezece-doisprezece ani, de un prieten la o tabără care se finaliza cu un concurs, unde am obținut Premiul cel mare și nu mă așteptam să găsesc deschidere pentru ceea ce fac eu.

- Apropo de tabere, și acum ne aflăm într-o tabără pe malul Dunării, la Berzasca, organizată de Filiala Uniunii Artiștilor Plastici din Reșița. Care este relația dvs. cu colegii din Reșița?

- Relația cu colegii din Reșița e bună și demult, am avut colegi aici cu care am lucrat împreună, am făcut expoziții împreună, unul dintre cei mai importanți

fiind Bebe Cojocaru, din păcate azi plecat dintre noi. Dar mai sunt și alții, Nicu Ungar, plecat și el prea devreme dintre noi, apoi Ion Bobeică, actualul șef al filialei. Mi s-au achiziționat lucrări de către Muzeul Banatului Montan din Reșița; am avut câteva expoziții la Galeria „Agora” din Reșița; am participat și la Expoziția Națională de Artă care s-a organizat aici acum vreo 20 de ani, unde am fost în juriu. Din păcate, aceste manifestări de anvergură s-au mai pierdut.

- Bine că au mai rămas taberele de creație. Despre această formă de întâlnire a artiștilor plastici ce ne puteți spune?

- Au rămas pentru că sunt finanțate de sponsori, nu din bani publici. Taberele sunt bune prilejuri de a ieși în natură, pentru cine gustă lucrul acesta, iar Dunărea ne-a fost foarte aproape, cu ceea ce ne oferă, de la lichid la solid. Inițial aceste întâlniri au pornit cu Taberele de la Mraconia, pe vremea când erau o seamă de opreliști, fiind granița cu Iugoslavia, dar nu s-a întâmplat nimic rău și am putut să ne desfășurăm cu succes. Din '89 lucrurile s-au mutat mai încoace, la Dubova, apoi de câțiva ani, de când le organizează Filiala UAP Reșița, la Moldova Veche și Berzasca.

- Care este condiția artistului plastic care trăiește în provincie, în cazul dvs., într-un oraș care nu are o viață culturală intensă?

- Ce pot să spun? Nu mai am aceeași impresie despre Lugojul în care m-am născut. Pot să spun că m-am născut într-un oraș și s-ar putea să mor într-o localitate mai puțin oraș, pentru că atmosfera nu mai e ce era odată. Lugojul face parte din orașele în derivă, ceea ce s-a petrecut în multe orașe din țară, de unde multă

intelectualitate a plecat. Lugojul avea în trecut jumătate din populație germană, acum nu mai are această minoritate, care era foarte importantă pentru acest loc. A mai rămas puțină lume din cei pe care i-am cunoscut. Apoi și-a pierdut importanța industrială și a rămas doar un oraș de rezidență a pensionarilor. Să sperăm la mai bine în viitor, dar nu văd prea curând.

Interviu realizat de
Titus CRIȘCIU

În completarea acestui interviu, am solicitat câteva opinii doamnei dr. **Ada D. Cruceanu**, critic de artă, opinii pe care le-a prezentat la vernisajul expoziției din 19 aprilie 2022, deschisă la Galeria „Agora” din Reșița:

«Pentru Reșița, în ultima vreme mai degrabă preocupată de experimentul artistic de ultimă oră, ori de celebrare îndelungilor sale virtuți industriale, prezența lui Constantin Răducan pe simezele Agorei poate fi privită ca o provocare! Un artist care recurge la *genurile cunoscute ale picturii, rămânând un vitalist, o natură activă... în proximitatea zburcunului dionisiac* (Pavel Șușară) iar în peisajele sale *vegetalul prilejuiește bogăția cromatică densă a unui moment trecut de plenitudine... prin care se strecoară crengi uscate, ca niște șerpi aerieni* (Ioan Iovan) este, tocmai prin revenirea la uneltele, tehnicile și ideatica plastică consacrată, un „opozant”, un „neo-rebel” dacă ne raportăm la cutumele mileniului al III-lea creștin, un „clasic” așadar, reflectând în fapt, mi-aș îngădui să spun, o stringentă nevoie a noastră, a „privitorilor”, de a revedea, de a reveni la „calmul valorilor”, la certitudinile date de acestea. Nu înainte de a observa că tema Expoziției (*Sub arbori*) este fundamental „translată” de pictor, prin privirea și recuperarea frontală a copacului/pădurii, prin inserția câtorva itemuri aparținând aproape avangardiștilor de altădată (luna nouă, de pildă, cu desenul ei lipsit de luminozitate, de un alb mat punctând decisiv registrul superior al unora dintre lucrări) ori prin consacra spațiului antropoc (în lucrarea *Rusca traversând pădurea*, spre exemplu) ca spațiu de protecție și inserție armonioasă a umanului în peisajul natural atât de vibrant.» (A.D.C.)

Cifra șapte, în religia ortodoxă, are multiple semnificații sacrale, identificate în Cărțile Sfinte ca simboluri de unire a divinului cu lumescul. Psalmistul David îl lauda pe Dumnezeu de șapte ori într-o zi, în Noul Testament avem cele șapte ceruri, în Vechiul Testament cifra 7 simbolizează desăvârșirea. Un slujitor evlavios al Bisericii, preotul Cătălin Varga, pătruns până la suflet de aceste sacre simboluri, și-a conceput cântecele de laudă în 49 de psalmi, elaborați sub formă de „sonete shakespearice” în volumul intitulat *Psalmii celor 7 trepte*. În alcătuirea, riguros concepută, a cărții, autorul a prevăzut ca „*Psalmul Jubileu (IOVEL), adică al 50-lea, psalmul eliberării mele din chingile păcatului, să-L scrie Dumnezeu cu Degetul Său adânc în trupul meu ce tremură și-asudă după Împărăția Iubirii*”. Așa încât volumul apărut la editura Astra-Dej cuprinde 7 cicluri a 7 sonete fiecare, reprezentând cele 7 trepte ale înălțării prin puterea cuvântului spre slava mântuirii. Cu toată evidența de netăgăduit a apartenenței la canon, piesele volumului, prin delicatețea rostirii, sunt meditații de o frapantă originalitate despre viață și iubire, pătrunse de o vie neliniște întru cunoaștere și împăcare cu sine.

Poetul călăuzitor Cătălin Varga analizează în acești insoliti psalmi, inspirat și smerit, natura duală a omului rătăcitor pe pământ, însoțindu-și versurile cu trimiteri la creuzetul de idei și teme ale înaintașilor dăruți

Slujirea într-un adevărul credinței

să aducă lumina credinței în sufletele întunecate. O prefigurare a acestei teme (a sufletului „ascuns în carne vie”) este atinsă din primul psalm al volumului: „Mă înconjoară valuri înspumate/ Lovind tiranic în ziduri de atom,/ Sunt o plămadă de divinitate/ Iar în același timp sunt bulgăre de om.” Cătălin Varga dovedește o siguranță a mânării cuvântului în intenția de a situa discursul la nivelul configurării simbolice sub formă de dialogare retorică. Invocarea repetată a „Vierului cuminț” înseamnă stabilirea unui legământ solemn cu „într-o vreme vie a lui Hristos”. Ecouri din Voiculescu, Arghezi, Pillat, Valeriu Anania (poeti profund venerați) se fac resimțite ca semne ale neliniștii interioare în mijlocul unor căutări în care se identifică relațional cu „fiul risipitor” ce jinduiește avid după certitudinile. Chiar dacă păstrează tonalitatea argeziană, patosul declamației e emoționant: „Nu-Ți cer un lucru fără de putință/ Căci Te pândesc din ascunziș sfios,/ Coboară-n iadul meu de suferință/ Să creadă-n Tine Doamne-un păcătos”.

Poetul extinde cercul meditațiilor spre zona zgrunțuroasă a lumescului și efemerului care primește în secvența *Psalmii sufletului coruptibil* chiar o nuanță de critică socială și acerbă condamnare a Răului universal. Expresia se încarcă de tensiune lirică, prefigurând un etos blamabil în substanța corupților neamului: „Degeaba a-ncercat și creștinismul,/ Nu cred să mai existe antidot/ Peste români tronează doar cinismul/ Căci totul se rezolvă prin complot.// A devenit a doua noastră fire/ Mentalul de corupt ca moștenire!” În secvența *Psalmii blestemelor (anatemelor)*, poetul desfide „păcatul hidos” în termeni biciuitori, de o disperată cruzime a rostirii. Apelul la purificare și renaștere spirituală e tratat cu puternică forță de persuasiune în versuri ce glorifică, blagian, lumina. Nu de puține ori, impulsul de a generaliza alunecă în formulări abstracte, ce nu-și pierd însă savoarea

comunicațională. O subtilă apropiere de tehnica zen țintește poetul atunci când citează generos din Richard Bach, autorul aceluiași imn al înălțării spirituale cu titlul *Pescărușul Jonathan Livingston*. De altfel, devine clar că tehnica citatelor aduce o armonizare cu fondul liric al sonetelor. Un minunat citat din Eminescu așază Cătălin Varga la începutul „trepte a șaptea” – *Psalmii binecuvântărilor*, subliniind importanța întemeierilor românești prin Biserica Ortodoxă, ax al structurilor „devenirii întru ființă”: *Biserica ortodoxă este maica spirituală a neamului românesc, care a născut unitatea limbii și unitatea etnică a poporului*. Cuvinte inscripționate pe un obiect de cult ce nu trebuie uitate niciodată, ne sugerează, încrezător în demersul lui literar, autorul volumului. Poezia lui Cătălin Varga transmite, cu smerită căldură și exigent îndemn spre cunoaștere prin iubire, „Dorința de a-L trăi pe Dumnezeu”.

Marian ILIE

Cuvânt înainte la un roman ce va să apară

Am ținut timp de aproape șapte ani prin nu știu ce unghere un roman apărut în Turcia și dăruit cu dedicație de autoarea lui, o tânără și simpatică turcoaică, venită în excursie în România cu un grup de ziariști profilați pe turism de la câteva ziare de mare tiraj din Turcia, grup cărui i-am fost ghid. Lucrase aproape un an la noi, în cadrul unui proiect al unei firme turcești de construcții și turism, prilej cu care colindase România și și-l alesese pe Vlad Țepeș ca personaj cheie al romanului ce avea să-l scrie.

Romanul lui Gülşah Elikbank „Mincinoșii și iubiții” – cu titlul original *Yalancılar ve sevgililer* (Istanbul, Kırmızı Kedi, 2015) – nu e un roman despre vampiri, după patentul Bram Stoker, ci unul serios, despre frământările sociale din țara autoarei și de pe la noi, despre impactul acelor frământări asupra oamenilor, despre dragoste și deznădejde, despre părinți și fii și mai ales despre răzvrătire, ca soluție pentru îndepărtarea răului din societate, în care sens autoarea a găsit în Vlad Țepeș prototipul în jurul cărui se țese acțiunea romanului. Un Vlad Țepeș adevărat, crescut ani buni și instruit la Înalta Poartă împreună cu viitorul sultan ce avea să cucerească Constantinopolul, Fatih Mehmet (Cuceritorul), împotriva cărui, odată ajuns domn al Valahiei, avea să se răzvrătească.

Cartea a apărut în 2015 și nu-mi dau seama a cui a fost inițiativa – a autoarei sau a editurii (de a o promova mergând cu ziariștii prin locurile în care se petrece acțiunea), sau a firmei de turism (de a folosi romanul ca pretext pentru a-și promova un proiect în România) – cert este că excursia s-a bucurat de un larg ecou în Turcia, iar autoarea s-a văzut pusă în situația să mai scoată două ediții. A fost, dacă vreți, și un succes neplanificat al turismului românesc, prin excelenta reclamă făcută de cele șapte ziare importante din Turcia unuia din cele mai atractive tururi în România pentru străini – București-Sinaia-Bran-Brașov (inclusiv Poiana).

Nu mult după aceea m-am instalat în „conacul” meu de lângă Potlogi, cu trei biblioteci după mine, și nu știu cum se face că nu am mai dat de urma cărții până de curând. De fapt, nu de urma acelui exemplar am dat, ci de un exemplar din a treia ediție (2021). Lectura a fost un deliciu. O abordare deloc subiectivă a personajului ce în urmă cu secole băgase mare spaimă în otomani, o narațiune în care am regăsit mai toate detaliile cu care eu îmi încânt turiștii când le descriu la adevărata lui dimensiune personajul lui Bram Stoker, vorbindu-le despre antecesorii și contemporanii lui Țepeș, despre legăturile familiei sale cu Transilvania, despre Ordinul Dragonului de la care i s-a tras numele Dracula, despre faptele lui și eoul acestora în popor, despre iubirile și trădările ce i-au marcat domnia. Toate acestea se întâmplă în substrat, prim planul fiind înțesat cu evenimente și fapte din zilele noastre, autoarea deschizându-ne în față un drum lung, din mahalalele Istanbulului până la palatul construit de Ceaușescu în București, drum pe care-l străbatem ca și când am urmări un film despre bucuriile, supărările, iubirile și trădările trăite în zilele noastre de români și turci, iar din când în când, din fundal, ar ajunge până la noi glasul dojenitor al lui Țepeș Vodă.

Lucrarea captivează atât prin intrigă cât și prin ritmul alert al acțiunii, cu bine orchestrate inflexiuni de thriller și de polițier, într-o concepție de inginerie epică pe care am mai remarcat-o la un scriitor român din aceeași generație cu autoarea, adept al literaturii Zen. Cred că nu întâmplător și romanul acestuia (Genovel Frațilă, *Dracula. Ordinul iubirii*, Ed. Rafet, 2014) se frează tot pe fabuloasa personalitate a lui Vlad Țepeș.

Nu știu ce surse a folosit autoarea, dar cartea m-a captivat până într-acolo încât am început imediat demersurile vizând traducerea și editarea ei și în România. Va fi un succes, comparabil cu marele succes la publicul nostru al filmelor seriale turcești. Și, de ce nu, un respiro recapitulativ în istorie și o incursiune în conștiințe, pe fundalul strânselor relații dintre turci și români din vremea lui Țepeș Vodă și din zilele noastre.

Gülşah Elikbank s-a născut în 1980 la Istanbul, a urmat cursurile Facultății de Comunicare a Universității Istanbul, desăvârșindu-și studiile superioare la Universitatea Marmara, licențiată fiind în psihologia conducerii și a muncii. Locuiește de mai mulți ani în Izmir, unde administrează un hotel „pe concept literar” (primul de acest fel în Turcia), acordă consultanță pe linie de evenimente literare și publică în revistele literare din țara sa, îndeosebi în *Bir Gün* (creații) și *Ege Telegraf* (unde răspunde de pagina de cultură și artă). A debutat în 2010 cu primul roman – de mare succes la publicul tânăr – din trilogia fantastică „Günebakan” (Cel ce se uită spre zi), *Siyah Nefes* (Respirație în negru), urmat de *Mavi Dağ* (Muntele albastru) și

Kızıl Ölüm (Moartea roșie), apoi i-au apărut romanul de dragoste *Aşkın Gölgesi* (Umbra iubirii – 2011), romanul fantastic pentru copii *Rüya Takım - Medusa'nın Pusulası* (Echipa Visul - Busola Meduzei – 2013), romanul filozofico-psihologic *Uykusuzlar* (Insomniacii – 2014) și romanul ce face obiectul prezentelor note de lectură, *Yalancılar ve Sevgililer* (2015, cu două ediții ulterioare). Seria a fost urmată de romanele *Ihtimal* (Posibilitatea – 2017) și *Aşklar Gece Olur* (Îndrăgostiții se fac noapte – 2019). Este inclusă cu o nuvelă în antologia *Kar İzleri Örttü* (Zăpada a acoperit urmele – 2012).

Mincinoșii și iubiții - fragment -

Când am primit scrisoarea asta ciudată în care se relata o poveste sângeroasă, cu întâmplări petrecute în 1456, eram încă la Istanbul și-mi savuram cafeaua în locuința mea din Beşiktaş. Era o scrisoare ce-mi dădea de înțeles că voi putea să aflu de soarta unchiului Irfan, caruia acum mulți ani, când eu încă nu mă născusem, în 1976 i se pierduse urma pe timpul unei călătorii în România, întâmplare ce, din câte aveam să aflu, îi provocase o mare supărare tatei. Era o stranie chemare, scrisă de mână într-o manieră destul de neobișnuită, cu un sigiliu de neînțeles aplicat la nivelul ultimului rând, în care eram sfătuită să merg pe urmele perdelei de secrete din jurul morții Prințului Vlad și eram avertizată să fac asta nu de acolo de unde mă aflam, ci ducându-mă chiar eu să caut în România. La început m-am tot gândit că e o glumă nesărată, dar n-am avut încotro și a trebuit să iau în serios scrisoarea, ce conținea unele detalii pe care nici eu nu le știam despre unchiul. De altfel, scrisoarea se încheia cu „Totul de-abia acum începe, fiul de drac se întoarce ca să se răzbune. Trebuie să faci ceva, Maya”. Cel ce scrisese scrisoarea era cineva care știa cum mă cheamă. N-aveam nicio idee despre ce voia să însemne avertismentul din final. Am tras adânc aer în piept și l-am sunat pe tata pe mobil. La ora asta trebuia să fie la universitate și, sperând să nu fie în oră de curs, am așteptat să răspundă cât mai repede.

„Ce e, fata mea?” zise tata. Vezi bine, nu prea obișnuiam să-l caut la ora asta.

„La cât vii acasă diseară, tată? Am o chestie de discutat cu tine.”

„Ce se-ntâmplă, unde-i mamă-ta, nu-i ceva deosebit, nu-i așa?” răspunse tata înșiruiind întrebările. L-am pus în situația să-și facă griji. Dar nu voiam să discut subiectul ăsta la telefon. Fără să citească scrisoarea și să vadă semnătura și sigiliul n-avea cum să înțeleagă de ce mi-am făcut atâtea griji.

„Mama e la spital, acordă consultații pacienților, nu e nimic deosebit, tată, numai că am o problemă importantă în care trebuie să mă sfătuiască cu tine și, știi... nu suportă amănare” îngăimai eu.

Ne-am înțeles să ne întâlnim la cină, la ora 20.00, și am pus capăt convorbirii telefonice. De obicei tatei îi place ca seara să meargă cu prietenii la Galata, la o șuetă cu rachiu și pește. Mă îndoiesc să fi existat vreodată o problemă între ei și mama pe tema asta. Păstrau, de altfel, întotdeauna un pic de distanță între ei. O făceau nu din lipsă de respect, dar de foarte puține ori i-am surprins în momente de intimitate. Mie mi se părea că sunt mereu reținuți unul față de celălalt, că se evitau. Poate și pentru că eu concepeam iubirea altfel decât ei. Cine știe, poate că pentru generația lor e normală o astfel de căsnicie. Chestiile de genul ăsta nu-s din cele despre care să o pot întreba pe mama. Mai ales că este medic psihiatru. Este adică unul dintre cei obișnuiți ca ei să pună întrebări. Copil fiind, îmi era greu să-i înțeleg meseria. În plus, dacă ea n-ar fi avut acea meserie nici n-aș fi cunoscut-o pe cea mai apropiată prietenă a mea, pe Elif. Apropo de Elif, la ora asta ea trebuie să fie la cursuri. A luat-o drept model pe mama și după ani a intrat la universitate și a început să studieze psihologia. Numai eu cunosc adevărata cauză a opțiunii ei. Avea credința că este singura modalitate de a-și alina durerea din suflet și a-i ajuta și pe alții care trăiesc o astfel de durere. În ceea ce mă privește, eu nu credeam în nimic. Din momentul când mi-am înmormântat prima iubire, pentru mine nici viața nici moartea nu mai aveau vreun sens. Și totuși pentru ce trăiam? Nu știu. Ca să-mi alung din minte gândurile astea i-am trimis un mesaj lui Elif. I-am scris să vină la noi imediat ce iese de la ore, precizând că am o veste care o s-o lase paf. N-a trecut o oră de la expedierea mesajului și aud soneria. Era Elif, îi simțeam respirația, stătea în fața mea cu obraji îmbujorați și părul răvășit. Spre deosebire de obraji, din ochii săi căprui dispăruse strălucirea. Ca de obicei, vorbele îi curgeau torent.

„Ești bine? Iar ai un atac de panică? Ți-ai luat medicamentul? Mă asăltă cu întrebările în cascadă. E drept, mă confruntam de câțiva ani cu problema atacului de panică, dar deja îi făceam față. Când simte omul că are mamă, și mai ales una care poate să elibereze rețete?”

„Totul e-n ordine, intră și fii pregătită pentru ce o să auzi”, îi zisei conducându-o spre camera mea.

Gülşah Elikbank

După câteva minute în care am așteptat să se calmeze i-am arătat scrisoarea primită din România. Dat fiind că nu știa engleza cum o știam eu, aruncă o privire în fugă peste ea și mi-o înapoie. Era suficient să înțeleagă ce se întâmpla. Iar eu îi relatai cu repeziune toate detaliile din scrisoare. Un zâmbet răutăcios i se așternu pe față. Zâmbetul ăsta îl afișa numai când era lângă mine. De aceea știam bine cât valora.

„Ne gândim la același lucru?” zise Elif întinzându-se cu fața spre cearceaf în patul din camera mea.

De fapt eu nu mă gândeam la nimic. Prefer să las pe seama celorlalți treaba cu gânditul. Fiindcă atunci când gândesc ajung să-i dau minții mele de lucru. Iar la zâmbetul lui Elif am făcut o grimasă. Și ea înțelese că gândim la fel și mă feliicită bătând cu mine palma.

„Trăiască! Bun, și când plecăm?” zisei eu cu surprindere. Așa de repede am ajuns la ideea asta? „Trimițătorul ăsteia poate fi un nebun de-a binelea, nu putem să luăm o decizie până nu vede și tata scrisoarea.”

Elif mă luă din scurt privind-mă cu seriozitate. „Scumpa mea, știu multe despre nebunie. Cel ce a scris asta nu e nebun” zise. Cine n-o cunoaște bine pe Elif ar fi putut gândi că glumește, dar nu glumea.

„De unde ai ajuns la concluzia asta?” întrebai eu curioasă. Avea o perspicacitate ale cărei noime n-am reușit niciodată să le pătrund, o capacitate de a aborda evenimentele pătrunzându-le în profunzime.

„Femeia aia despre care îți povestește, descrierea ei, detaliile despre ea... Toate astea sunt relatate de cineva preocupat de femeia aia. Trebuie să-l urască sau, dimpotrivă, să nu-l urască pe un tip precum Vlad. N-am înțeles ce legătură are cu unchiul tău și cred că nici măcar tu nu știi de ce s-a dus unchiul tău în România și nici în ce împrejurări a dispărut, nu-i așa?”

„Ar fi fost mai bine ca tu să te fi făcut avocat și nu psiholog, nu?” i-am zis râzând.

„Nu mai am altă întrebare, doamnă judecător,” zise și se ridică de pe pat.

„Tata o să ne răspundă la toate întrebările astea” îi replicai eu privind-mi ceasul. Era déjà ora șase. În momentul acela mi se părea foarte greu să mai aștept două ore. Din celălalt colț al camerei îmi sună telefonul și mă repezii din locul în care mă aflam. Tata era cel ce suna.

„Dulceața mea, am promis, dar a apărut ceva foarte urgent și o să fiu plecat. Dacă voi avea telefonul mobil închis să nu-ți faci griji. Știi că pe timpul ședințelor e interzis să-l ținem deschis” zise tata. Timbrul vocii sale era însă deosebit. Nu era vocea întristată a unui tată ce nu se putea ține de cuvânt. Era mai degrabă vocea unui om agitat, ce vorbea pe nerăsuflăte, ca nu cumva să-i scape niște chestii pe care se străduia să le ascundă. Cred că am moștenit de la mama capacitatea asta de a raționa. E greu să mă păcălescă cineva, cu atât mai mult tata.

„Tată, nu la Ankara, ci în România te duci, nu-i așa? În sensul ăsta ai primit și o scrisoare, la universitate” îl tatonai sigură pe mine. Un timp nu i-am auzit glasul. Apoi, revenindu-și, spuse: „Știi, uneori mă gândesc că ești mai mult decât deșteaptă? Cred că de la mamă-ta ai căpătat însușirea asta”.

■ Continuare în pagina 24

Gheorghe Alexandru Iancovici (1924-1992)

98 de ani de la naștere

INEDIT: MEMORIAL DE CĂLĂTORIE

Profitând de trei zile concediu, C.B. îmi propune să tragem o raită, cu mașina lui, pe la bisericuțele din Maramureș.

29 aprilie 1973. Prima zi de Paști. Prin Făget, Deva, Teiuș, Alba Iulia, Turda, Cluj, Gherla, Dej – ajungem la Baia Mare. Aci, după ce ne instalăm într-o cameră de hotel, vizităm orașul – cel vechi și cel nou – Turnul lui Ștefan, biserica romano-catolică cu frumoase vitralii, Muzeul local, cu o secție de arheologie destul de săracă, secție etnografică ceva mai reprezentativă și secția artistică, cu tot regretul, modestă. Pânzele provenite din Școala băimăreană de pictură, îmi par cu totul banale, iar sculpturile în lemn ale lui Vida Gheza, cu figuri de maramureșeni gravi și uscățivi, colțuroase și neatrăgătoare. Prefer plasticitatea rotunjimilor lui Rodin. Teluricul acestui simplism oficializant, cioplit la comanda „Partidului”, mă lasă rece.

30 aprilie. A doua zi de Paști. Ne continuăm călătoria prin Baia Sprie și prin păduri fraged înverzite, peste Gutin, pe la izvorul lui Pinte, străbătând comunele Mara și Vadul Izei, cu săteni în straie de sărbătoare. Fotografiez două „cocoane” (fetițe), adevărate păpuși. De altfel, chipurile de femei maramureșene sunt de o rară frumusețe, asta o remarcasem și în iulie 1956, când mai trecusem pe aici. Dacă ar cunoaște italienii care ne vizitează, acest colț de țară cu fete superbe, sunt convins că ar purcede într-o nouă campanie de colonizare a... Daciei. Ce-ar rezulta dintr-un asemenea amestec? Italo-maramureșeni?

Cotim apoi pe valea Izei în sus și ne oprim la bisericuțele de lemn (adevărate bijuterii) din Oncești, Nănești, Bârsana și Strâmtura. Pretutindeni ne încântă ștergarele splendide de pe pereții interiori ai bisericilor, carele întregi de colaci și de lumânări depuse în altare spre a fi binecuvântate și credincioșii așezați, ca în amfiteatru, pe iarbă, în ogrăzile bisericilor, ascultând cuvioși pe preotul care oficiază sub cerul senin. Au fost cele mai impresionante slujbe de Paști văzute vreodată. Dacă aș fi avut un aparat de filmat, ar fi trebuit să fixez pe peliculă cromo toate aceste imagini, atât de curat și de sacru românești. Cu un astfel de documentar, prezentat la orice festival cinematografic internațional, aș fi obținut, cu siguranță, trofeul de aur. Dar pentru asta mai trebuie să ai stofă și rutină de cineast, nu de simplu amator!

Ne-am abătut apoi la biserica din deal, la Cuhea și pe la temelile casei natale a voievodului Bogdan. Doamne, cât de adânc și cât de intens am simțit toate aceste locuri, spre deosebire de prietenul meu care le considera blazat și-mi arunca priviri ironice când observa că mă emoționez. De altfel,

divergențele dintre noi, generate de diferența de temperament au intervenit neplăcut pe traseu. A fost un prilej de a verifica odată mai mult justetea constatării conform căreia în călătorie se dezvăluie aspecte necunoscute ale unui caracter.

Ne-am oprit din drum – cum era și firească – la rotonda de statui cioplite în marmură din Moisei, în memoria țăranilor executați de ungurii hortiști. În vreme ce pe mine ansamblul artistic m-a zgutuit, B. îmi da zor să plecăm. O femeie din sat ne pofteste în casă și ne cinstește cu un pahar de „horincă” tare ca spirtul. Casa mare e împodobită frumos, cu scoarțe și ștergare țesute artistic; în pat, pernele proaspăt înfățate sunt clădite până-n tavan. Un băiețel, care mă urmărește făcând fotografii, mă întreabă pe ton rugător: „Mă chipuiești și pe mine?”

La hora din sat: feți zdraveni și mândre cosâzene dansează năpraznic, iar printre perechi se hârjonesc „coconi” și „cocoane” ireal de drăguți. Rădăcina neamului e încă vânjoasă!

Acest rapid turneu pascal pe valea Izei s-ar fi întipărit în suflet alături de cele mai frumoase amintiri, dacă atmosfera n-ar fi fost tulburată, în mai multe rânduri, de întâmpinările malițiosului acrimonios (cf. acrime, fig. răutate, dușmănie; supărare, amărăciune, n. S.D.) de la volan, cu care mi-am făgăduit să nu mai plec niciodată în vreo călătorie.

*

27-28-29 iulie 1974. Am vizitat – a treia oară – Galeria Națională de pictură, instalată într-o aripă a fostului Palat Regal de pe Calea Victoriei. Din nenumeratele pânze trecute în revistă, rețin: *Iarna* de Bruegel (ușa proptită cu un popic), *Carul cu boi* de Grigorescu, care vine parcă din adâncuri de veac; portretul *Mariei Nacu* de același (adevărul e că numai din dorința de a-l revedea pășisem în galeria de pictură, într-atât mă fascinează tabloul acesta; de câte ori mă duc la București, tresar de bucurie la gândul că o voi revedea pe Maria Nacu!); redescopăr pe Aman, pân-acum eclipsat în memoria mea de superioritatea artistică zdrobitoare a lui Grigorescu.

În prima sală, cu porți țărănești încastrate în zid, un citat sublim dintr-o poezie populară mă transportă pe plaiuri carpatine cu brazi falnici și cu zvon cristalin de izvoare, așa cum le știu eu din rătăcirile mele prin munți.

După-amiază, ducând în mână crăițe portocalii și ochiuli-boului albastre, pelerinaj pios în Cimitirul Bellu.

Cu toate că se află într-o dezolantă stare de păcănit, cimitirul acesta e un loc odihnitor pentru cuget. Străbătându-i aleile, încerc sentimente contradictorii. După iritante căutări, o femeie mă îndrumă la mormântul lui Vasile Pârvan, unde rămân în melancolică reculegere, istoricul și arheologul acesta ocupând un loc de seamă în empireul spiritului meu. Cultul morților – știu – nu trebuie să meargă până la fuga de viață, nici să degenereze în refuzul realității prezente, evoluând astfel spre stări depresiv malade. Dar exponenții supremi ai spiritualității neamului nu trebuie dați uitării; memoria lor cată să ardă mereu în suflet, îmbărbătând și impunând un anume stil de viață.

Încât (oricât ar părea de paradoxal), cultul Morții e un îndemn spre Viață. Spre o viață trăită cât mai înalt și – de este posibil – incandescent.

Ce ironie: la câțiva pași de mormân-

tul lui Camil Petrescu (cu placa de marmură crăpată), – e acela al lui Toma Vlădescu, furibundul său detractor! Privind din avion, ai spune că țărâna lor e amestecată. Am mai depus flori la mormintele lui Ionel Teodorescu, Nae Ionescu, Magda Isanos, Ion Iancovescu și Mihail Eminescu, toți aceștia atât de apropiați, chiar și după moarte, sufletului meu. La mușuroiul de pământ sub care odihnește filosoful Ion Petrovici, o cruce simplă de lemn. Prea înghesuite de alte morminte, mi-au părut locurile de odihnă rezervate osemintelor lui Ion Barbu și Nicolae Labiș; stinghere și excesiv de modeste lespezile de pe mormintele lui Tudor Vianu și Nicolae Iorga; nelalocul lui mormântul lui I.L. Caragiale, strămutat lângă al lui Eminescu, știută fiind aversiunea lor reciprocă din timpul vieții, dar la locul meritat al lui George Călinescu, învecinat cu al Lucefărului versului românesc.

Țintirul Bellu, fiind un adevărat Pantheon al culturii române, ar trebui să fie tot atât de îngrijit ca și cimitirul Père Lachaise din Paris, dar cine să se preocupe de asta? Semidoctii din CC al Partidului? Impostorii culturnici insinuați în Academie? Uniunea Scriitorilor prezidată de alde trădători de neam aleși pe sprânceană [...]

Vai de literele române, încăpute pe asemenea mâini!

*

Tot în aceste zile am vizitat Casa Memorială a lui Tudor Arghezi din Mărțișor. Prin inexpressivitatea decorului, absența tablourilor, lipsa de stil, și încăperi mai mult decât simple și cu o bibliotecă incredibil de săracăcioasă, căsoiul acesta nu-ți spune nimic. Abia ideea că aici a viețuit unul din magicienii graiului românesc îi conferă un anume prestigiu, dar și acela doar în ochii celor ce l-au știut aprecia și gusta pe autorul *Cuvintelor potrivite* ca scriitor. Eu mă număr printre prețuitorii stilului arghezian, dar aceasta nu mă împiedică să am toate rezervele față de caracterul său detestabil.

M-am deplasat și la Mănăstirea Cernica. La intrare te-ntâmpină un stejar uriaș. Locul e luminos, plin de flori și verdeată – dar, parcă, prea terestru, nu te îndeamnă la reculegeri duhovnicești, mai cu seamă azi, când ștrandul din imedeata apropiere ispitește vederea cu atâtea ațățătoare goliciuni, fragede, sculpturale ori răscoapte. Dar mai știți? Posibil că pe vremea călugăriei ierodiaconului Iosif (Tudor Arghezi), peisajul pierzaniei de acum să fi fost stăpânit de stuful unduitor, de răzuști sălbătice și de broaște mai puțin râioase decât cele de azi...

În cimitirul Mănăstirii m-am oprit – dar numai câteva clipe – la crucea de marmură de la căpătâiul lui Gala Galaction [...]

Cu sufletul plin de amărăciune am revenit, de la Mănăstirea celor doi mari apostoli, în Capitala tuturor prăbușirilor.

„Mai e și viața, nu numai studiul!” gând care m-a urmărit tot timpul cât am zăbovit prin București. Da, a încerca să trăiești în spiritul aforismelor ar fi, în ce mă privește, un reviriment. Întrebarea e însă: mi-ar fi posibil? Mi-e teamă că, pentru cel ce s-a angajat pe drumul ispititor și blestemat al ideilor, nu mai există cale înapoi, căci e un posedat fără leac.

Text stabilit de **Simion DĂNILĂ**

NICOLAE HAVRILIU

Personajele:
DOMNUL,
DOAMNA,
UMBRA,
VOCI
(diferite)

Un Domn și o Doamnă respiră ușurați într-o cameră de hotel, după ce și-au găsit popasul fugind de încăierarea din familia lor. Lipiți unul de altul și mulțumiți de ei înșiși, fugarii stau pe o canapea și privesc imaginile de la televizor. Doamna, fiind mai mult atentă la Domnul, îl contemplă, în schimb Domnul este interesat și de ceea ce vede la televizor.

DOAMNA: Acum, după ce ne-am cunoscut, ne-am cunoscut. Și nu ușor ne-a fost. Ar fi putut să fie și greu. Ne-ar fi luat și timp.

DOMNUL: Dacă nu mă lasam vânat.

DOAMNA: S-ar fi putut! Dar n-ai avut încotro.

DOMNUL: Da' ce ne mai fugăreau! Aruncau și cu pietre după noi.

DOAMNA: Ne fugăreau! Aruncau și cu pietre! Da' ce nu făceau!

DOMNUL: Și nici noi nu ne vom lăsa! Îi dăm în judecată și ne luăm partea.

DOAMNA: Avem dreptul nostru să ne spunem, barem, opinia, dacă nu ne este acceptată prezența la împărțirea moștenirii.

DOMNUL: Frate-tău, hapsănul, vroia totul să fie al lui. Spunea că locuiește în casă și lui i se cuvine ceea ce este.

DOAMNA: Că soră-ta, vipera, era mai brează! Vroia să ne despartă. Dar n-a reușit. În schimb ne-a lăsat pe drumuri.

DOMNUL: Uite că acum suntem și împreună! Și e bine!

DOAMNA: E bine! Zic și eu. Da' nu știu ce simți tu. Că eu mă simt bine. În sfârșit, zic! Numai să fie om serios! Eu asta vreau! Să ajung o doamnă adevărată. (*Domnul e intens acaparată de ceea ce vede la televizor*). Cer prea mult?

DOMNUL (*tresărind*): Cu mine vorbești? Eh, fir-ar să fie! Cum te fură imaginile. Să știi că și eu mă simt bine! Și simt că totul e bine!

DOAMNA: Hai, lasă! Nu mai spune! Suntem la început. Și opinii vor fi. Nu?!

DOMNUL: Chiar se recomandă să fie! Altfel, ne-am plictisi.

DOAMNA: Ne-am plictisi?!

DOMNUL: Da' ce crezi? Te pui cu simțurile! (*Mărește sonorul televizorului și rade în hohote.*)

DOAMNA: Ca să ai liniște și bine să-ți fie, te pui! Ce să faci? (*Ton schimbat.*) Dă-l mai încet! Nu-i vezi că delirează?

DOMNUL: Dar sunt nostimi! Nu ți se par?

DOAMNA: Când stau cu tine nu am păreri. Una realitate palpabilă pentru mine tu ești! (*Îl umple de sărutări.*)

DOMNUL: Stai că mă gâdili! (*O sărută și el.*) Ia, ia! Devin interesanți. Ce zici? (*Privește insistent spre televizor.*)

DOAMNA: Niște giumbușlucuri împachetate în fum.

DOMNUL: Nu-i chiar așa! (*O sărută din nou și-i întoarce privirea spre ecran.*) Cinci minute, doar cinci minute, te rog! Să fim atenți.

DOAMNA: Hai să-ți fiu pe plac! Până și învoiala mea îți aparține.

Amândoi privesc imaginile cu interes unde numiți Ea și El discută de zor.

VOCEA EI: Săraca! Asta e? Mă gândeam la iluziile ce-și face. Să nu fie și-un deranj? Și de-ar fi, e un fleac!

VOCEA LUI: A, nu e un fleac! Deranjul ar putea fi o piedică în calea bunei dispoziții.

VOCEA EI: Da' chiar așa de sensibil ești?

VOCEA LUI: Puțin. Nu mult. Îmi trece. Acum e posibil să fie solicitată și de alții. Iar asta ar putea s-o deranjeze.

VOCEA EI: Și de alții? Îți convine?

VOCEA LUI: Îmi convine, nu-mi convine! Ce să fac? Tu să nu-ți închipui cine știe ce! Cu mine nu se-ntâmplă decât un schimb de cuvinte. Îți redau un fragment din felul cum vorbim. „Uite, ce!” exclamă ea. „Eu nu sunt

Orele trec, faptele se adună

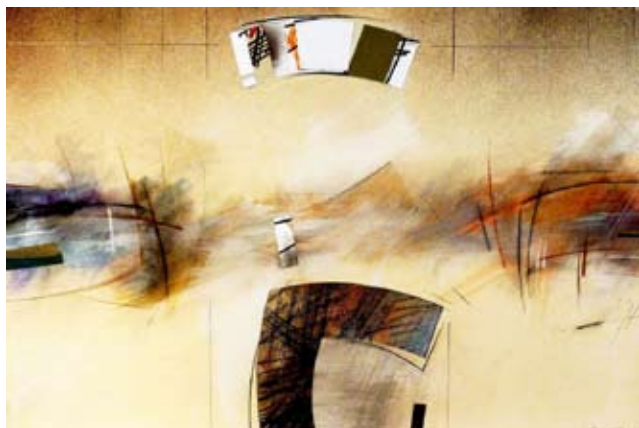
– crochiu scenic –

aia de pe drumuri. Am un nume. Mă numesc Lona. Lumea mă știe cât sunt de pretențioasă. În pădure nu merg și nici pe malul vreunei ape. Sunt sătulă de astea! „De astea?!”, mirat mă adresez. „De astea! Ce, n-ai văzut?” continuă ea. Apoi precizează: „Nu așa ceva vreau!” Se oprește din vorbit și mă privește în ochi. „Sau deocamdată, nu! Îmi plac discuțiile, ca să învăț și eu ceva. Și ce-o mai fi după.” „Aha, ce-o mai fi după?”, mirat mă adresez din nou. „Și dacă ăștia se iau după noi, îmi zice, prea mult am stat aici, mai ai de spus ceva?” Cam așa decurg schimburile de cuvinte între noi.

Doamna apasă tasta și închide televizorul.

DOAMNA: Păi dacă te-ai plictisit așa, dintr-o dată, bine ar fi să schimbăm locul de ședere și să ne mutăm undeva în altă parte.

DOMNUL (plictisit): Hai, du-te, du-te! Fă-ți

treburile! Vedem atunci. La Incuț îți convine?

DOAMNA: Păi asta s-a certat cu nevasta. L-au dat afară și de la Firmă.

DOMNUL: De la Firmă?

DOAMNA: Da, Firmă! Ce te miri?

DOMNUL: Hai, du-te, du-te! Fă-ți treburile! Vedem noi. S-a împăcat, după cum se aude, cu prima. Și a plecat din cartier. Ne ducem la el, la țară.

DOAMNA: Îmi vine să las impozitele și taxele și să le fac să mai aștepte.

DOMNUL: Nu se cuvine să fim așa! Stricăm ordinea. Ca să funcționeze, statul trebuie să adune taxe și impozite.

DOAMNA: Dar nici ocazie ca asta nu-i oricând. Mergem la Incuț! Numai scuză-mă câteva clipe! Vreau să mă aranjez! (Se așază în fața unei oglinzi. Sună telefonul. Cei doi tresar.)

VOCEA (de la telefon): Vă deranjează recepția hotelului. Ne bucurăm că v-am putut fi de folos și cu plăcere vă mai găzduim oricând ne solicitați! Acum vă invităm să eliberați camera. A fost închiriată de omul de afaceri Incuț, sosit în țară pentru noi prospecte și vânzări. (Telefonul se-nchide.)

DOAMNA: Uite că iar e vorba de Incuț!

DOMNUL: E un nume general valabil.

DOAMNA: O fi general valabil, dar individul nu-i oricine. Are de-a face cu Firma sau este de-al Firmei. Confecții pentru toate vârstele. Pentru femei, pentru bărbați, pentru copii și tineri... Lucruri de strictă necesitate.

DOMNUL: Cel pe care-l știm noi, cred că-mi dai dreptate, e cu totul altul.

DOAMNA: E cu totul altul pentru că-l știm doar din auzite.

DOMNUL: Și dacă e așa cum spui, probabil că nu știm adevărul despre el, deoarece a fost precaut să nu se audă prea multe despre el.

DOAMNA: Oricum, un lucru e clar. Să continuăm să pășim cu încredere în cele ce ne privesc. Că tot ne mișcăm în cerc. (După un timp de tăcere.) Incuț, Incuț! Mulți mai sunt cu acest nume!

DOMNUL: Ți-am mai spus că-i un nume general valabil. Se pare pentru comiși-voiajori.

DOAMNA: Mă gândesc la tonul ce se abordează întrucâtva cu acești Incuți spre a nu fi încurcați.

DOMNUL: Nu-ți fă tu griji! Omul e transpozabil. Conversațiile se țin în tonalități diferite. Contează numai succesul în afaceri.

DOAMNA: Omul nu mai contează ca ființă, vrei să spui, ci cât de... transpozabil este?

DOMNUL: Hai, lasă vorba! Strânge calabalăcul și să grăbim plecarea! Nu se cade să ținem lumea pe loc. Și nu uita! Nu abandonăm taxele și impozitele! Că de altfel...

DOAMNA: Pe noi ne abandonăm! Știu asta! Vezi că știu?

DOMNUL: Și e bine să fim în comunicare, deși ne mai diferențiem prin păreri.

DOAMNA: Apropo! Până să intru în jocul ăstora, poți să-mi spui cât mai este ora ca să mă programez pentru taxe și impozite?

DOMNUL: Nu te grăbi. E timp suficient.

(Cei doi ies, lăsând televizorul deschis. După un timp, Domnul revine cu gândul să-l oprească. Face semne celor de pe ecran să tacă.)

DOMNUL: Și eu, vorba ei, voi intra în jocul ăstora, dar promit să mă comport ca un altul. Să n-am nimic din ce sunt acum și apoi să fiu recunoscut drept cel de la început. În continuare, doresc să fiu un același, dar care să se poarte mereu diferit. (Ceasul de perete începe să bată. Domnul privește într-acolo.) Orele trec, faptele se adună.

Iese, luând tasta cu el. Încăperea se umple de vocile în dialog de la televizor.

VOCEA 1: Toată ziua târnoșește mangalul pe aici. Ba-i funcționar, ba-i bucătar. Și-n al doilea, unde începe în asta atâta ascultare de soție?

VOCEA 2: Vreți să știți? S-a pliat prin reconversie. După cum vremurile o cer. Decât funcționar apatic la un ghișeu, unde să te-njure petiționarii, mai bine bucătar iscusit la „Fast-Food”, unde să te solicite clienții. Vedeți că multe nu știți încă!

VOCEA 1: Doamnă, sunt un om plin de modestie. Sunt mulțumit de ceea ce am, deși anumite neajunsuri mă îngrijorează, dovadă că sunt aici. Nu vreau să-i deranjez pe alții, în măsura în care nu sunt deranjat. Dar știu un lucru, la care țin și-l voi spune răspicat. Unui mototol ca el, i-ar sta pereche o soție zbir.

VOCEA 2: Domnule, nu pronunța cuvintele sfinte ca și cum ai lipi etichetele pe garduri. Încep să-mi pierd răbdarea.

VOCEA 3: Nu vă pierdeți răbdarea, doamnă! Mai aveți multe de tras cu el. Eu zic, printre altele, că merită. E băiat bun.

VOCEA 2: Eh, poftim! Vă cunoașteți de undeva? Vorbește de parcă ați apărut cu același efort un teritoriu. Probabil c-ați făcut armata împreună?

VOCEA 1: Mă enervez și nu e bine. Deși aș putea vorbi și altfel... Nu mă enervez și e bine... sau... Unde crapă când nu dai. În unele privințe ne comportăm ca niște vietăți care, în loc să se ajute între ele în fața dușmanului comun, se pasează una pe alta spre un punct final, de unde le-ar veni un oarece profit. Animalele n-o fac la fel.

VOCEA 2: Ce frumos a vorbit omul și cum i-ai răstălmăcit vorbele de l-ai făcut să se simtă jenat. Se vede că n-ai soție!

VOCEA 3: Pe mine, vă rog, să mă scuzați! Mă așteaptă clienții pentru o cină romantică. Cine dorește, beneficiază de rezervare pe telefon sau online.

VOCEA 1: Simplu ca... Bună ziua! Cum le mai merge unora! Cândva petiționar ca mine, acum patron onorabil, cunoscut și ocrotit de toată lumea, pus pe invitații. Bravo lui! Eu după o dimineață de așteptare prelungită până spre după-amiază, la ce-aș putea spera să se mai întâmple? Să nu fie vreî gâlceavă pe tema moștenirii! Sau, Doamne ferește, vreun război! Nu o spun ca pe o fatalitate, ci ca pe un gând venit din senin.

(Cineva apasă tasta și imaginea dispare, dar lumina ecranului continuă.)

UMBRA (desprinzându-se de pe un perete): Că lumina se continuă, e o zicere între paranteze. Să vedem ce alte imagini sunt pregătite pentru proiecție!

Alcătuire binară cu măsură

Ucenicul vrăjitor

Un spectacol de Radu Gheorghe

Teatrul Național „I. L. Caragiale”, București
Director General Interimar: Mircea Rusu
Filarmonica „Paul Constantinescu”, Ploiești
Coordonator muzical: Tiberiu Dragoș Oprea

Povestea fanfaronului dirijor, când vesel, când trist, sau, și ridicol și stingher, din spectacolul **Ucenicul vrăjitor** de la TNB (sala Ion Caramitru), pune în dialog gestica, sunetul muzicii și rostirea, ca o con-

diție a demersului scenic. Altfel spus, în noul spațiu spectacular, textul derivat din tectonica pulsului de viață a deceniului din secolul XX, cu acele stări ale rostitorului, marcate mai mult de trecătorul timpului, decât de esențialul spiritualizat, se alătură muzicii clasice dominatoare (predomină repertoriul romantic) ce învăluie prin formele exprimării polifonice și durată, ca element valoric. Reluarea spectacolului în deceniul din secolul XXI (după aproape 40 de ani) îndemna textul să fie împrorspătat cu teme ale timpului în care trăim. Și umorul are un caracter istoric, pentru că nuanțele suflate diferă prin sensibilitatea lor. Radu Gheorghe este liantul acestei distracții teatrale și muzicale, în sensul deplin al reprezentății scenice. Actorul își personalizează „eroul” în postura dirijorului de la pupitrul orchestrei simfonice (remarcată printr-o sonoritate aparte în seara premierei) și corului din Ploiești, sub atenta supraveghere a dirijorului și violonistului Tiberiu Dragoș Oprea, el însuși personaj în spectacol. Gestul comic al lui Radu Gheorghe refacă din memorie (apelând la improvizarea) înfățișări ale timpului trecut care în mică sau mare parte au determinat viața. Și apoi, cuvintele de mulțumire (poate prea multe și intenționat repetate), cu adresarea unor personalități care au contribuit la „readucerea” spectacolului pe scenă, dincolo de cercința lor, au darul să dezvăluie ceva din suferința rostitorului.

Spectacol al contrastelor, *Ucenicul vrăjitor* de la TNB și Filarmonica din Ploiești, în alcătuire binară cu măsură, este un travaliu pentru scenă în performare. Mărimile scenice venite din teatru se întâlnesc cu mărimile scenice venite din muzica clasică și, în atingeri de comunicare, își descoperă afinitățile. Coabitarea teatru-filarmonică poate consolida o nouă cale în arta spectacolului. Și totuși, ce rămâne din această desfășurare de forțe artistice (dar, fiind în așezare, se mai ivesc întrebări) o poate spune doar spectatorul. Aplauzele din finalul spectacolului, și de la scenă deschisă, au fost grăitoare. Umanitatea scenică, în felul ei, nu trece neprețuită.

Nicolae HAVRILIU

Dragoste și corupție, spectacol-lectură de Candid Stoica

Coca POPESCU

O zi mult prea călduroasă, termometrul a sărit pragul de 34 de grade, pășesc în reluare cu evantaiul în funcțiune cât mai aproape de obraji pe străduțele înguste din centrul vechi.

Ajunsa în fața Teatrului de comedie - Sala Studio, mă întâmpină afișul, dar și doi dintre actorii participanți la spectacol, le dau binețe intrând zâmbitoare. Aici altceva, răcoare și o masă generoasă așezată în foaier, hm, câte bunătăți... mă răcoresc cu un pahar cu apă după, urmează sesiunea de îmbrățișări, binețuri, ce mai, lume bună, „mon cher”, apoi îmi trag sufletul și pășesc timidă către sala de spectacol, surpriză! Sala arhiplină, arunc o privire, jur împrejur foarte mulți prieteni, foarte mulți actori, se aude gongul, spectacolul începe.

Decorul simplist, două birouri și câteva scaune, în dreapta scenei, așezat pe un scaun pliant, Candid, răsfoia scenariul și, din când în când, privea pe sub ochelari, parcă număra cu privirea spectatorii, se vedea cu ochiul liber cât de bucuros era, la un moment dat se auzeau replici, când din sală, când din platou, m-am pierdut puțin până m-am lămurit ce se întâmplă, cert este că am ratat vreo doi actori, neputând să-i depistez printre rândurile din sală din cauza ocupării în totalitate. O piesă lectură, ce-i drept, dar la cum arăta sala eram convinsă că particip la o premieră susținută la Teatrul Național.

Schimbările de replici continuau ca o furtună, apoi totul s-a mutat pe scenă, unde primarul Vasilescu (Bebe Cotimanis) purta o conversație aprinsă cu secretara Elvira Surdu (Monica Davidescu), între primar și secretară povestea de iubire părea cam expirată, în afară de rodul iubirii, un copil, însă nerecunoscut legal de către șef. Totul se petrece într-un timp nu foarte îndepărtat, dar pare cât se poate de prezent.

Subiectul fiind veșnic același, idila cu secretara care devine amantă și mâna dreaptă a șefului necesară în orice situație stânenitoare sau de criză, gata oricând să își apere scaunul, șeful și reputația, ca o leoaică.

Un zvon s-a împrăștiat ajungând la urechile unora despre casele oferite de municipalitate persoanelor nevoiaș, totul gratis.

Un gratis costisitor, care nu aduce întotdeauna și certitudinea unei locuințe, plicul cu șpagă circula pe același traseu și de fiecare dată există un perdant, Universul și planetele nu se aliniază politic benefic pentru muritorii de rând. Replici spumoase, personaje alese cu grijă de scenaristul și autorul piesei, respectiv Candid Stoica, dând parcă o încărcătură aparte piesei doar prin simpla apariție a actorilor pe scenă.

Impozant, baritonal și cameleonic, marele actor care aduce strălucire pe orice scenă a teatrului românesc, Bebe Cotimanis (în rolul primarului Vasilescu) își joacă parcă rolul carierei alături de marea doamnă a scenei, grațioasa Monica Davidescu, privind-o jucând îmi vin în minte marile actrițe de altădată, Marioara Voiculescu sau Elvira Godeanu. Monica Davidescu trece inimaginabil prin toate stările unei femei încercate de viață, șerpuind cu sau fără sprijin prin hățușurile indiferenței, în căutarea dragostei și statorniciei, dorindu-și cu orice preț să își lepede haina duplicității și a singurătății, ajutându-și șeful cu mișmașurile în care se afundă cu fiecare zi. În peisaj apare și Tudorică Bragadiru, actorul sărac (jucat de Mircea Constantinescu), fără casă, trăind în concubinaj și având un copil abia născut, oropsit de viață, tăind sub același acoperiș cu socrii, la periferia Bucureștiului, făcând zilnic naveta către teatru, află la rândul său din surse sigure că la primărie se dau case gratis. Imprumutând bani de la colegi și prieteni, strânge o sumă frumușică de 5000 de euro, pe care îi pune într-un plic cu gândul să-i „doneze”, de fapt este șpagă în schimbul unui loc favorabil pe lista de priorități la case. Printr-o împrejurare regizată, plicul cu bani aterizează în sertarul primarului pentru mai marele codorș din partid, cel care împărțea, făcându-și parte. Deloc surprinzător apare și o tânără jurnalistă, Cristina Constantinescu, având dreptatea în vârful peniței, cere socoteală primarului despre unele nereguli, intră în biroul acestuia precum un uragan, apoi, după câteva momente și replici contradictorii, iese precum un vând călduț de primăvară. Aici autorul piesei, Candid Dumitru Stoica, ne induce în subconștient acea stare de intimidare intelectuală în care tinerii jurnaliști vor sfârși cu stiloul în mână, dar fără cerneală din cauza rechizitorului versatili, iar adevărul se va odihni undeva, într-un dosar prăfuit, nelăsându-se descoperit niciodată.

Apare și mafia parcărilor, o doamna guralivă, un personaj colorat, autodidact și policalificat. O florăreasă fără studii, dar dornică de afaceri prospere, vrea și ea o casă pentru fiica ei aflată în Germania, trebuie să aibă și fata unde se repatria. Cu sacoșele pline cu daruri, reușește să intre fără programare până în antecameră, împărțind atenții de la portar până la secretara obișnuită deja cu tertipurile acesteia, încercând să-i distragă atenția, îi prinde mâna cu forță, ghicindu-i în palmă despre noroc și viitor, doar-doar i se va deschide drumul de trecere spre biroul primarului pentru o înțelegere cu câteva zerouri. Doina Ghițescu, căci despre ea este vorba, reușește să ne zugrăvească un tablou imaginar greu de uitat. Simpla intrare în scenă a savuroasei actrițe aduce bucurie și zâmbete pe buzele tuturor. Are mare priză la public, conducându-i cu tonalitatea când gravă, când suavă și nu de puține ori inserând câteva dragălaşenii perfide, intrând foarte bine în pielea personajului, dar și în porii spectatorilor.

Andrei Necula (Denis Vasilescu, fiul primarului) ne așterne pe o tavă de argint relațiile sale cu interlopul, puterea banului și a pumnului, despărțind astfel două lumi, dar, în același timp, unindu-le într-un haos de lăcomie.

Aceeași monedă versatilă joacă și marea doamnă a scenei, Florentina Tănase (Marga Vasilescu, soția primarului), senzuală, elegantă și enigmatică, dar, în același timp, jucându-se cu mințile noastre și abordând rolul femeii puternice, care, deși cunoaște prezentul și trecutul amoros al soțului, continuă să conviețuiască cu acesta într-un „ménage à trois” doar pentru confortul financiar.

Duală și ea, își permite, din banii soțului, să întrețină un amant mai tânăr, așa încât balanța amorului să nu schiopăteze plictisită.

Un scenariu bazat pe realitate, în care faptele se succed vertiginos, nelăsând timp pentru comentarii, ci doar pentru hohote de râs și ropote de aplauze.

Deliciul cu trimiteri subtile face din Petre Moraru (astrologul Gherase Iftoc) omul cu mintea luminață, care încearcă să prevină un dezastru mondial cu invențiile sale, un al doilea Mesia, însărcinându-l

pe secretara primăriei cu funcția supremă de „Salvatoarea omenirii”. O discuție interesantă doar pentru urechile desfundate, un episod trecător la fel cum toate proiectele sau faptele bune trec neobservate prin fața autorităților. Într-o lume ahtiată după putere și bani, nu se poate construi nimic durabil având sub tălpi nisipuri mișcătoare. Piesa se încheie cu fuga primarului în străinătate, grijiu pentru agoniseala ilicită, nu uită nici valiza cu bani.

Descinderea organelor de control (Adrian Fetecău și Daniel Torje) la primărie se întâmplă mult prea târziu, o mică greșală de coordonare, nimic grav, oricum procesul de reabilitare a situației poate dura ani, iar gaura de 600 de milioane de euro poate trece neobservată în catastiful cu pierderi administrative.

A fost o trecere în revistă a unei piese de teatru-lectură, scrisă de Candid Dumitru Stoica. După spectacol, au luat cuvântul: Dinu Grigorescu, Ion Chelaru, Adrian Fetecău, Prof. Vlad Leu, Radu F. Alexandru, Sebastian Ungureanu, Aneta Pioaru, Crina Bocșan Decuseară, Wilma Wilma și, nu în ultimul rând, Marilena Dumitrescu, aducând laude venerabilului scriitor, actor și dramaturg Candid Dumitru Stoica și deopotrivă actorilor implicați în spectacol.

După sesiunea foto, la sfârșitul spectacolului, i-am adresat câteva întrebări prietenului, scriitorului și actorului Candid Stoica, așa încât să marcăm la cald acest succes cu cele mai frumoase gânduri.

C.P.: - Încerc să intru în pielea unui reporter, nu știu dacă reușesc, dar te rog să-mi răspunzi la câteva întrebări, te-am observat tresărind, zâmbind, iar uneori încercând să schițezi un gest cu mâna în timpul spectacolului. Ești deplin mulțumit, totul a decurs conform așteptărilor tale?

Candid S.: - Sunt foarte mulțumit de lectura colegilor mei, m-aș declara fericit dacă un teatru ar fi dispus să pună în scenă piesa, de-a lungul vremii am avut numai promisiuni și nimic concret.

C.P.: - Comedia îți vine precum o mânășă, consider că experiența acumulată de-a lungul anilor este un plus, te vei folosi de acest atu pe viitor?

Candid S.: - Mi-a folosit până acum să scriu 10 piese de teatru cu atmosfera culiselor, dar pe care nici un teatru nu s-a învrednicit să le joace, deși ele au circulat, au fost tipărite și citite (toate) la Cenaclul Dramaturgilor, de-a lungul timpului. În rest, mă duc la teatru, eternul magnet, eternul viciu de care nu pot să mă despart. E lumea mirifică în care am trăit mai toată viața. Mereu la teatru, pentru că scriu cronică teatrală la două reviste: Viața Medicală și Bucureștiul literar și artistic.

C.P.: - Ce planuri ai pentru viitor, o carte nouă de teatru sau o viitoare piesă la fel de savuroasă?

Candid S.: - Ce planuri de viitor mai poate avea un om la 86 de ani? Și totuși sunt încă verde, am mai scris o piesă pe care am intitulat-o „Racolarea”, lucrez la volumul cu numărul 5 din jurnalul meu intitulat „Ultima răfuială” și sunt foarte aproape de a încheia un volum de poezie pe care l-am intitulat „O zi și încă o zi”, toate acestea sper să le îndeplinesc cât mai curând, timpul pentru mine este o luptă...

C.P.: - Un gând pentru prieteni, colegi și viitorii spectatori.

Candid S.: - Pace, iubire și sănătate, tuturor! Să meargă la teatru, să citească o carte și să se bucure frumos de viață!

C.P.: - Îți mulțumesc, Candid, și o fac în numele tuturor, al prietenilor, al colegilor și mai ales al iubitorilor de teatru.

Daniel MARIAN

Poezia ca șarpele (Adrian Suciuc: „Tratat de mers pe ape”, Ed. Tribuna, 2021)

Căutarea înțelesurilor presupune o asiduă muncă de vânatoare. Apoi ochirea lor, împușcarea lor drept între ochi, doborârea lor cu fața în sus pentru a se putea ruga fiecare la dumnezeul lui ori al celuiilalt înțeles. Vor fi scăpate de regulă numai acelea care iute de pricepere se vor tot muta dintr-o parte în alta a cătării cu iuțea fulgerului, în niciun caz ploconindu-se în genunchi pentru iertare. Astfel se întâmplă la babiloniada înțelesurilor când nu e zi de sărbătoare, pentru că atunci se petrece la marginea obiceiurilor foamei ca o invidie asupra ascunzișurilor restului lumii. Și aici e frumos, dar nu prea interesează pe nimeni între două rânduri de cerneală sălbatecă mulsă din privirea atentă a zeiței tuturor vânătorilor. Din înțelesurile neprinse se ivește un șarpe care va bântui universul săsându-i homerice și înghe-

tându-i, preț de-un călcâi de respirație, sângele în vene. Mă gândesc că poezia lui Adrian Suciuc poate fi vizualizată și astfel, pe lângă alte multiple moduri, dar în niciun caz ieșind ca la cântatul din fluier, dintr-o desagă ponosită. Un „Tratat de mers pe ape” era necesar, într-o atmosferă extinsă, aproape generală, de orbecăială în jurul multor cozi de topor cu pretenția de a fi fost cândva niște șerpi și aceia gata morți doar ce rămași neîngropați. Pornim de la un enunț realist care poate da frisoane, ceea ce e foarte bine, întocmai un test al viului fiind, „Viața asta e o adăpătoare pentru flămânzi. Simfonie/ pentru surzi. Morfină pentru cadavre./ Supraviețuiești unui lung șir de morți. Privești/ pozele lor, care se tot înmulțesc/ și știi exact cine ești, de unde vii și încotro mergi./ Marile iubiri pe care le cântă poezii/ sunt focuri de paie și cerul/ doar un portofel cu ceva mărunțiș în el.” (Un portofel cu ceva mărunțiș în el). Vedem cum, într-un ansamblu ideatic firesc, chiar dacă nu tocmai la îndemână, ni se poate releva un eșantion de viață gri, culorile urmând a fi puse după placul fiecăruia de a îmbrobodi sămburele realității. În altă parte, este tâlcuit însuși rostul viului și percepția pe care o putem avea categoric, chiar și în lipsa unor certitudini carteziene, în privința celor ce trebuie să existe, justificativ de sfinte în spatele universului matematic, și anume dând măsura probelor de con-

Lăsați cărțile să vină la mine!

știință. „Șiruri, șiruri, condamnații la viață/ băntuie un țambal. Șiruri de condamnați la viață/ probează paltoane țepene în fața oglinzii din marele hol./ Unul nu pricepe de ce-a fost trezit/ și de ce băntuie fața oglinzii./ Să fii viu e simplu:/ Trebuie doar să-l vezi pe Dumnezeu în genunchi/ și să plângi până se înmoaie paltonul...” (Să plângi până se înmoaie paltonul...).

Insinuările sângelui pietrificat (Ofelia Prodan: „Șarpele din inima mea”, Ed. Cartea Românească, 2016)

S-a pus un descântec ca o consoană cârcel dinspre vedeniile substanței, el paște până nu mai rămâne nimic din flexibilitatea de odinioară a orânduirii celor așezate cap-compas orizonturilor perfecte acum stăpânite traumatic, iar adunate cercuri fricile te strigă. Sunt ramificate fricile, ca la o expunere ideologică despre mediul înconjurător alterat. Nu suntem deloc siguri ce fel de viață poate fi aceasta, agățată ca traista în băț pe un gard. Pesemne că doare ghimpat, e o colecție de dureri netrecute în nomenclatorul torturilor inventariate de-a lungul inchișițiilor. Inima Ofeliei Prodan are serioase probleme, ca habitat conspirativ pentru neliniști progresive, cu deznodământ monstruos. „Șarpele din inima mea” nu se mai vindecă, e blestemul apogeu cu privire apocaliptică: „E un timp pentru toate”, mi s-a spus cândva/ și am așteptat cuminte, răbdătoare. Însă/ șarpele acela care și-a făcut sălaş în inimă crește/ înghițindu-și coada. El se târăște/ prin inima mea, apoi trece prin artere, prin vene,/ și înaintea lent prin sânge, otrăvindul-1./ Astfel, mă transform în altcineva./ Mîntea mea lucrează zi și noapte numai/ în interesul șarpelui. Nu este/ niciodată mulțumit. Vrea tot mai mult./ Tot ce am făcut, pentru șarpe am făcut./ A crescut enorm. Abia mai are loc în trupul meu./ Se zbate și eu deschid larg gura/ și el ieșe în lume. Crește tot mai mult./ Se hrănește cu tot ceea ce fac/ pentru el. Crește atât de mult că și lumea întreagă/ abia îl mai încap. Se zbate și lumea/ deschide o gură imensă și-l expulzează/ în altă lume. Sunt singură./ Mă ghemuiesc în mijlocul lumii mele și aștept./ Un soare blând trece peste creștetul meu./ Ascult fiecare schimbare a vântului dinspre mare,/ îmi lipesc urechea de pământ./ Ceva mișcă în inima mea. Mă sperii./ Ridic privirea spre cer, ridic și pumnul, urlu,/ apoi las privirea și pumnul în jos./ „E un timp pentru toate”, aud în inima mea” – iar acest timp pare să fi expirat înainte de a fi fost chiar și planificat. Ca într-o odaie de suflet în care au năvălit tătarii, cu steaguri de spini și uragane de iatagane, „Cineva mă locuiește. Îmi lovește/ cu un ciocănel de fier genunchii./ Respiră odată cu mine/ un aer cu miros de mușcegai./ Gândește singur în capul meu./ Se îmbracă singur cu hainele mele,/ umblă singur în pielea mea./ Un Don Quijote maniac/ pune în mișcare toate morile de vânt,/ apoi cu o singură lovitură de sabie/ le dărâmă și nici măcar nu știe/ dacă la capătul lumii îl așteaptă o groapă/ sau un alt monstru de tinichea./ Cineva se plimbă prin camera mea./ Îmi aranjează lucrurile după bunul lui plac./ Îmi scotocește prin buzunare./ Camera mea nu mai este camera mea./ Trupul meu nu este trupul meu./ Cineva mă locuiește./ Nu, nu eu am pus paharul din care/ tocmai am băut apă pe masă./ Nu, nu eu am băut apa din paharul/ pe care tocmai l-am pus pe masă./ Nu pe oasele mele albe s-au așezat corbii/ care nu mie mi-au ciugulit carnea./ La capătul lumii nu pe mine/ mă așteaptă o groapă. La capătul lumii/ pe mine mă așteaptă un trenuleț/ de jucărie în care mă voi urca fără ezitare/ și mă voi tre-

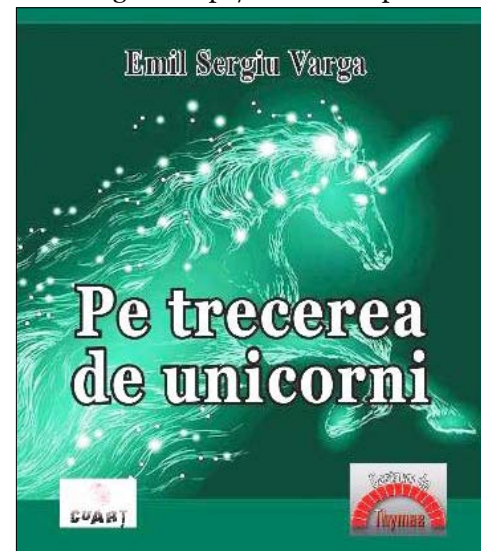

zi înapoi în timp,/ în momentul în care am ales autodistrugerea./ Cineva mă locuiește, cineva mă/ privește în acest moment/ cum fac exact aceeași alegeri./ Respir cu inima chircită în pumnul drept/ cu care izbesc până la sânge în perete/ și mă urc în trenulețul de jucărie.” (Trenulețul de jucărie) – vedeți dar, cum chiar și pe muchia unei *babiloniade* a firii, se pot găsi împăcări și de ce nu, umile fericiri... Formula care conduce la substituție printr-o aprigă campanie de depersonalizare, poate fi declarată de acum patent ofelian. Ființa nu se împotrivesc, nu imploră, nici măcar nu se miră, ca de un taifun ce se repetă infinit, zilnic la oră fixă. Iar negarea aceasta a ființei se produce natural, printr-o interesantă asumare de origini esoterice, care cadentează oarecum înțelesul prin mișcări crescute în delirul fizicii cu cuantele lăsate ca niște jaluzele cusute cu fir metafizic... „Născută cu sufletul jupuit. Acoperită cu o pătură/ groasă și aspră prin care respir sacadat ca un muribund./ Vorbesc în limba inventată de Distrugător./ Eu nu trăiesc, eu îmi imaginez viața ca pe un film în care sunt actorul principal/ și nu am nimic în comun cu el./ Mă agăț de această iluzie/ ca un băiețel autist de obiectul preferat./ Distrugătorul îngrozește./ El scrie singur scenariul, apoi taie, modifică/ fiecare rând și, când termină,/ îl pune cu mișcări precise pe raftul cu rebeturi./ Distrugătorul mă învață cum să cerșesc/ supraviețuirea. Distrugătorul îmi intră în carne/ și-mi pune pecetea lui. Refuz./ Pecetea dispăre. Distrugătorul râde./ Carnea mi se descompune. Sunt un cadavru./ Sufletul meu jupuit de viu băntuie prin lumea indiferentă.” (Distrugătorul). Lumea Ofeliei Prodan se arată așadar a fi una băntuită, mai dificil de exportat, dar care și când te prinde, te arde și te înghite, dragon, minotaur, balaur, pacoste hămesită care nu se mai satură de a stoarce în sine celelalte lumi. Echipați-vă de legendele lumii (sau lumilor) Ofeliei Prodan!

Emil Sergiu Varga: „Pe trecerea de unicorni”, Ed. Castrum de Thymes, 2022

Dacă există unele norme ale *trecerii* în depărtări, acestea sunt concepute pentru ființe de regulă palpabile și însoțite de predestinarea umbrei. Mai rare însă distanțările până la neștiut, unde să poată avea loc întâlnirile cu presupuse fături ale duhurilor ce greu se lasă scrise. Cu un preaplin ceremonial, apropiat de ezoterism, Emil Sergiu Varga aduce în defilarea îngăduinței minții, *unicornii*, despre care știm doar că tresaltă imaginația câtă vreme sunt incerti în ce privește constituția lor cu corespondent în concret, și poate nici nu poartă umbră pentru a nu putea fi prinși de oglinzi... În tărâmul astfel instalat, sunt instituite căi și reguli de comunicare, începând desigur cu *trecerea* la nivel cu realitatea, pentru a nu fi smulși cu totul și definitiv de frisoanele tangenței cu di-

ficile eventualități. Ne potrivim așadar mersul „Pe trecerea de unicorni”, intuind trăiri dense, după o concludentă experiență anterioară cu poezia lui Emil Sergiu Varga, care în urmă cu cinci ani scotea în lume „Ausländer – La porțile iubirii”. Înadins vom începe prin a sublinia o stare definitorie, aceea de alienare provizorie a conturilor pe fondul parcursului evolutiv al substanței spre caracteristici neprețuite, inconfundabile... „Dacă azi nu mai sunt/ Cum odată eram/ Dacă toată privirea/ Se mută la geam.../ Dacă lacrima-i dusă/ Pe-un tărâm depărtat/ Dacă-n strigătul mut/ Dumnezeu s-a mutat.../ Dacă azi e un mâine/ Așezat pe un prag/ O bucată de pâine/ Așteptată cu drag.../ Voi rămâne și eu/ În fotografia pierdută/ Dinainte de nașteri,/ De moarte sau nuntă...” (Târziu). Vedem cum se clatină aici porțile universului, însă nu privim cu teamă ci cu împăcare, conștienți de beneficiul atemporalității și de ce nu al unui stadiu progresiv către imaterial. Atmosfera creată are de multe ori tendințe spectaculare, ca într-un concurs de incontrollabili fiori: „Îmi arunc privirea peste umărul stâng/ În pragul nopților știrbite de nesomn;/ Ce folos, când din mine pleacă/ Bătrânul înger cu o singură aripă/ Ca cel de pe urmă

domn.../ Și viața nu-i mai face cu mâna/ Precum creanga de cireș înflorit/ Deasupra ferestrei cu vise.../ Peste umărul stâng, ochii-mi citesc/ Parcă tot neamul coborât pe șira spinării/ Până-n adâncul fântânii din obor./ Locul unde-am fost nevoit să mă zbat/ Să miros a pământ și să zbor...” (***) , iar alteori special compuse pe note proprii elegiei: „La masa/ Poetului reșitean/ Viorile imaginarului/ Plâng de la sine;/ Pentru ultima oară/ Vecinul meu orb/ Se apropie zâmbind./ Își pipăie moartea/ Și tace...” (Ultimii struguri din vie). Sunt folosite esențe tari, de felul celor care te fac să suflă greu, motive de testare a limitelor, iar conștiința faptelor se face înțeleasă cu fiecă salt al inimii: „Alerg prin noapte, până la capătul lumii/ Uităndu-mi frica ascunsă și vârsta,/ Parcă nu mă mai latră nici câinii.../ Trec printr-o pădure plină de șoapte:/ Copacii-s urechi, rădăcinile, gânduri/ Incolțite pe cărarea din noaptea.../ Alerg, tot alerg, până la capătul lumii/ Frumoasa minciună a lui Forrest Gump/ Sau poate adevărul gustat doar de unii...” (***) . Tâlcul este o caracteristică pronunțată în poezia lui Emil Sergiu Varga, el apelează la construcții ingenioase, fiind un împătimit al imagisticii destine, care obișnuiește să încante până la năucire: „Doamne,/ Ce umbre cresc/ Pe lângă noi.../ Cuiul din perete/ Își caută forma/ De pus în priviri.../ Până la urmă/ Trecem cu o șoaptă/ Prin spatele morții.../ Doamne,/ Ajuns-am și eu/ Un semn/ Pe umărul Tău...” (Urcus). „Pe trecerea de unicorni”, o carte bine încheată, limpede, cu un potențial ce conduce direct și consecvent pe calea sigură a poeziei de azi.

Mincinoși și iubiți

■ Continuare din pagina 19

„Trebuie că am apucat câte ceva amândoi” îi zisei râzând. După care redevinii serioasă și-i zisei cu glas ridicat ce nu lasă portiță de refuz: „Rezervă în România loc pentru încă două persoane, venim și noi cu tine”.

„Măică-ta e foarte ocupată, știi. În plus, nu știe nimic de chestia asta, n-am putut să iau legătura cu ea, am putut doar să-i las o notă”, obiectă imediat tata.

„Cine vorbește de mama? Eu mă refer la mine și la Elif, tată”. Mamei i-ar trebui patru anotimpuri ca să-și facă valiza și să-și plaseze pacientii la alt doctor.

Tata renunță repede. Poate că nici el nu voia să facă deplasarea singur. „Vă iau diseară la ora 9. Pașapoartele voastre erau într-unul din sertarele din dormitor” zise și închise telefonul.

Simțeam că mă aflu într-unul din punctele de cotitură ale vieții mele. Am mai trăit sentimentul acesta în urmă cu patru ani, când mi-am pierdut prima și cea de pe urmă iubire, un tânăr de 24 de ani, într-un accident de mașină. Din ziua aceea au fost foarte puține clipele în care am simțit că trăiesc. Iar una din ele era seara asta. Poate că ochii lui erau cauza întinericului și impasibilității în care trăiam. Mai ales că nu-i prea mult timp de când Elif îmi zicea că nu va avea cum să scape de durerile omenești și că distanțele nu pot anihila tragediile trăite.

Durerile mele și ale lui Elif poate că nu se asemănau, dar e clar că durerea are o limbă comună. Am văzut asta pentru prima dată în urmă cu patru ani, când ieșea de la consultație de la mama. Ne-am ciocnit una de alta ca-n filme, dar ciocnirea noastră nu a fost, așa, una romantică. Eram amândouă încordate, nerăbdătoare. A avut loc o scurtă discuție între noi și, cum ridicaserăm binișor tonul, apărui în ușă mama. Ne-a invitat pe amândouă în cabinetul ei și ne-a făcut pe scurt cunoștință. M-a surprins tare faptul ăsta, fiindcă mama pune mare preț pe intimitatea pacienților. Era pentru prima oară când îmi făcea cunoștință cu un pacient al său. Tehnic vorbind, chiar dacă silită de mama, eram și eu unul din pacienții ei, cazul meu fiind generat de pierderea pe atunci a bărbatului iubit. Știind că nu aveam să discut sub nicio formă cu un alt psiholog, mama a venit fără să țină cont de procedurile în vigoare și a reușit să mă întindă ca pacientă pe vestita sa canapea. Eram într-una din zilele obișnuite în care nu prea-mi făcea plăcere să discut și adesea mă gândeam să mă arunc de pe cel mai apropiat pod. Oricum, după o scurtă șuetă cu Elif m-am simțit apropiată de ea. O fi fost fiindcă evita întruna să mă privească în ochi. Mult mai târziu, discutând amândouă despre ziua aceea, a recunoscut că evitase să se uite la mine deoarece nu rezista să se uite la o durere cunoscută ei. I-am spus și eu ei că de îndată ce am ajuns acasă în noaptea aceea i-am citit pe ascuns dosarul din calculatorul mamei. După o scurtă tăcere am izbucnit amândouă în râs. Râsetul își avea explicația în faptul că amândurora nu ne mai păsa deja de nimic. Sufletul oricărui lucru este un zâmbet adresat iadului, iar ca să împărtășești sentimentul acesta cu cineva este într-adevăr reconfortant.

Traducere: Marian ILIE

David Whyte

David Whyte (născut la 2 noiembrie 1955) este un poet anglo-irlandez. El a spus că toată poezia și filozofia sa se bazează pe „natura conversațională a realității”. A publicat 10 volume de poezie și 4 de proză, între care amintim: „*Songs for Coming Home*” (Many Rivers Press, 1984), „*The House of Belonging*” (Many Rivers Press, 1996), „*Everything is Waiting for You*” (Many Rivers Press, 2003), „*The Bell and the Blackbird*”, Langley, Washington (Many Rivers Press), 2018, „*David Whyte: Essentials*”, Langley, Washington (Many Rivers Press), 2018; „*The Heart Aroused: Poetry & the Preservation of the Soul in Corporate America*”, Londra (Industrial Society), 1997, „*Crossing the Unknown Sea: Work as A Pilgrimage of Identity*”, Londra (Penguin), 2002, „*The Three Marriages: Reimagining Work, Self & Relationship*”, New York (Riverhead Books), 2010. Cartea sa, „*The Heart Aroused: Poetry and the Preservation of the Soul in Corporate America*”, s-a situat în topul celor mai bine vândute din Statele Unite.

Uneori

Uneori,
dacă te strecoari prin pădure
cu grijă,
respirând
precum cei
din poveștile vechi,
ce puteau traversa un luminiș de frunze
fără a scoate vreun sunet,
ajungi într-un loc
a cărui unică sarcină
este aceea de a te tulbura
cu mici
dar înfiorătoare cerințe,
de nicăieri zămislite cumva,
dar din locul acesta
ducând pretutindeni.
Cerințe de a înceta ceea
ce faci chiar acum,
și de a înceta ce
devii
în timp ce faci asta,
întrebări
care pot face
ori desface o viață,
întrebări
care te-au așteptat
stăruitoare,
întrebări
care nu au niciun drept
de-a se îndepărta.

Fântâna de jale

Aceia care nu vor aluneca dedesubtul
suprafeței neclintite a fântâni de jale,
rotindu-se în josul apei negre
către irespirabilul spațiu,
nu vor ști niciodată sursa din care bem,
apa secretă, rece și limpede,
nici nu vor afla în bezna lucie
bănuții rotunjiți,
azvârliți de cei ce și-au dorit altceva.

Chemare lăuntrică

Tu nu mai ții minte
cum, chiar și atunci când
erai înțepenit
și fără de credință,
împiedicat
și îngrozit
de cea mai lină mișcare,
aduceai totuși cu
frumusețea gheții iernatice,
pe punctul de
a se sparge și curge.
Nu mai ții minte cum
atât de clar
ai zărit
conturul curajos
al unei singure frunze.
Cum șuvoiul
de nori de pe cer

a părut că trece prin tine
și soarele de pe pielea ta
străbate
spre vreo
piele internă.
Și de vreme ce
atâta timp
ai trăit lipsit de credință,
în propriile bucurii
și tristeți,
zi de zi
spui „iubire”,
de parcă ar fi
altundeva.
Pune jos povara
și odihnește-te
din truda zilnică
de a nu îndura
ori simți
ori auzi
ori zice
ori vedea.
Nu îți mai ține lacrimile departe,
lasă tot
și vino acasă!

Chipul din piatră

Chipul din piatră e o oglindă purtând în interiorul tău.
Te-ai uitat la apele umblătoare,
ai văzut lumina domoală de pe cer,
mai sus de Lough Inagh; sub tine, șuvoaie au curs
și râuri de pământ au mers mai jos de picioarele tale,
dar nicidecum n-ai mai privit în nemișcarea
pietrei astfel; felul în care te ține, cum îți oferă,
nu un drum înainte, ci o poartă înlăuntru, înlătură
trebuința pornirii și capătă credință prin a sta pe loc,
ceva ce te vrea aici și privind înapoi,
transformat de ceea ce vine spre tine, așa cum și tu
ai călătorit de atât de departe pentru a fi aici,
cândva șovăielnic,
iar acum atât de solid și de prezent și la fel de deschis
înspre a fi atins precum tot ce-ai găsit.

Prezentare și traducere: Nicoleta CRĂETE

ISSN 2069 - 1645

Revistă a Unirii Scriitorilor din România,
editată de AL LUGOJPRESS SRL,
cu sprijinul sponsorilor și al SIP Timiș

Director: Nicolae SILADE
(actualitatealiterara@yahoo.com)
Redactori: Ela IAKAB, Adriana WEIMER,
Nicoleta CRĂETE, Simion DĂNILĂ,
Daniel MARIAN, Daniel MARIȘ,
Constantin-T. STAN, George MOTROC,
Elisabeta BOȚAN, Veronica BALAJ,
Ionel BOTA, Mircea Dan DUȚĂ
Redactor șef: R. V. GIORGIONI (rvgiorgioni@yahoo.com)

Adresa redacției: Lugoj, str. Nicolae Bălcescu 6
Telefon: 0744-575-853
Adresa internet: actualitatealiterara.ro
Tiparul: Tipografia ProdCom Târgu Jiu
Cărțile se primesc pe adresa redacției, iar materialele
pe e-mail: actualitatealiterara@yahoo.com
Revista se găsește în librăriile și chioșcurile
de ziare din Lugoj, Timișoara, Reșița, Librăria
Cartea Românească Iași și la sediul USR București